

POLUGODIŠNJAK ZA KULTURU I DRUŠTVENA PITANJA

PODSTRANSKA

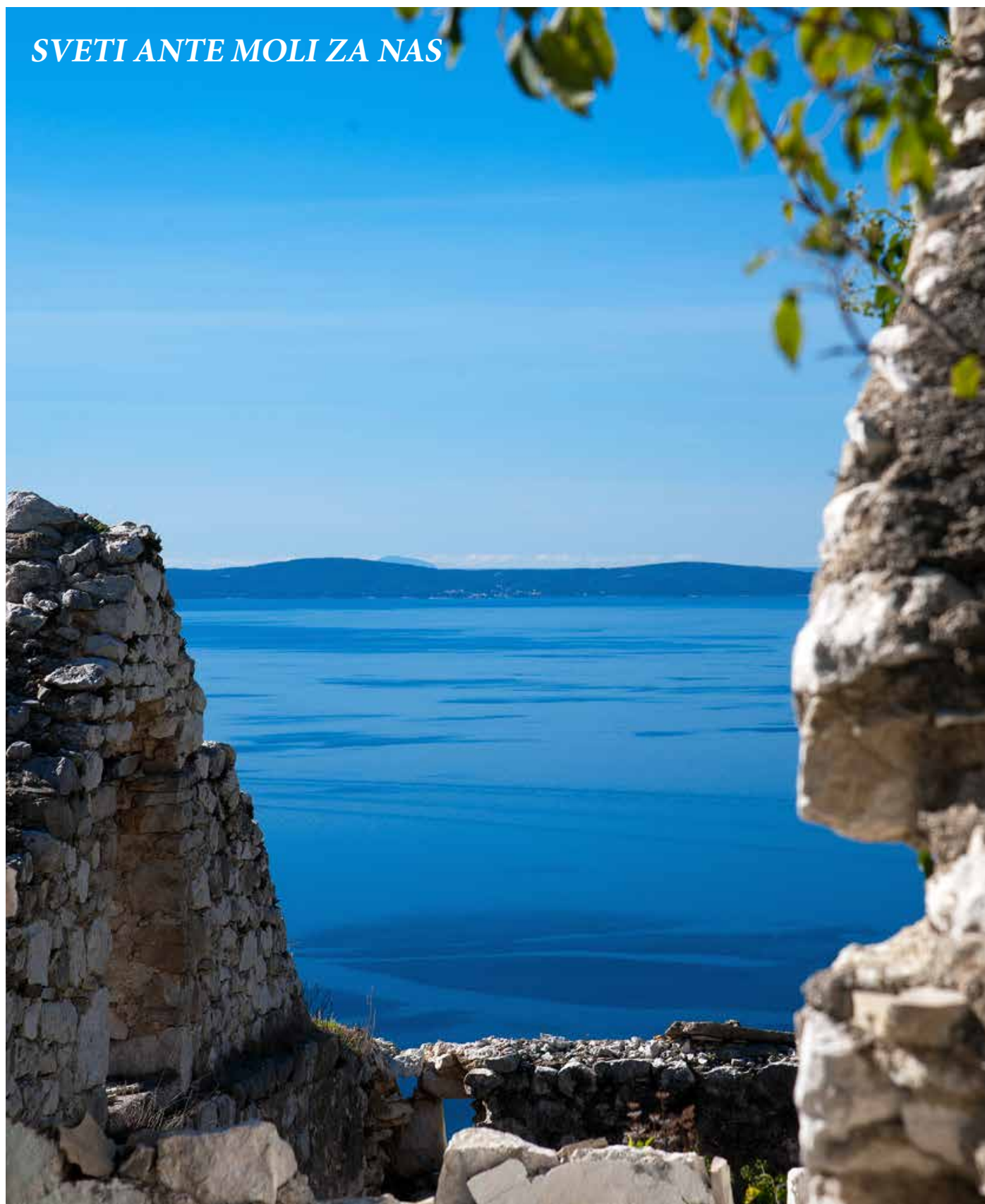
Izdavač **OGRANAK MATICE HRVATSKE U PODSTRANI**

mh matica hrvatska GODINA 16. - BROJ 33. - PODSTRANA, lipanj 2017.

revija

BESPLATAN PRIMJERAK

SVETI ANTE MOLI ZA NAS

SADRŽAJ

- Š ELANOM I ZANOSOM U NOVE
ČETIRI GODINE RADA 4.
- UREĐENJE OBALNOG
PODRUČJA 6.
- 175. GODINA DJELOVANJA 8.
- ZNAČENJE I CILJEVI MH 9.
- SNAGA OGRANKA MATICE
HRVATSKE U PODSTRANI 11.
- SVESTRANIM RADOM ZA
BOLJITAK PODSTRANE 12.
- PREDSTAVLJANJE SVJETSKOJ
NAUTIČKOJ ELITI 14.
- PET BICIKLISTIČKIH STAZA 15.
- EATIN PODSTRANA 17.
- CAREVI DVORI 17.
- POLJICA KAO SUVREMENA
HRVATSKA POVIJESNA REGIJA 18.
- DRUŠTVO POLJIČANA 19.
- PLANINA NAS ZOVE 20.
- NEŠTO DOBRO IZ SUSJEDSTVA 21.
- PLOVITI SE MORA 21.
- SPOMEN POSJEDA GOJSALIĆI U
PODSTRANI 1409. 22.
- POSLJEDNJI VELIKI POLJIČKI
KNEZ 26.
- ČASNO KROZ ŽIVOT 28.

- PERUN

- OSLOBOĐENJE IMOTSKOG OD
TURSKE VLASTI 31.
- POVIJESNA ULOGA HRVATSKE
ŽENE 34.
- ŠTO JE KORUPCIJA 35.
- ENERGETSKO SAMOIZLJEČENJE 36.
- TEŠKI METALI 37.
- ZA PITKU VODU 38.
- RJEŠENJE POSTOJI 39.
- PRVI EKOLOŠKI OPG 41.
- ZLATNO ULJE 42.
- HOD ZA ŽIVOT 43.
- "KRIST - NADA NAŠA" 44.
- OČINSTVO I MAJČINSTVO 45.
- ŠKOLSKI RADOVI 46.
- ŠPORT 49.

Za fotografije zaslužni:

Zoran Jurišić, Ivica Lolić, Marko Lovrić, Dražen Vlašić, Božen Živaljić, Mario Tomasović, Zdravka Švenda, Mate Gojsalić, Hrvatka Čović, Josip Žaper, Kristina Zubić, Enes Buljan, Nikola Aljinović, Frane Šuško, Ivan Tadej i Radoslav Dumičić

RIČ, HRVATSKA RIČ

Deanu Slaviću

*rič bijaše od početka
nađoh je u otkosu žita
u nedirnutu zrnu
u kruhu
razgrnuh žeravicu
otpuhnuh prah
odlomih okrajak
zalogaj sladčani
dušu zavazda svezah
nitima srca
pronađoh rič
Hrvatska
pronađoh prijatelje
braću svoju
zavazda
zauvijek
pronađoh prijatelje
dovijeka*

Miljenko Buljac

PODSTRANSKA revija

Osnivač i izdavač: **Žiro račun MH u Podstrani**
Ogranak Matice hrvatske HR2425030071 | 00016832
 u Podstrani **ISSN 1334-2827**
Jurasova 2 **www.podstrana-mh.hr**

Uredništvo: **Darijo Radović**
Danica Bartulović
Dražen Vlašić
Ante Šiško
Zorana Ivanković Buljan
Denis Mrkonjić
Anamarija Kahrić
Antonio Vrbatović
Mario Tomasović
Zoran Jurišić
Zlatko Juras

Grafička priprema i tisak:
Čakarov Stećak
 Podstrana
 Naklada
1500 primjeraka

Za potpisane tekstove
 odgovaraju autori, za
 nepotpisane uredništvo.

S elanom i zanosom u nove četiri godine rada

Piše: Zoran Jurišić

Završili su lokalni izbori 2017. godine. U novom četverogodišnjem mandatu Podstrana je dala povjerenje starom načelniku Mladenu Bartuloviću, koji je pobijedio u prvom izbornom krugu, a koalicija HDZ-HČSP, kojoj je bio nositelj, u novom sazivu Općinskog vijeća ima apsolutnu većinu.

Jeste li očekivali ovakav rezultat?

– Svjestan rada ljudi oko mene i svoga rada u protekle četiri godine, uzimajući u obzir povratne informacije u kontaktu s mještanima na terenu i pozitivnu vibraciju naših sumještana te izvrsno složenu stranačku listu, mogu reći da sam očekivao ovakav rezultat, pobjedu u prvom krugu. Jedino je iznenađenje bilo to što smo umjesto osam mandata, kako sam očekivao, dobili devet općinskih vijećnika, a zamalo i deset. To potvrđuje moju pretpostavku da su mještani Podstrane prepoznali naš rad i dali nam podršku da s tim radom i dalje nastavimo.

Čini mi se da su ovi izbori, osim natjecanja programa i kandidata, unijeli zlu krv i mržnju koja nema nikakve veze s demokracijom. Kako vi to komentirate?

– Želim zahvaliti svim mještankama i mještanima Podstrane koji su mi dali potporu da budem njihov načelnik. Vlast pripada narodu, proizlazi iz naroda i narod je korektiv vlasti. Iz moje perspektive, vlast znači služenje narodu, a izbori trebaju biti festival demokracije. Demokracija je dijalog i komunikacija, iznošenje i zastupanje vlastitih stajališta. Što se tiče HDZ-a, inzistirao sam na pozitivnoj kampanji i drago mi je da su članovi HDZ-a to prihvatili. Na žalost, u Podstrani pojedinci i skupine određenih političkih stranaka i lista demokraciju shvaćaju na primitivan način. Za njih je demokracija pljuvanje, vrijeđanje, omalovažavanje i iznošenje laži. Demokracija nije uništavanje plakata, jer se time šalje loša poruka i vlastitim biračima i drugim mještanima Podstrane. Žao mi je što su pojedinci ponovno zavladali Podstranu. Protekle četiri godine

trudio sam se da Podstrana bude općina zajedništva i jedinstva, da se razvija ravnomjerno na dobrobit svih mještana. Na žalost, pojedinci su činili sve da taj ljudski korpus u Podstrani razdvoje i da među ljude unesu nepotreban nemir. I takvi mi ljudi, nakon svega, licemjerno pružaju ruku i žele čestitati.

Kako vidite rad novog Općinskog vijeća u novoizabranom sazivu?

– Bez obzira na to što je HDZ sa svojim koalicijskim partnerom HČSP-om osvojio devet od petnaest općinskih mandata i što imamo većinu, želja mi je da i oporbeni vijećnici budu konstruktivni u radu Općinskog vijeća. Otvoren sam za svaki pametan prijedlog i za svaku dobru inicijativu. Otvoren sam za sve vrste suradnje i nastojat ću da oko svih ideja budemo složni. Svi mi imamo iste ciljeve usmjerene na razvoj Podstrane, samo je pitanje načina izvedbe ili brzine njihove realizacije.

U kojem će se smjeru kretati vaša politička platforma rada?

– Cilj mi je, kao načelniku, da budemo na usluzi svim mještanima, a posebno ćemo se bazirati na financiranje potreba mladih: da osiguramo finansijska sredstva djecu s posebnim potrebama, povećamo subvencije za djecu u vrtićima, osiguramo besplatne udžbenike djeci u osnovnoj školi, pokazne karte za srednjoškolce i studente. U prvom rebalansu osigurati ćemo sredstva

za sufinanciranje udžbenika svim srednjoškolcima, a želja mi je i da studentskih stipendija bude još više. Stoga pozivam sve mlade da upišu fakultete po svojem izboru, a Općina će pomoći koliko god može. Također pomažemo i našim mladima koji su na magisterijima i doktoratima. I dalje ćemo financirati besplatan prijevoz za mještane Gornje Podstrane, nastaviti ćemo subvencioniranje pokaznih karata za umirovljenike, a najavljujem da ćemo prvi put osigurati božićnicu za socijalno ugrožene umirovljenike, sukladno imovinskom cenzusu. I dalje ćemo pomagati i poticati razvoj sporta, kulture i rad udruga koje pridonose društvenom, kulturnom i moralnom razvoju Podstrane.

Općina Podstrana u svojem strateškom planu ima rješavanje nekoliko velikih strateških projekata koji se nisu riješili u ovih više od dvadeset godina, otkada postoji općina. Njih i nije lako riješiti, jer da je bilo lako, riješili bi ih do sada bivši načelnici. Molim vas, u kratkim crtama, koji su prioriteti i kakvim će se tempom ti projekti rješavati?

– Ovih dana počinju radovi na uređenju obale na području od rijeke Žrnovnice do Lučice u Strožancu. Vrijednost tih radova je oko 18 milijuna kuna i trebali bi završiti do početka iduće turističke sezone. Za drugu fazu uređenja obale, od Lučice do hotela *Lav*, kompletirana je sva

potrebna dokumentacija, u fazi smo apliciranja tog projekta na fondove. Jedan od njih je i aglomeracija grada Splita, za koji je odobreno 62,7 milijuna eura, a naš je projekt uvršten u strategiju aglomeracije. Drugi veliki projekt, koji kreće na jesen, jest uređenje Poljičke ceste od Magistrale do kamenoloma. Vrijednost je oko 20 milijuna kuna i zajednički je projekt Županijskih cesta, Općine Podstrana, HEP-a i Vodovoda. Treći veliki projekt koji je pred realizacijom, tj. ishodenjem građevinske dozvole, jest izgradnja novih 290 grobnica. Vrijednost radova je 10 milijuna kuna.

Što se tiče projekta sportskog centra Miljevac, u prošlom mandatu uloženi su značajni naponi u objedinjavanje vlasništva na području Miljevca, te su postignuti dogovori s vlasnicima i otkupljeno je dodatnih 1900 četvornih metara, a sve u svrhu izgradnje sportskog centra s pripadajućim sadržajima. Općina je trenutno upisani vlasnik nad 22.986 četvornih metara od ukupno 23.130, koliko se nalazi u cijelom obuhvatu, sukladno UPU-6, dok je u odnosu na preostalih 144 četvorna metra pred Općinskim sudom u Splitu pokrenut postupak razvrgnuća suvlasničke zajednice isplatom. U odnosu na navedeni postupak, provedene su sve potrebne predradnje u izvanparničnom postupku, te su u

tijeku rasprave. Uskoro se očekuje njegovo zaključenje. Za pristupnu cestu ishodena je lokacijska dozvola, a na cijelom području planira se gradnja nogometnog igrališta i sportske dvorane s pripadajućim sportskim sadržajima. Projekt ćemo prijaviti za sufinanciranje iz EU-ovih fondova. Što se tiče Petrićeva, dosadašnji projekti nisu se uspjeli realizirati, jedan u mandatu bivšeg načelnika, a jedan prošle godine. U 2016. godini proveden je natjecateljski dijalog, specifičan postupak javne nabave u potrazi za suinvestitorom za potrebe izgradnje sportskog i administrativno-trgovačkog centra koji, na kraju, ipak nije iznjedrio kvalitetnog ponuditelja. Stoga, poučeni dosadašnjim iskustvom, pripremamo novi, drugačiji koncept izgradnje koji neće uključivati sportsku dvoranu jer ćemo taj projekt realizirati na Miljevcu, te se nadam da ćemo u skorašnjem novom pokušaju pronaći kvalitetnog partnera i započeti realizaciju ovog projekta. Novi koncept uključivat će administrativno-poslovni centar s trgovom, dječjim sadržajima i puno zelenila.

Što se tiče preostale kanalizacije i javne rasvjete, do kraja iduće godine planiramo završiti sve neriješene slučajeve, tako da tog pitanja praktički više neće biti u Podstrani.

Što je s novom školom?

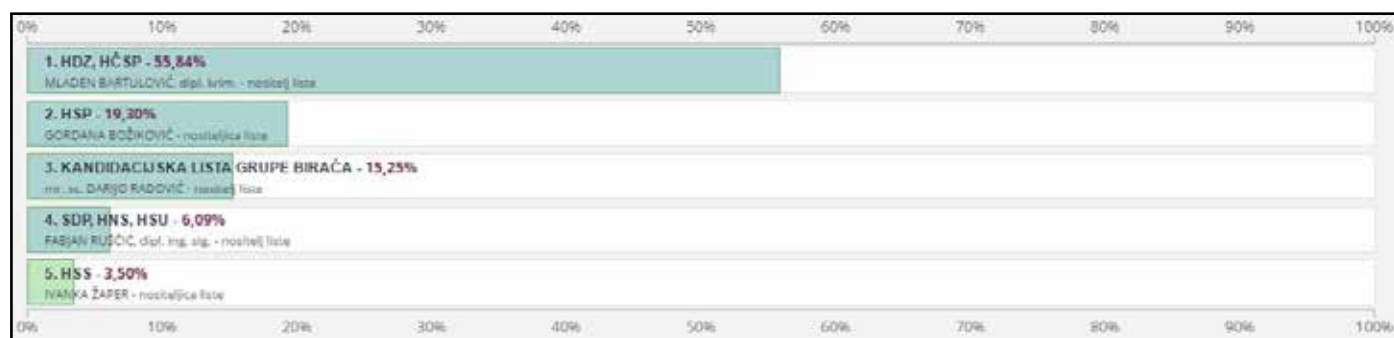
– Splitsko-dalmatinska županija je vlasnik i osnivač škola, a naša nova škola na predjelu Šćadin uvrštena je u županijski plan izgradnje. Na nama je da izradimo prostornu dokumentaciju. Tako smo krenuli u pripremu lokacije za novu školu. Izdana je lokacijska dozvola za pristupnu prometnicu i lokacijska dozvola za regulaciju bujice, tako da očekujem izgradnju nove škole u svojem drugom mandatu općinskog načelnika.

Naravno, ovaj posao ima posebnu karakteristiku: čim završiš jedan projekt, pojavljuju se novi. Međutim, ne bojimo se posla i novih izazova. Podstrana je najveća općina u našoj županiji, jedna od najvećih u Hrvatskoj, pa kao takva i zaslužuje da bude, na ponos svih nas, prepoznata u domovini i u svijetu kao atraktivna turistička destinacija, mjesto ugodnog življenja i bogate kulturne baštine. Stoga ćemo nastaviti razvijati nove ideje, zamisli i projekte u Podstrani kako bismo ostvarili sve zacrtane ciljeve, odnosno sve ono što je na korist našim mještanima, općini i našoj domovini.

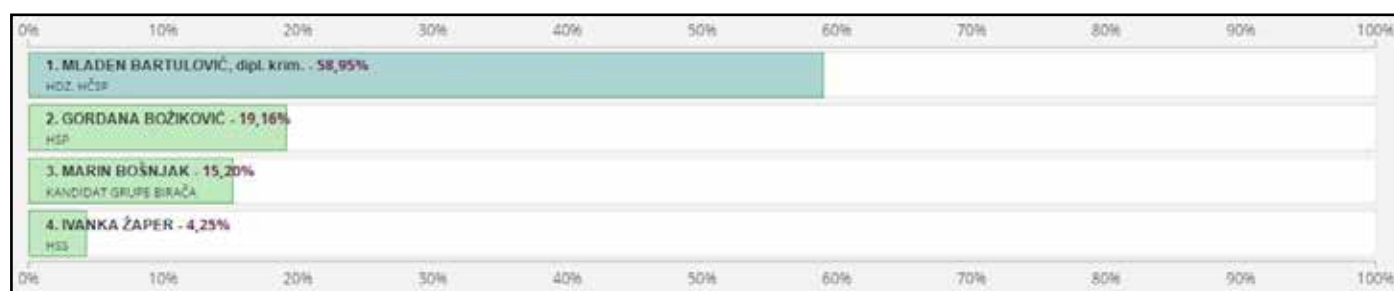
Hvala na razgovoru i želimo vam uspješan rad na dobrobit svih nas.

– Hvala vama. Koristim prigodu da još jednom zahvalim svim mještankama i mještanima Podstrane što su mi ponovno iskazali povjerenje, koje ću svesrdno nastojati opravdati.

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA / PODSTRANA / OPĆINSKO VIJEĆE

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA / PODSTRANA / OPĆINSKI NAČELNIK

UREĐENJE OBALNOG PODRUČJA OPĆINE PODSTRANA

Piše: Božen Živaljić

Područje Općine Podstrana obuhvaća površinu od ukupno 1156 ha (11,56 km²) i čine ga naselja: **Gornja Podstrana** pod vrhom Peruna, na nadmorskoj visini između 290 i 340 m. Najviši i najistaknutiji položaj ima bilo Peruna s najvišim vrhom Križ 533m. Uz obalu od sjeverozapada prema jugoistoku nižu se naselja: Strožanac, Grljevac, Šćadin, Sveti Martin i Mutogras. Jadranska cesta povezuje ih u kontinuiran izdužen urbani pojas, koji se od obale mora uspinje uz pitome obronke Peruna. Obalni dio Podstrane proteže se 6 km longitudinalno, nizom razvedenih šljunkovitih uvala i plaža.

Turistički potencijali, odnosno turizam kao najznačajnija grana gospodarstva, promatranog područja Općine Podstrana ipak nisu još maksimalno iskorišteni. Na temelju analize postojećeg stanja turizma u općini Podstrana dolazi se do sljedećih spoznaja:

- postoji interesni proces globalne komercijalizacije atrakcija i događanja
- u navedenoj JLS, postoji dostatan broj subjekata koji funkcioniraju na poduzetničkoj osnovi (agencije i slično)
- atrakcije i kulturno-sportska događanja su u funkciji poticanja turističkih posjeta (prirodne ljepote, arheološki lokaliteti, gradine, kulturno-sportske manifestacije)

- tradicija bavljenja obiteljskim turizmom i ugostiteljstvom je razvijena, te je u zadnjim godinama u porastu

Najznačajniji projekt, ne samo u turističkom smislu već i u širem gospodarskom kontekstu je zasigurno projekt uređenja obalnog područja Općine Podstrana. Kao ideja ovaj projekt postoji i prije osnutka samostalne Općine. Idejna rješenja i varijante ovog projekta pojavile su se sredinom 1990-ih godina, a početkom 2000-tih usvojen je idejni projekt. Skoro dvadesetak godina Općinske službe svih dosadašnjih Općinskih uprava, radile su kako bi se stvorile pretpostavke za konačno realiziranje ovog, najvećeg strateškog projekta naše općine.

Izradom i donošenjem prostorno-planske dokumentacije napokon je osigurana pretpostavka za realizaciju ovog projekta.

PROJEKT OBALE

Po predviđenom projektu:

- Obala će se koristiti prema funkcionalnim zahtjevima turizma, športa i rekreacije, uz predviđeno cjelogodišnje korištenju domaćeg stanovništva.
- U svrhu saniranja postojećeg stanja, te uređenja planirane zone društvenih i javnih sadržaja, te planiranih pristaništa, privezišta i plaža, planira se uređenje i sanacija postojeće neuređene obale.

- Na nasutom dijelu obale se predviđa zona za izgradnju društvenih i javnih objekata, športska lučica u Sv. Martinu te uređene kupališne zone.
- Kupališne zone će se uređivati na način da se omogući realizacija pratećih ugostiteljskih i sličnih sadržaja, te uređenje zelenih površina i igrališta koja ne zahtijevaju velike građevinske radove, kao što su badmington i odbojka na pijesku (predio Strožanac).
- Predviđena je izgradnja kontinuirane duž obalne šetnice sa drvoredom neposredno uz plažne površine, te postavljanje instalacije u funkciji kupanja, tuševe, kabine za presvlačenje i sl.

Također su razgraničene su i planirane:

- zelene površine sa višenamjenskim korištenjem,
- lungo mare (šetnica uz obalu)
- javno pješačke površine,
- pješačke staze za nesmetan pristup obali
- privezišta i lučice (Sv. Martin, Javor i Strožanac)
- površine za gradnju (koje svojom namjenom, položajem, veličinom i oblikovanjem poštuju zatečene vrijednosti i obilježja)
- urbana i komunalna oprema u funkciji kupališta

ZAHVAT ISTOČNO OD HOTELA LAV

Hortikulturno uređivanje plaža

- Pri hortikulturnom oplemenjivanju prostora cilj je ostvariti funkcionalnu komponentu – osigurati ugodnost boravka osiguravanjem dovoljno hlada uz plažu, šetnicu i ugostiteljske objekte, uz provođenje protuerozivnih mjera i što jednostavnije održavanje, te s druge strane zadovoljiti i estetsku komponentu – stvoriti vizuru i pogled i s kopna i s mora.
- Odabir hortikulturnih sorti tradicionalno prisutnih u mediteranskim područjima, osigurava jednostavnost održavanja, otpornost na blizinu morske obale i vremenske uvjete.

Danas investitor, Općina Podstrana, namjerava urediti obalno područje Općine unutar granice obuhvata sukladno:

- Urbanističkom planu uređenja obalnog pojasa od ušća rijeke Žrnovnice do HC

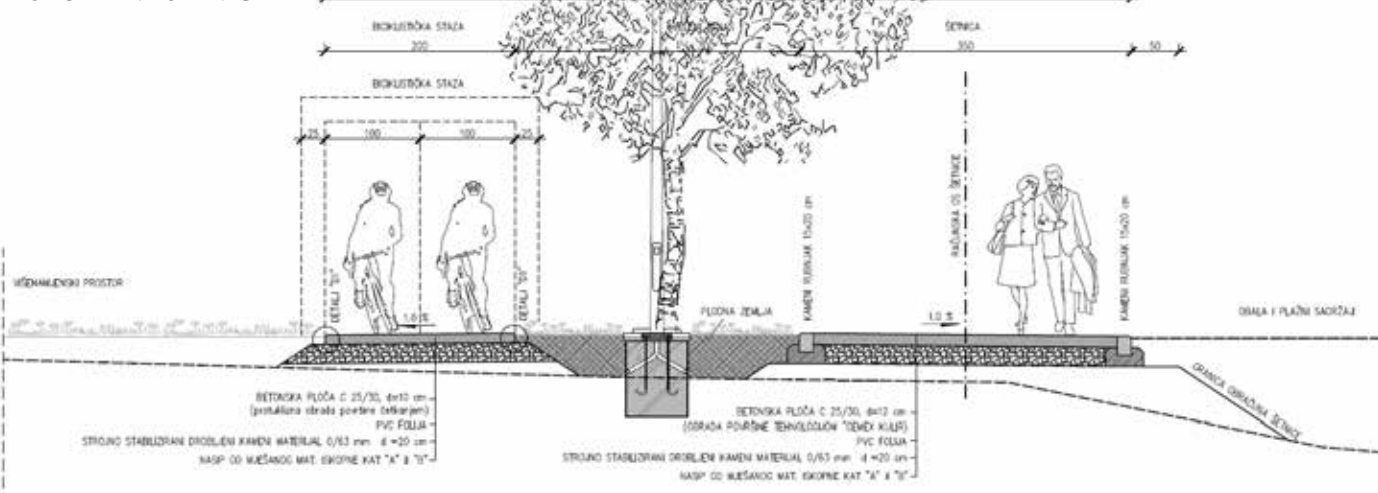

“Lav”, kojim je razgraničeno područje od rijeke Žrnovnice do sportske lučice u Strožancu (faza II) duljine cca 300 m i područje od sportske lučice do HC “Lav” (faza I) duljine cca 550 m .

- te obalno područje Općine unutar granice obuhvata sukladno Urbanističkom planu uređenja obalnog pojasa od HC “Lav” do Mutograsa kojim je razgraničeno područje obalnog pojasa (koje je podijeljeno u više faza) ukupne duljine cca 4,5km

Mislim da su svi naši žitelji svjesni da je našim plažama potrebna žurna sanacija i rekonstrukcija. Građevinskim radovima na uređenju i sanaciji najzapadnijeg dijela naše plaže, kojim započinjemo uređenje obale, za koji su osigurana sredstva (najveći dio su županijska i državna sredstava) počinjemo etapnu realizaciju ovog projekta na korist, kako žiteljima naše općine tako i turistima koji dolaze provesti odmor u Podstranu.

KARAKTERISTIČNI PRESJEK DUŽOBALNE ŠETNICE

Središnja proslava velike Matičine obljetnice 175. godina djelovanja

Piše: Darijo Radović

Središnja svečana proslava 175. obljetnice Matice hrvatske održana je u Zagrebu 11. veljače 2017. godine u dvorani *Blagoje Bersa* Muzičke akademije. Svečanosti su prisustvovali brojni Matičini dužnosnici i članovi te ugledni gosti iz društvenoga, političkog i kulturnog života. Među njima su bili predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković, ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek, ministar znanosti i obrazovanja Pavo Barišić, ministar vanjskih poslova Davor Ivo Stier, izaslanik predsjednice Mate Granić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić, predsjednik Društva hrvatskih književnika Božidar Petrač, zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić, rektor Sveučilišta u Zagrebu Damir Boras, rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta Željko Tanjić, predsjednik HBK zadarski nadbiskup Želimir Puljić, predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Hrvatskoj muftija Aziz ef. Hasanović i brojni drugi.

Središnji govor održao je predsjednik Matice hrvatske akademik

Stjepan Damjanović, koji je podsjetio na matičarima dobro znanu svrhu djelovanja Matice – promicanje nacionalnoga i kulturnog identiteta u područjima umjetničkoga, znanstvenog i duhovnoga stvaralaštva, te poticanje razvitka javnoga i društvenog života. „Jamačno ne pretjerujem ako kažem da nema u hrvatskoj povijesti ustanove koja se s Maticom može mjeriti po snazi pouzdanja u misiju kulture i da nitko nije u hrvatskome narodu tako usrdno i uspješno kao Matica poticao i odgajao sklonost, strast i ljubav prema knjizi. Matica je, dakle,

utemeljena kao kulturna ustanova, te je za cijele svoje povijesti bila u prvom redu kulturna ustanova. Ali ne zaboravimo da je ona od svojih 175 godina gotovo 150 djelovala kao najvažnija kulturna ustanova naroda bez potpune državnosti i da je stoga morala preuzimati i zadatke koje u redovnim prilikama ne pripadaju kulturnim ustanovama“, rekao je Damjanović.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković istaknuo je kako je Matica hrvatska dio povijesti hrvatskoga naroda i hrvatske kulture, a osobito u njegovu najvažnijem razdoblju, od javljanja nacionalne svijesti i narodnog preporoda do ostvarenja samostalne i neovisne suverene hrvatske države. Podsjetio je kako je rad Matice hrvatske 1972. zabranjen, kao posljedica potpisivanja Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, čiji su potpisnici osuđeni. Ocijenio je kako je takvo zatiranje rada hrvatske kulturne ustanove samo još snažnije ujedinilo hrvatski narod i ojačalo želju za samostalnošću i neovisnošću. Istaknuo je kako je Matica dijelila sudbinu hrvatskoga naroda i onda kada je to bilo dobro i lijepo, kao i onda

kad mu je sudbina bila tragična.

U ime predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović, na povijesnu ulogu Matice u borbi hrvatskoga naroda za slobodu i izgradnju kulturnoga identiteta podsjetio je njezin izaslanik Mate Granić.

Skup je pozdravio i predsjednik Matice slovačke Marian Tkač, koji je matičarima čestitao, podsjetivši na čvrste hrvatsko-slovačke kulturne i političke veze, dok je Božidar Petrač istaknuo kako je zalaganjem i potporom Matice osnovano Društvo hrvatskih književnika. Akademik Kusić rekao je da su Hrvatska akademija i Matica hrvatska dvije institucije koje su najviše isprepletene. „Matica hrvatska jedna je od temeljnih institucija hrvatskog naroda, ona je gradila i čuvala hrvatski identitet,

simbolizira povijest borbe hrvatskog naroda za svoju slobodu, te je u svojih 175 godina povremeno bila i supstitut hrvatske državnosti“, istaknuo je. Podsjetio je i na misao Tadije Smičiklase da Matica mora biti „narodna akademija“

Stjepan Damjanović, predsjednik MH

kako bi kulturu približila narodu i time pridonijela homogenizaciji nacije. „Matica hrvatska tu je izvršila svoju povijesnu ulogu, a danas, kad se nalazimo u vremenu globalizacije, relativizacije autoriteta i destrukcije institucija, Matica hrvatska potrebija je nego ikada i ima veću ulogu nego što je ikad imala.“

Govore Matičinih predsjednika interpretirali su dramski umjetnici Robert Kurbaša i Ana Vilenica, a u glazbenom dijelu nastupili su klapa Hrvatske ratne mornarice *Sveti Juraj* i *Zagrebački solisti*.

Proslava velike Matičine obljetnice traje cijelu godinu brojnim događanjima koje organizira središnjica Matice hrvatske i njezinih više od 120 ogranaka, među njima i Ogranak u Podstrani.

ZNAČENJE I CILJEVI MH

Piše: Danica Bartulović

Gotovo svi članovi MH okvirno poznaju povijesnu ulogu Matice ilirske, poslije preimenovane u Matica hrvatska, kad je nastala i s kojom nakanom. Za one koji to možda ne znaju evo nekoliko kratkih naznaka. Na prijedlog grofa Janka Draškovića, istaknutog političara i narodnog preporoditelja, 10. veljače 1842. osniva se Matica ilirska, s ciljem da to bude kulturna ustanova koja će razvijati, čuvati i promicati kulturni identitet hrvatskog naroda, poticanjem umjetničkog, znanstvenog, duhovnog i gospodarskog stvaralaštva i razvoja, te obogaćivanjem javnog života mnogim kulturnim manifestacijama, što će pridonositi općem društvenom napretku i razvoju. Ujedno grof Janko Drašković postaje i prvi predsjednik Matice ilirske. Zbog niza nesuglasica, 1873. Matica ilirska prekida suradnju s JAZU, te 29. studenoga 1876. mijenja naziv u Matica hrvatska. Njezinim

predsjednikom postaje Ivan Kukuljević Sakcinski. U samo dvije godine objavljeno je oko 250 knjiga. Rad Matice hrvatske vrlo je očit u društvu. Osjeća se napredak, buđenje hrvatske svijesti. Čelni ljudi Matice ilirske, poslije Matice hrvatske, predsjednici, tajnici, urednici knjiga, časopisa, promicatelji njezina djelovanja redom su bili najčasniji, najvrniji hrvatski intelektualci. Političari, preporoditelji, književnici. Mora se reći da je i među njima bilo čestih neslaganja, sukoba, trzavica, odstupanja pojedinih članova s dužnosti, osipanja članstva, ali to je donekle razumljivo, jer svijest hrvatskih ljudi još nije bila toliko formirana i određena da bi se u svemu složili, a neki su pojedinci i grupe vukli na svoju stranu, što je opet vodilo u neželjenom pravcu. Bitno je da se Matica hrvatska održala. Osnovali su i počeli izdavati časopis *Kolo*, poslije dvotjednik *Vijenic*, *Hrvatsku reviju*... Matica ilirska je izdavač knjige *Osman*

Ivana Gundulića s nadopjevom Ivana Mažuranića. Do 1886. Matica ilirska djeluje s prekidima u zgradi Narodnog doma u Zagrebu.

Od 1989. do 17. ožujka 1900. Matica hrvatska i Društvo hrvatskih umjetnika osnivaju Društvo hrvatskih književnika. Tijekom sljedećeg razdoblja Matica hrvatska se širi, uključuje mnoge članove kao svoje suradnike i simpatizere. Održava na životu hrvatsku svijest da ne zamre.

Nažalost, 11. siječnja 1941. Upravni odbor i Nadzorni odbor Matice hrvatske razrješuju se i uvodi se komesarijat. Uvjeti rada Matice hrvatske znatno su otežani. Pojedinci koji su na čelu Matice hrvatske, njezinim odborima i pododborima ustrajavaju na održanju Matice hrvatske. Od 1953. do 1970. osnivaju se u 55 gradova Matičini pododbori koji se nazivaju ogranci. Godine 1962. organizira se proslava 120 godina od osnutka Matice ilirske, odnosno Matice hrvatske. A godine 1967. sastavljena

je Deklaracija o hrvatskom jeziku. Od 1969. do 1971. osnovana su 18 pododbora Matice hrvatske, što je znatan broj i čime Matica hrvatska ponovno zauzima značajan položaj u hrvatskoj kulturi i svojim usmjerenjem utječe na opću društvenu klimu. Onda se događa onaj famozni događaj 16. travnja 1971., kad je raskinut Novosadski ugovor o jeziku, odnosno o podređenom položaju hrvatskog jezika. Izlazi i prvi broj *Hrvatskog tjednika*. To su veliki pomaci za Hrvatsku. Nije to bilo lako provesti u djelo. Upravo objavljivanjem Deklaracije o nazivu hrvatskog književnog jezika (upravo dok pišem ovaj tekst, slušam vijesti s Radio Zagreba i čujem kako se pokreće inicijativa za stvaranje zajedničkog jezika naroda koji su živjeli u SFRJ, Hrvata, Srba, Bošnjaka i Crnogoraca, što je nebulozno, i u najmanju ruku atak na samostojnost i Ustav RH), dakle, tada je pokrenuta javna rasprava o položaju hrvatskog naroda u SFRJ. Sasvim spontano događa se Hrvatsko proljeće, i upravo je Matica hrvatska svojim djelovanjem probudila narodnu svijest. Taj pokret bio je prihvaćen od naroda, kojemu je bilo oduzeto gotovo sve. Osobna, nacionalna i vjerska prava, imovina, mogućnost da izvuku glavu iz jarma koji ih je davio. Mnogi su tada bili prozivani, hapšeni, gubili su posao. Matičin arhiv tada preuzima policija. Dio imovine oduzet je, a dio pohranjen u JAZU. To nije sve, 11. siječnja pod prisilom policije zabranjuje se svaki rad Matice hrvatske i neki su njezini djelatnici uhapšeni. Tek tijekom 1989. i 1990. pokreće se inicijativa i provode se pripreme za obnovu Matice hrvatske. Na dan 8. prosinca 1990. održana je obnoviteljska skupština Matice hrvatske, a predsjednikom postaje njezin aktivni član, domoljub, pjesnik, veliki intelektualac Vlado Gotovac, koji se, nažalost, danas rijetko ili

gotovo nigdje ne spominje.

Sjećam se vrlo živo obnavljanja ogranka Matice hrvatske u Splitu. Bila sam među prvim upisanim članovima i sudjelovala sam u pripremama za obnavljanje. Poslije se nekoliko osoba iz Podstrane, u kojoj sam tada živjela, odlučilo za osnutak ogranka Matice hrvatske, u čemu sam također sudjelovala jer sam s ostalima smatrala da nam je to nužno potrebno. Prenijela sam svoje članstvo u Podstranu, gdje sam dopredsjednica Matice hrvatske niz godina. Danas Matica hrvatska ima 130 ogranka u Hrvatskoj, te brojne ogranke u BiH, mnogim zemljama EU-a te u preoceanskim zemljama. Nijedna kulturna ustanova nije toliko pridonijela buđenju hrvatske svijesti ni očuvanju hrvatske kulture.

Predstavljanje knjige Sinovi sv. Josipa Tomislava Bašić: Zoran Bošković, Tomislav Bašić, Joško Čelan i Mladen Vuković

Međutim, uz dužno poštovanje i posebnu pohvalu nekim Matičinim ograncima, među kojima se ističe ogranak Matice hrvatske Podstrana, u današnjoj slobodnoj Hrvatskoj Matica hrvatska negdje se pogubila. Nema onaj siloviti naboj, volju i želju, onaj domoljubni zanos ni hrabrost koju su imali njezini nekadašnji članovi i predsjednici, da se usprotivi odnarođivanju Hrvata i uništavanju autentične hrvatske kulture. Mi danas nemamo svoju autentičnu kulturu, i da nije pojedinaca koji njeguju baštinu, koji čuvaju svaki kamen koji mogu očuvati, ne bi nam ostalo ništa. Kozmopolitska kultura može se konzimirati u određenoj količini,

ali mali narodi poput našega ne mogu se u njoj naći, dapače, u njoj se utapaju. Matica hrvatska mora održati više susreta svojih članova koji zastupaju određene ogranke i istražiti što je nužno poduzeti. Donijeti zaključke koje treba uputiti hrvatskoj Vladi u interesu očuvanja hrvatskog naroda i prava hrvatskog naroda na svoju posebnost, na očuvanje stečevina na području kulture i na području zemljopisne cjelovitosti. Dizanje glasa protiv svega što devastira i zatire hrvatski narod i hrvatsku baštinu. Protiv onih koji sve rasprodaju, obezvređuju i devastiraju. Matica hrvatska ne smije utihnuti, a upravo se čini utihnutom. Uz svoju izdavačku djelatnost, Matica hrvatska ima mnogo uloga koje trenutno ne ispunjava jer ne čujemo da se oglašava u ovim teškim i bremenitim vremenima. Čini se blokiranom, čak u nekim mjestima gdje je nekad bila aktivna o njoj se više ne čuje. Kažu, nedostaje novca. Kad je i bilo novca u nekim ograncima, taj je novac otišao u neke druge svrhe i nestao. Nitko o tome javno ne govori. Povjerenje u Maticu hrvatsku tako se uzdrimalo, a u sveopćoj letargiji, nezaposlenosti, pljačkanju i dužničkom ropstvu novca stvarno nema, ali nema ni entuzijasta. Iz iskustva znam da je najvažniji entuzijazam, nadahnuće, volja i upornost. Uz malo sredstava može se učiniti mnogo, no, nažalost, i ono što se u pojedinim ograncima učini, više nikome gotovo da nije stalo do toga. Glavna preokupacija hrvatskog naroda danas je kako živjeti i preživjeti, izbjeci ovrhe i naći kakav posao da se barem režije pokriju. I to je ono o čemu bi Matica hrvatska trebala jasno i glasno progovoriti. Potrebna je za to hrabrost, no jesmo li zaista zamukli iz straha, ili više nemamo vjere ni u koga i ni u što?

Snaga Ogranak Matice hrvatske u Podstrani

Piše: Mario Tomasović

Kad je 17. ožujka 1995. godine svečano osnovano Povjereništvo Matice hrvatske u Podstrani, Ivan Bošković, predsjednik Ogranak u Splitu, čije smo mi bili treće osnovano povjereništvo, rekao je vizionarske riječi – da će naše novoosnovano Povjereništvo postati žarište kulturnog života Podstrane. I bi tako.

Od samog početka s prvom povjerenicom Povjereništva Ankicom Cicvarić, koja je zajedno s Katicom Vrbatović, Emom Goretom i Zlatkom Jurasom podržala moju inicijativu za osnivanje Matice hrvatske u Podstrani, te njezinim sljednicima na čelnome mjestu Ogranak Danicom Bartulović, Zlatkom Juras, Draženom Vlašićem i aktualnim predsjednikom dr. Darijom Radovićem, ostvareno je mnoštvo kvalitetnih programa koji su zasigurno oplemenili naš puk i naše mjesto u cjelini. Turbulencije kroz koje je prolazilo naše Povjereništvo, a zatim Ogranak, svojstvene su svim udrugama i zajednicama u kojima se ljudi druže. Svi smo mi satkani od istog materijala i svi imamo svoje filozofije života za koje mislimo da su najispravnije, a možda nisu. Zbog toga se svi moramo češće preispitivati i donositi zaključke o ispravnosti i neispravnosti svojih filozofija i svojeg ponašanja u zajednici. Jedno je sigurno – kroz dugogodišnju povijest, i nacionalna i lokalna Matica hrvatska bila je u puno težim situacijama pa je opstala, a opstat će i ubuduće. Opstat će zato što će uvijek biti iskrenih Hrvata koji više vole domovinu od prestiža, imetka, časti i slave.

Meni je osobno žao što od naših dvadeset i troje doktora znanosti u Podstrani nema ni jednog u

Osnivačka skupština povjereništva Matice hrvatske u Podstrani

javnom životu Podstrane i što oni ne povuku barem dio obveza za narod i domovinu. Ništa u životu nije lako niti će se samo napraviti. Za sve je potreban čovjek, njegova struka, strpljenje, intelekt, volja i upornost. Budemo li svi „sjedili kući“, neće ovaj narod ugledati blagodati uredne i uređene pravne države. Za nju se svi moramo boriti i žrtvovati na svoj način, jer nepravna država, kakva je još uvijek dobrim dijelom i ova naša, odgovara samo kriminalcima i onima koji love i žive u mutnom. Naš Ogranak Matice hrvatske otvoren je za sve ljude dobre volje i svatko tko to želi može se uključiti i dati svoj doprinos u bilo kojoj aktivnosti.

Vjerujem da će i naše općinsko rukovodstvo i ubuduće smoći snage za financiranje novih programa, jer ulaganje u kulturu je ulaganje u budućnost. Organiziranje pjesničkih susreta, raznih predavanja i simpozija, likovnih izložbi, smotre klapa, promocija knjiga, izdavaštvo, postavljanje spomen-obilježja i spomenika, nastupi raznih pjevača i umjetnika svih kategorija

stubokom su promijenili razmišljanja i ponašanje našeg stanovništva, koje malo-pomalo prihvaća kulturu življenja u svakom obliku. Na našu sreću, Podstrana nam postaje sve ljepša i ljepša, sve urednija i urednija, sve prepoznatljivija i uljudnija. Neka znaju sva općinska rukovodstva da je udio tog bogatstva velikim dijelom poguran iz našeg Ogranak Matice hrvatske. Neka znaju da novac koji je godinama odvajan za naš Ogranak nije potrošen uzalud i da smo korektno i kvalitetno opravdali ulog sredstava iz općinskih proračuna. Pojedini zajedljivci – primitivci koji prigovaraju na honorare umjetnika ili trošak domjenka nisu vrijedni spomena. Oni ne osjećaju niti doživljavaju kulturu kvalitetom života niti imaju osjećaj za svoj narod i domovinu, njima je ovladao demon materijalizma i zloće. Možda bi jednom trebalo nabrojiti sve programe i akcije koje je organizirao naš Ogranak jer ljudi mnogo toga brzo zaborave, treba ih nekada na to podsjetiti. No, o tome nekom drugom prilikom.

Svestranim radom za boljitak Podstrane

Poštovani mještani i članovi Ogranka Matice hrvatske u Podstrani, srdačno vas pozdravljam i zahvaljujem na mogućnosti da prikazemo djelovanje našeg Ogranka.

Ogranak MH u Podstrani, u godini kada Matica hrvatska obilježava 175 godina rada, broji 15 godina od osnutka. No, djelovanje Matice u Podstrani počelo je ranije. Naime, u ožujku 1995. osnovano je Povjereništvo Podstrana Matice hrvatske Split. Nakon nekoliko godina rada, u kojem su usprkos teškim ratnim i poratnim prilikama ostvareni vrijedni rezultati, rad Povjereništva je zamro.

Osjećajući potrebu za djelovanjem Matice i u našoj sredini, u ožujku 2002. osnovan je Ogranak Podstrana Matice hrvatske.

U proteklih deset godina najznačajnije aktivnosti Ogranka bile su **izdavačka djelatnost i sudjelovanje u programima Podstranskog ljeta**.

U **izdavačkoj djelatnosti** središnje mjesto zauzima polugodišnjak za kulturna i društvena pitanja *Podstranska revija*, kojeg je do sada izašlo okruglih 30 brojeva. Izlazi dva puta godišnje: u lipnju uz Sv. Antu – dan naše općine, te u prosincu. Ova publikacija ponekad izaziva čuđenje svojom koncepcijom, u kojoj se zajedno nalaze kulturne teme (pjesnički, prozni i likovni radovi, prikazi knjiga), povijesni prikazi, osvrti i pogledi na aktualna društvena događanja zajedno s temama značajnima stanovnicima Podstrane, kao što su izvješća o radu općinskih tijela, turističke teme, sportski rezultati, pogotovo našeg školskog kluba, zanimljivosti iz života općine. To je rezultat kompromisa kojim smo riješili financiranje novina, ali koji udovoljava potrebama stanovnika koji nemaju medij koji

će pratiti i zabilježiti događanja na području općine, a ujedno udovoljava i ciljevima djelovanja Matice: *promicanje narodnog i kulturnog identiteta u područjima umjetničkog, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, gospodarstva i javnog života, te skrbi za društveni razvitak*, kako stoji u čl. 7 Pravila Matice.

Revija je zauzela svoje mjesto u društvenom i kulturnom životu Podstrane, i odraz je vremena, prostora i ljudi kojima je namijenjena.

U proteklih 15 godina Ogranak je bio izdavač tridesetak knjiga, što znači više od dvije godišnje. Najvećim dijelom to su zbirke pjesama naših članova, ali i prozna djela, biografije, prepjevi starih pjesama, te zbornici stručnih skupova, o čemu nešto kasnije.

Redovito sudjelujemo u organizaciji *Podstranskog kulturnog ljeta*. Izdvojit ću dvije manifestacije: *Smotra klapa* (do sada 14 manifestacija) i susret *ČA pod Perun* (osam do sada održanih susreta). Ovom djelatnošću čuvamo baštinu klapske pjesme i čakavskog izričaja. Za obje manifestacije veliku nam je pomoć pružio pok. maestro Ljubo Stipišić, idejni začetnik i dobar duh obiju manifestacija, koji je jedno vrijeme živio u Podstrani.

Ogranak sudjeluje i u organizaciji tradicionalnih susreta

Dobrojutro more, posljednjih je godina nositelj organizacije, a prošle godine proslavili smo jubilarnu 20. manifestaciju, prigodom čega smo izdali i monografiju.

Očuvanje baštine i njezina prezentacija kako lokalnom stanovništvu, tako i u turističke svrhe, posebna je aktivnost Ogranka. Svjesni da znanstvena podloga čini čvrsti temelj na kojem se može unaprijediti turistička i gospodarska ponuda Podstrane, sudjelovali smo u organizaciji nekoliko znanstvenih skupova. U listopadu 2010. Ogranak Matice hrvatske Podstrana i Udruga *Žrvanj* iz Žrnovnice, te Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta iz Zagreba, organizirali su međunarodni znanstveni skup u Žrnovnici i Podstrani pod nazivom *Perunov žrvanj i Jurjevo koplje*. Na njemu se govorilo o ranoj hrvatskoj povijesti i mitsko-povijesnoj baštini u Žrnovnici i Podstrani, kao i u cijelim Poljicima. Kao rezultat skupa izdan je zbornik pod nazivom *Jurjevo koplje*. Planirano uređenje turističkih tematskih staza područja Peruna i okolice, kao ishod ovog skupa i zbornika, a koje bi trebale postati nova kulturna atrakcija Podstrane, trenutno je u malom zastoju, ali vjerujemo da će uskoro biti nastavljeno.

Sa sličnim je ciljem krajem

Dobrojutro more 2016.g.

Znanstveni skup - Poljica, prvih 1000 godina

ožujka i početom travnja 2012. godine u suradnji s udrugom iz Podstrane *Artorius* i Društvom Poljičana, uz pomoć Općine i Turističke zajednice, organiziran znanstveni skup *Lucius Artorius Castus i Podstrana u antici*. U nastanku planetarno značajne legende o kralju Arturu, prema tvrdnjama nekih znanstvenika, važan kamenčić je Lucije Artorije Kast, visoki rimski vojni zapovjednik, čiji je nadgrobni spomenik uzidan u ogradu crkve svetog Martina u Podstrani. Na skupu su sudjelovali eminentni znanstvenici iz Hrvatske i svijeta, koji su govorili o nastanku legende i mogućoj vezi kralja Artura i Podstrane, ali i o antičkim nalazima u Podstrani. Njihova su izlaganja prezentirana u zborniku koji smo izdali u suradnji s Književnim krugom iz Splita.

Na ovom je tragu i treći projekt koji je još u tijeku – obilježavanje 1000 godina spomena imena Poljica – *Poljica prvih 1000 godina*, a koji organiziramo u suradnji s Društvom Poljičana *Sv. Jure Priko*. Do sada su održana dva znanstvena kolokvija, a do kraja godine projekt bi trebao završiti održavanjem još jednog i objavom zbornika u kojem bismo iznijeli

dio povijesti Poljica i pokazali da Poljica nisu samo Poljički statut i soparnik, nego bogatstvo pisane riječi, prostora, krajolika, arhitekture, nošnji i vrijednih ljudi.

Okrećemo se i mladima te smo pokrenuli Program *Matica u školi* u kojem surađujemo s jedinom obrazovnom institucijom u općini – Osnovnom školom *Strožanac*. U sklopu tog programa organiziramo susrete s pjesnicima – u prosincu smo ugostili Luka Paljetka, održane su i pjesničke večeri (*Večer s Josipom Pupačićem*), a dječji pjesnički, prozni i likovni radovi imaju svoj kutak i u našoj *Reviji*.

Sav ovaj rad ne bi bio moguć

bez velike potpore općinskih struktura, kao i suradnje s drugim udrugama s područja općine i susjednih mjesta.

Ogranak nije brojan, ovaj rad i rezultati ostvareni su zahvaljujući radu nekoliko velikih entuzijasta, od kojih ćete neke i večeras upoznati.

Još jednom zahvaljujemo na pozivu i pruženoj dobrodošlici, te se nadamo u najskorije vrijeme susretu i u Podstrani na sličnoj večeri, a svakako na nekoj od manifestacija koje organiziramo.

mr. sc. Darijo Radović,
predsjednik Ogranka MH
Podstrana

Osma smotra klapa

Splitsko-dalmatinska županija predstavila se svjetskoj nautičkoj eliti

Piše: Zdravka Švenda

U Stockholmu, u Švedskoj, završio je jedan od najvećih i najposjećenijih nautičkih sajmova u Europi – *BatmassanAlltförsjön*. Sajam je trajao od 2. do 12. ožujka 2017., a u deset dana trajanja posjetilo ga je više od 80.000 ljudi. Na zajedničkom štandu sudjelovali su Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, Turistička zajednica Šibensko-kninske županije i ACI-jeve marine.

Važnost razvoja nautičkog turizma prepoznata je u Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine kao jedan od deset ključnih turističkih proizvoda, posebice za razvoj predsezone i posezone, stoga je sajam bio odlična prilika za predstavljanje hrvatske nautičke ponude.

Skandinavci su strastveni nautičari visoke platežne moći, oduševljeni obalom i otocima srednje Dalmacije

Nautički turizam u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. zabilježio je odlične rezultate te je na području županije evidentirano 195.028 dolazaka nautičara, dok je nautičkih noćenja bilo 1.360.938. Time je ostvareno povećanje od 31 posto u odnosu na prethodnu godinu.

Skandinavski nautičari ostvaruju iznimno veliku dnevnu potrošnju u destinaciji, riječ je o turistima visoke platežne moći koji traže visoku razinu usluge i ponude. Srednja Dalmacija

i otoci Skandinavcima su jedno od najatraktivnijih nautičkih odredišta. Oduševljeni su prirodnim ljepotama Hrvatske, klimatskim pogodnostima za jedrenje i čistoćom mora.

Na sajmu je predstavljen smjer u kojem ide svjetski nautički turizam, potreba visoke informatizacije, cjelovitog savjetovanja, važnosti čarter agencija, novih nautičkih ruta...

Podstrana – elitni nautički centar srednje Dalmacije i središte okupljanja hrvatske male brodogradnje

U Podstrani se nalazi jedna od najluksuznijih marina na Jadranu, marina *Lav*. Smještena u samom središtu hrvatske obale, sa 74 veza u moru sastavni je dio bogate ponude luksuznoga kompleksa hotela *Le Méridien Lav*. Izniman geografski položaj, uz blage klimatske uvjete, čine marinu *Lav* odličnim odabirom za krstarenje iz snova.

Blizina vječno zelenih dalmatinskih otoka, bogatih kulturno-povijesnom tradicijom, poziv su na plovību i ugodno druženje. Boravak u marini *Lav*, s druge strane, osigurava gostima užitak u svim sadržajima hotela s pet zvjezdica.

Podstrana je i domaćin Dana hrvatske male brodogradnje (27. 4. – 30. 4. 2017.), nacionalne nautičke smotre koja je u devet godina postojanja postala središnje mjesto okupljanja svih čimbenika u proizvodnji i prodaji plovila i plovne

Informatorica štanda Splitsko-dalmatinske županije Zdravka Švenda, direktorica TZ-a Podstrana

opreme domaće proizvodnje. Idealno je mjesto za promociju i kupnju plovila.

U sklopu sajma organizira se i Sajam turističkih atrakcija, koji je na svojem trećem izdanju ove godine predstavio najnovije proizvode i inovacije namijenjene nautičkom sektoru i ostalim turističkim subjektima. Bogata ponuda obuhvaća sportske programe i natjecanja, usluge i proizvode za adrenalinske i vodene sportove, kao i njihovu prezentaciju u vodi i na suhom, plažnu i komunalnu opremu, kajaking, treking, biciklizam, *camping*, ronjenje, *kite-surfing*, te ostale adrenalinske i vodene atrakcije.

Pet biciklističkih staza u Podstrani – raj za istinske avanturiste!

Piše: Zdravka Švenda

Ako ste gost ili stanovnik Podstrane koji preferira uzbudljivu avanturu i dinamične, adrenalinske pothvate, Podstrana je destinacija za vas!

Podstrana se u posljednje vrijeme, zahvaljujući sjajnim turističkim brojkama, etablirala kao primjer upješnog upravljanja destinacijom, te je usmjerila svoje turističke snage na još jedno specifično područje aktivnog odmora – **cikloturizam**. To je sve popularniji oblik sportsko-rekreativnog doživljaja i obilaska destinacije, a općina Podstrana odlično se uklopila u županijsku mrežu ciklo-ruta.

Ako ste od onih koji vole istraživati živopisan mediteranski krajolik na dva kotača, a pritom vam ne manjka izdržljivosti i upornosti, uhvatite se ukoštac s **brdskim stazama**: makadamski put **od kamenoloma Perun do Gornje Podstrane** zahtjevna je brdska staza koja će vas nagraditi prekrasnim vidicima, a ekstremno je teška i atraktivna staza po vršnom grebenu Peruna od Vršine do vrha Perunsko. Spustovi s Peruna su **dvije ekstremne downhill staze**: **Perunsko – Vilar i Mura – Mutogras**, te nešto laganiji, no svejedno zahtjevan **Put maslinika**, koji iz Gornje Podstrane vodi do hotela *Le Meridien Lav*. Ove će staze biti prava poslastica zaiskusne poklonike brdskog biciklizma, dok ljubiteljima nešto mirnije rekreacije ipak preporučujemo dvije lagane ciklo-staze: **jednu uz rijeku Žrnovnicu, a drugu uz morsku obalu**.

Benefiti ovog specifičnog oblika turizma su brojni – osim turističke revitalizacije manje atraktivnih turističkih područja kojima prolazi dobar dio novoutemeljenih staza,

oko ljubitelja odmora na dva kotača itekako se vrijedi potruditi jer su to gosti visoke platežne moći koji troše od 50 do 100 posto više nego ostali.

Krenite u nezaboravnu avanturu na dva kotača – predstavljamo pet atraktivnih cikloturističkih staza u Podstrani
Staza „Stara sela“

Staza povezuje lučicu **Stožanac**, smještenu na zapadnoj granici općine Podstrana s gradom Omišem. Početni dio prolazi naseljem Stožanac, za kojim se uspinje na makadamski put koji, prateći izohipsu, vodi kroz živopisna stara sela smještena na padinama Primorske kose: eko-etno selo Gornju Podstranu, čija je jezgra s crkvom sv. Ante i Roka zaštićeno kulturno dobro, potom kroz **Staro selo Jesenice**, s podjednako očuvanim sklopovima pučke arhitekture i **Spomenikom palim borcima NOB-a** u središtu sela, te konačno staro selo Duće, nadomak kojega se nalazi bivša župna crkva sv. Marka s grobljem. Obilaska su vrijedne povijesna jezgra grada Omiša i **klisure ušća Cetine**.

Staza „Zmijski kamen“

Staza povezuje središte Žrnovnice i povijesni lokalitet u **Sv. Martinu**. Počinje u lučici

Stožanac te pošljunčenom *lungomare*, duž niza uvala i plaža, nastavlja do Sv. Martina, naselja s iznimno bogatom antičkom i srednjovjekovnom ostavštinom. Odatle se vraća u Stožanac te pošljunčenom šetnicom uz lijevu obalu rijeke nastavlja prema naselju Žrnovnica. Posjeta je vrijedan strožanački arheološki lokalitet i župna crkva Gospe u Siti, čije ime pripada mitološkom sloju, a odnosi se na kult praslavenskog ženskog božanstva Mokoš. Zmijski kamen, zaštićeno kulturno-povijesno dobro, druga je ključna točka praslavenskog sakralnoga krajobraza, a nalazi se tik uz cestu prema Žrnovnici, oko pola kilometra od ušća rijeke.

Rijeka i staza zavijaju oko **Pete Peruna**, to jest napuštenog kamenoloma na kojemu su snimane scene iz serijala *Game of Thrones*, te ulazi u naselje Žrnovnica.

U središtu su župna crkva Uznesenja BDM s reljefom koji prikazuje praslavenski „Božanski boj“ te **Antoničin mlin** – izletište s jedinom očuvanom i obnovljenom mlinicom na rijeci Žrnovnici, na kojemu su također snimane sekvencije istoga serijala.

Staza „Artur“

Staza povezuje plažu i povijesno-arheološki lokalitet u **Sv. Martinu**

s eko-etno selom **Gornjom Podstranom**. Počinje kod crkve sv. Martina, uz koju je nekoć stajao i dvorac čineći kompleks kojega se vlasništvo pripisuje hrvatskom knezu Mislavu. On je, po tvrđenju mletačkih izvora, sklopio mir s duždom **Petrom Tradonikom** 839. g. u *Sancti Martinicurtis*, što znači u **dvorcu svetog Martina**, nakon čega su Mlečani punih **dvjesto godina plaćali hrvatskim vladarima daću kako bi mogli slobodno ploviti po Mare Croatorum**. Crkva je podignuta na mjestu kasnoantičke crkve koja je bila uz nekropolu.

U crkvi se nalazi čuvena nadgrobna stela **Lucija Artorija Kasta**, za kojega se drži da je legendarni kralj Artur. Asfaltirana serpentina vodi do Gornje Podstrane, pred kojom se skreće prema istoku do podnožja Pišćenice, najveće ilirske obredne gomile u Podstrani. Nakon okreta nastavlja se makadamom kroz selo Gornju Podstrana, čije je središte s crkvom sv. Ante i Roka zakonom zaštićeno kulturno dobro, te pokraj zavjetne kapele **sv. Fabijana i Sebastijana**, podignute za vrijeme epidemije kuge u 18. st. Okretište je predviđeno na raskrižju iznad Strožanca, odakle je povratak preko Gornje Podstrane u Sv. Martin.

Staza „Poljički krug“

U cijelosti prati asfaltirane prometnice kružeći oko masiva **Primorske kose**. Od lučice

Antoničin mlin

Strožanac vodi cestom prema Žrnovnici prolazeći uza **Zmijjski kamen** te Petu Peruna i napušteni kamenolom. Nastavlja kanjonom Vilara prema selima Srinjine i Tugare, na čijem se ulazu nalazi „muzej“ Radilović, najveća amaterska zbirka etnološkog materijala s područja Poljica. Vrijedna je obilaska **crkva Uznesenja BDM ili Gospe od Smova**, pozicionirana usred šumovita brežuljka Smovo, prije ulaska u Gata. Brdo Gradac i pod njime Podgradac, mjesto izbora poljičkoga velikog kneza, srce su **Poljičke kneževine**. S vidikovca kod crkve sv. Jure, zaštitnika Poljica, pruža se veličanstven pogled na ušće Cetine. U središtu Gata je **Muzej Poljica** i spomenik popu glagoljašu te **crkva sv. Ciprijana**, izgrađena na i danas vidljivim temeljima goleme kasnoantičke bazilike. Iz Gata

zavojita dionica, prolazeći mimo kipa poljičke junakinje **Mile Gojsalić** i mimo svetišta Leopolda Mandića u Zakućcu, silazi u zapadni dio Omiša pokraj starog glagoljaškog sjemeništa i crkve **sv. Petra Priko**, zaštićenog kulturnog dobra. Jadranskom magistralom vraća se na početak u Strožanac.

Staza „Perun“

Kružna staza počinje u lučici Strožanac i nastavlja kroz naselje asfaltiranom cestom **Put starog sela**. Na četvrtom kilometru prolazi uz megalit Babina stina, a na petom ulazi na makadamski **Put maslinika**. Tu se spaja s asfaltiranom cestom iz Sv. Martina. Prolazeći **Gornjom Podstranom**, dotiče početak atraktivne serpentine i križnoga puta koji vodi do Sv. Jure na Vršini. Lokalitet je izvanredan vidikovac, a crkva je mjesto lokalnog hodočašća na blagdan sv. Jure. Oko crkve su ostaci ilirske gradine u čijem je opsegu nekoliko pretkršćanskih grobova. Staza iz Gornje Podstrane nastavlja makadamom prema podnožju zapadnih vrhova Peruna. Vrh **Perunsko**, s još starijom crkvom sv. Jure i prapovijesnom gradinom oko nje, bio je središnja točka u praslavenskoj sakralnoj interpretaciji krajobraza, vjerojatno se nastavljaajući na već postojeći kult. Podno stijene Velikog Peruna je šumarak stoljetnih hrastova, odakle zahtjevna dionica vodi prema polazištu u Strožancu.

U pripremi je brošura Eatin Podstrana – vodič kroz skriveni gurmanski raj

Piše: Zdravka Švenda

Podstrana je privlačna turistička destinacija koja se ponosi svojim breskvama, prepoznatljivim znakom ove pitoreskne općine. Podstrana je spoj raznolikosti, kulture i bogate gastronomije, koja je jedan od najprepoznatljivijih brendova destinacije. U snalaženju pri odabiru među brojnim atraktivnim ugostiteljskim objektima u kojima možete kušati najpopularnije domaće delicije poput dalmatinske peke, poljičkog soparnika i domaćeg kruha, pomoći će vam vodič *Eatin Podstrana*.

Vodič je projekt Turističke zajednice Podstrana, a obuhvaća gastronomsku ponudu restorana i ostalih ugostiteljskih objekata. Osim oglašanih objekata, predstavlja Podstranu sa svim specifičnostima, kulturno-povijesnim znamenitostima, gastronomskom baštinom i ponudom, te raznim atrakcijama koje su turistima značajne za

potpunu informaciju o turističkoj ponudi. Brošura će također sadržavati mapu s oznakama svih oglašivača te službi koje su gostima važne za siguran i ugodan boravak. Vodič izlazi početkom lipnja 2017. godine.

Tiska se u visokokvalitetnom tisku u formatu A5, na 50 stranica, na hrvatskom i engleskom jeziku. Predstavljanje u vodiču besplatno je za sve prijavljene objekte.

Mnogobrojni restorani, konobe, pizzerije te kafići i objekti brze prehrane smješteni su pretežito uz glavnu podstransku prometnicu i u Gornjoj Podstrani. Rastući trend ruralnog turizma ucijepio je novu energiju ovom području, pa je ovdje utemeljeno i etno-eko selo Stara Podstrana. Ono ima poseban ugođaj, a gosti uživaju u suživljavanju s tradicijom i običajima.

Carevi dvori - nova ponuda u Staroj Podstrani

Piše: Zoran Jurišić

Prošle godine zatvorena je jedina trgovina u Staroj Podstrani. Da bi nabavili bilo koju namirnicu, mještani su morali sjesti u automobil i spustiti se u Sveti Martin, a za vrijeme održavanja *Podstranskog ljeta* brojni gosti i gledatelji nisu mogli kupiti ni osvježavajući napitak. No, ove godine prostor je obnovljen, otvoren je dućan s najpotrebnijim namirnicama i konoba-restoran. Novi ugostitelji su obitelj Akrap, a za našu *Reviju* suvlasnik Ante nam je kazao zašto su se odlučili upustiti u taj, ipak neizvjestan posao.

– Ja i moju kompanjoni dobro

smo razmislili hoćemo li ući u ovaj posao, no mislim da je proradila ljubav prema ovom kraju. Premda živimo u Splitu i tamo već imamo uhodan ugostiteljski posao, ja sam godinama dolazio u Staru Podstranu i tu sam stekao prijatelje. Kad nam je bivši najmoprimac Nikola Brajčić ponudio da nastavimo njegov posao, ponudu smo rado prihvatili. Dakle, mi samo nastavljamo koristiti njegov najam. U prostorijama u prizemlju Čitovnice bit će u jednom dijelu konoba-restoran, a u drugom dijelu mala trgovina koja će biti otvorena čitav dan i sve dok bude otvoren restoran. A što se tiče rizika, ovo je mjesto bogomdano i spremni smo riskirati, no ipak mislim da, s

obzirom na perspektivnost i razvoj Podstrane, taj rizik nije prevelik.

Što ćete sve imati u svojoj ponudi?

– Što se tiče restoranske ponude, ponuda će biti uobičajena, uz neke poljičke specijalitete. Posebna mi je želja povezati stare podstranske priče, staroslavensku mitologiju i priču o kralju Arturu, a kako godinama skupljam stare predmete i imam zavidnu etnografsku zbirku, htio bih, ako se dogovorimo s ljudima iz Općine Podstrana, u gornjem dijelu Čitovnice postaviti stalni izložbeni postav muzejskog tipa. Mislim da bi to bilo nešto novo i za Podstranu, a i mi bismo gostima ponudili nešto posebno.

Poljica kao suvremena hrvatska povijesna regija

Prenešeno sa web-stranice Saveza za Poljica u osnivanju (www.poljica.hr)

Slika Poljica ‘zagubljenih’ u razdiobi između čak sedam jedinica lokalne samouprave – tri grada (Omiš, Split i Trilj) i četiri općine (Dugi Rat, Podstrana, Dugopolje i Šestanovac) – u kontekstu važećeg upravno-teritorijalnog ustroja Hrvatske, zorno je svjedočanstvo utemeljenosti inicijative Saveza za Poljica u osnivanju za potrebom redefiniranja postojećeg statusa nekoć slavne Poljičke knežije. Iako se u tom smislu čini najlogičnijim jednostavno obnoviti nekadašnju Općinu Poljica (tim više što je mnogim Poljčanicima i danas nejasno zašto među 426 općina ustrojenih uspostavljanjem samostalne Republike Hrvatske nije bilo i poljičke), u cilju očuvanja funkcionalne cjelovitosti Poljica mi se zalažemo za rješenje neopterećeno hipotekom prošlosti i novonastalih odnosa, a to je reafirmacija, ustroj i brendiranje Poljica kao *suvremene hrvatske povijesne regije*.

Štetne posljedice negiranja poljičke samobitnosti

Dugogodišnje birokratsko negiranje višestoljetne poljičke samobitnosti pogubno je za poljičke interese jer Poljica kao subjekt zbog toga već desetljećima izostaju iz svih strateških razvojnih dokumenata i proračuna od lokalne do regionalne i državne razine, što pogoduje zanemarivanju i/ili neracionalnom trošenju poljičkih resursa i potencijala. Istovremeno, mnoge poljičke organizacije civilnog i privatnog sektora primorane su prilagođavati se volji onih koji nad ovom višestoljetnom povijesnom regijom imaju vlast i moć, ali ne uvijek i razumijevanje za njihove potrebe. Tako su, primjerice, mnogi poljički subjekti, pa čak i oni s područja koja su još uvijek bez vode i bez struje, lišeni stvarne mogućnosti da se

izbore za poticaje iz fondova namijenjenih brdsko-planinskim i/ili potpomognutim područjima sa slabijim indeksom razvijenosti samo zato što u formalnom smislu ‘uživaju’ status ‘razvijenog’ gradskog područja.

Zbog svega navedenog, osim posvemašnjeg nazadovanja, Poljicima i Poljčanicima prijete realna opasnost od trajnog gubitka prostorne i razvojne cjelovitosti što je tek uvod u gubitak vlastitog identiteta. I zato, da bi Poljica iznova postala subjekt u promišljanju svoje budućnosti, Poljčani i svi ostali žitelji Poljica moraju iskazati veće zajedništvo barem oko temeljnih ciljeva kao što su već spomenuto očuvanje sveukupnog poljičkog identiteta i stvaranje pretpostavki za očuvanje prostorne i razvojne cjelovitosti Poljica.

Rješenje prihvatljivo svima

U tom smislu najbrži i najbezbolniji izlaz iz ove letargične situacije upravo je uvodno spomenuta reafirmacija Poljica u statusu suvremene hrvatske povijesne regije po uzoru na europsku praksu koja, uz povijesne gradove, promiče i povijesne regije. Stoga je na Poljčanicima i drugim žiteljima Poljica da što prije usvoje spoznaju kako samo zajedništvom, formalnim i

stvarnim, mogu uspješno planirati svoju budućnost, rješavati svoje životne probleme, brendirati svoje proizvode i usluge u svrhu njihove tržišne prepoznatljivosti i napokon, a što je zapravo i najvažnije – sačuvati svoje ime i svoje ‘sime’ za nove poljičke naraštaje kao što su ga naši pređi, i to u puno težim okolnostima, sačuvali za nas.

A kad Poljica kao suvremenu hrvatsku povijesnu regiju usvojimo mi, Poljčani, na način da ona zaživi u našim glavama i u našem svakodnevnom ponašanju, prije ili poslije usvojiti će je i svi ostali jer ono što tražimo nikome ne nanosi štetu nego naprotiv – svemu postojećem, uključivo i spomenutih sedam jedinica lokalne samouprave, daje dodanu vrijednost sadržanu u slavnom imenu Poljica i svemu što ono znači. Drugim riječima, onog trenutka kad Poljica zažive kao prepoznatljiv (turistički) brend, sve u Poljicima vrijedit će višestruko više.

Štoviše, predloženi model suradnje i koegzistencije Poljica s ‘nadređenim’ gradovima i općinama kao dionicima zajedničke budućnosti može biti dobrodošao obrazac i drugima u Hrvatskoj koji traže načina da postojeće tenzije i animozitete zamijene afirmativnim dijalogom u korist zajedničkog napretka i općeg dobra.

Zajedništvo kao temelj opstojnosti Poljica

I zato, Poljičani i svi ostali žitelji Poljica, uz sve naše različitosti koje su naše bogatstvo, sačuvajmo ono što je stoljećima bilo temelj opstojnosti poljičkog društva i što je Statut naš Poštovani uvijek isticao kao normu poljičkog ponašanja, a to su zajedništvo, solidarnost i upućenost jednih na druge (barem u temeljnim pitanjima) jer bez toga nam napretka nema.

A pitanje oko kojeg doista ne bi smjelo biti spora svakako

je prepoznavanje i prožimanje sveukupnog potencijala drevnih i suvremenih Poljica u zalag naše sretnije budućnosti. Taj cilj ostvariv je upravo spomenutim brendiranjem Poljica kao suvremene hrvatske povijesne regije jer se time ničim ne dovode u pitanje postojeći odnosi, pa čak ni interesi onih koji su uvjereni da postojeća upravno-teritorijalna razdioba Poljica nema alternative. Naprotiv, osim što se na opisan način najbezbolnije saniraju štetne posljedice nepostojanja Poljica kao

subjekta u odlučivanju o vlastitoj sudbini, potreba da Poljica napokon zažive kao jedna logična i skladna prostorno-prirodna, povijesno-kulturološka i gospodarsko-razvojna cjelina, neovisno o političkim i drugim utjecajima, na dobrobit je svih dionika poljičke sadašnjosti i budućnosti.

Rječju, (o)živimo baštinu da bismo od baštine i živili!

Ante Mekinić i Zoran Mihanović, voditelji Inicijative za osnivanje Saveza za Poljica

DRUŠTVO POLJIČANA

Piše: Đurđica Tičinović

Društvo Poljičana *Sveti Jure Priko* njeguje tradiciju i kulturu Poljica te svojim radom i sudjelovanjem na brojnim kulturnim manifestacijama promovira njezinu baštinu. Namjera nam je da svoj rad uspješno prezentiramo svijetu. Poljica su biser ljepote hrvatskog podneblja, imaju bogatstvo kulture o kojoj mnogi mogu samo sanjati, a mi je možemo živjeti. Važno je da svoje kulturno naslijeđe prenosimo na mlađe generacije, s ciljem i gospodarskog razvitka naših područja. Kultura je važan segment poljičke povijesti i taj dio identiteta naših prostora nastojimo očuvati raznim manifestacijama.

U listopadu organiziramo Smotru pučkog pjevanja u Tugarama te Smotru dječjih crkvenih zborova u Trnbusima. Tijekom ljeta organiziramo Poljičke kulturno-gastronomске večeri u Omišu, Festival soparnika u Dugom Ratu, manifestaciju *Za poljičkim stolom* u Podstrani, a u jesen Martinje, smotru mladih poljičkih vina. U 2015. godini održali smo znanstveni simpozij o tisućitoj obljetnici Poljica, a 2016. simpozij je održan i u Zagrebu. U suradnji s Ministarstvom

kulture obnavlja se kuća Bilić u Docu Donjem, koja je jedan od spomenika kulture Poljica. Važno je napomenuti da smo pri EU-u zaštitili i poljički soparnik kao nematerijalno kulturno dobro i da ima oznaku zaštite geografskog podrijetla. Poljica žive, traju i naslijeđe su onima koji s ljubavlju i entuzijazmom čuvaju svoje korijene i crpe ljepotu iz podneblja u kojem su nikli, na ponos i radost onih koji u njima vide svoju budućnost. Ne bismo mogli opstati bez mnogih koji sudjeluju u radu udruge, ali voljom i upornošću dobrih ljudi postali smo respektabilan čimbenik u razvoju našega grada i Splitsko-dalmatinske županije, te važan čimbenik hrvatske kulture.

U duhu tradicije, 23. travnja 2016. održan je Poljički sabor i na njemu je za velikog poljičkog kneza ponovno izabran Petar Rodić, koji tu funkciju uspješno obnaša već 16 godina. Ove je godine sabor održan 22. travnja u Domu kulture u Gatima, uz mnogobrojne uzvanike i goste. Za male knezove, na prijedlog Ogranka Društva Poljičana, jednoglasno su izabrani Ante Markičević, Željko Karaman i dr. Darijo Radović, a za velikog kneza

ponovno je izabran Petar Rodić. U svojem obraćanju Poljičkom saboru, izabrani knezovi kazali su da će svoju časnu dužnost obavljati vrijedno i pošteno. Želimo im mnogo uspjeha u radu i neka naša Poljica rastu i cvjetaju.

Veliki poljički knez Petar Rodić

Planina nas zove

Piše: PD Perun

Planine nas zovu, naš Perun prije svih. Iza kuće, tek par koraka od praga, kao stražnje dvorište, na suncu položen, strm, a blag, dračav, a susretljiv. Mi ga kosimo, češljamo, uređujemo i volimo. Tako već godinama.

Ovog proljeća, na primjer, započeli smo s čišćenjem antičkog puta kroz potok Vilar, čime zaokružujemo ideju o Perunovoj planinarskoj obilaznici. Svrha je takvog projekta omogućiti planinarima, izletnicima i putnicima namjernicima da upoznaju oba lica našeg brda u svojoj različitosti. Obilaznica je postavljena tako da prolaznik krene odakle poželi, a ona ga nakon punog kruga vrati upravo na to mjesto, što je vrlo popularno u planinarskim krugovima. Obilaznica će povezivati Strožanac sa Sv. Jurom na Perunskom, spust u kanjon Vilar i dalje će voditi antičkim putem u Žrnovnicu te obalom rijeke natrag u Strožanac, ukupne dužine oko 16 kilometara. Na obilaznicu će se spajati sve buduće i sadašnje staze na Perunu i dio mosorskih.

Uz taj nemali zalogaj, još uvijek smo koncentrirani na obnovu skloništa. Vreće sa žalom polako se uspinju, grede i građa ih slijede, kamen po kamen i nadamo se uskoro svečanom otvaranju. Istovremeno penjalište dobiva nove

smjerove, ukupno ih je četrdesetak, no do objavljivanja ovog članka bit će ih sigurno još više. Nadalje, radi se na opremanju penjališta s nazivima smjerova, s klupama da se penjači imaju gdje odmoriti i marendati, te info-pločama da sami izaberu koji im smjer najviše odgovara.

Hrastovina, naše utočište, redovito se čisti od korova i drače kako nam požar ne bi odnio takvu ljepotu i dragocjenost. Ljepota jer je riječ o autohtonoj primorskoj šumi, kakva bi bila duž cijele naše obale da se Venecija nije polakomila. Dragocjenost jer je svim prolaznicima utočište od sunca i kiše, jer u njoj živi kompletan ptičji orkestar, veprovi, jazavci, poskoci i lisice. Nama, planinarima Peruna, ta hrastovina služi kao idealna dvorana za organiziranje proslave Dana Planinarskog društva, što smo i ove godine upriličili. Na blagdan sv. Jure, nakon mise i blagoslova polja, počastili smo sve prolaznike i goste izložbom fotografija na otvorenome, planinarskim grahom i promotivnim penjanjem.

Rado napominjemo da pri radovima, a posebno onima u hrastovini, izvrsno surađujemo s lovačkom udrugom, te im ovom prigodom zahvaljujemo na doprinosu u uređenju staze prema Perunskom.

Kako mi nismo samo hodači u teškim cipelama, nego i ekološki

Velebit, Tulove grede

osviješteni građani, uzeli smo si slobodu dati nekoliko primjedbi i pokoji prijedlog na Prostorni plan uređenja općine Podstrana. Nas su posebno žuljale četiri stavke: izgradnja reciklažnog dvorišta na kulturnom dobru Perun, izgradnja na gornjim padinama Peruna, zaštita hrastove šume, te izgradnja planinarskog doma. Uspjeh je polovičan, jer je prihvaćena ideja o zaštiti hrastove šume, kao i ona o izgradnji planinarskog doma. Ostale dvije stavke nisu prihvaćene. Nismo sretni zbog toga.

Šećer na kraju: izleti. Izleti su pokretačka snaga i duhovna hrana svakog planinarskog društva, pa tako i našeg. Počnimo redom: nahranili smo duše na Velebitu, u snježnoj mećavi na Baškim oštarijama, penjali se vrletima Tulovih greda; posjetili smo kanjon Velike Paklenice; tražili smo divlje konje po Cincaru; divili se Biokovu s Vošca. Mećave su nas zatekle na Čvrsnici, Prenju i Dinari. Obilazili smo Mosor, Kamešnicu, Troglav... Sve u svemu, bilo nas je svugdje.

Dio dobre vibracije koje društvo sa sobom nosi možete osjetiti na našoj FB stranici ili, još bolje, možete nam se priključiti svake srijede oko osam navečer u prostorijama Matice hrvatske u Lučici Strožanac.

Proslava sv. Jure i dana PD Perun

Nešto dobro iz susjedstva

Piše: Zoran Jurišić

Od 19. do 22. travnja održan je osmi *Omiš guitar fest*. Kako sam ljubitelj dobre glazbe, a i sam sam u mladosti lupao po gitari u nekim punk i rock bendovima, godinama sam gledatelj i novinar s ovog festivala. Festival gitarista u kategorijama akustična, klasična i električna gitara pokrenuo je Neno Munić 2010. godine, a ove godine u svim kategorijama nastupilo je preko 200 gitarista iz cijeloga svijeta. Po večerima glavni izvođači bili su Mia i Joe, akustična gitara i vokal, potom Francesco Scezo, akustična i jazz gitara, Vlado Brzović, akustična gitara, *Sleepy man*, tinejdžeri iz New Yorka,

Sleepy man

u kategoriji contry i bluegrass izvedbi, te domaći Blues sastav *In roots* iz Splita. Svaka večer bila je priča za sebe.

No, da ne dužim: gitaristi su poseban soj ljudi. Nema među glazbenicima nikakvih podjela: ni tko si, ni odakle si, važna je samo glazba, a uz nju bude se emocije,

ljubav, zajedništvo. Jedna posebno dobra vibra. Uz vrhunsku glazbu (i pivo) uživanje u glazbi je bila za pamćenje. Do iduće godine i novog gitarskog festivala.

Evo tek jedna fotka da vam dočaram atmosferu. A glazbu koju sam čuo i svirku koju sam doživio sačuvat ću za sebe.

Ploviti se mora

Piše: Mario Tomasović

*Naša lađa plovi, zazivamo Boga,
Desnica Njegova nek ne bude stroga.
Božja silo višnja, morem ti poleti
Da stignemo brzo na Tvoj grobak
Sveti!*

Ovako su, po kazivanju njemačkih putopisaca iz 14. stoljeća, hodočasnici u Svetu Zemlju molili i pjevali Bogu. Uz veliku Božju pomoć, trebala je i velika pomoć sposobnih, spretnih mornara i cijele posade. Mornar/pomorac zanimanje je svih naših primorskih mjesta, pa tako i Podstrane. Grga Novak u knjizi *Prošlost Dalmacije*, među ostalim, piše o ratovima s Mlečanima i gusarenjima omiških gusara i Primoraca po cijelom srednjem Jadranu. Primorcima on naziva stanovnike primorskog dijela Poljičke republike, gdje pripada i Podstrana. Don Danko Vlašić u svojoj knjizi *Prošlost Podstrane* tvrdi da se ranije slabo naseljeni obalni dio Podstrane i nazivao Primorje jer je Podstrana bila izdvojeno mjesto pod klisurama Peruna. Uobičajeno ime Podstrana nastalo je nakon 1830. godine, kad je izrađen katastar i ovaj naš teritorij podijeljen je na katastarske općine

Gornju i Donju Podstranu. Stoga i danas starosjedinci i doseljenici koriste za Staru Podstranu katastarski naziv Gornja Podstrana, a za primorski dio naziv Donja Podstrana ili samo Podstrana.

Mnogi su naši preci ginuli kao mornari u raznim bitkama, pa i u Viškom boju 20. srpnja 1866.: mangast (zapovjedni čin) Martin Carter mornari Elias Erzegh i Georg Baritz. U službi austrougarske mornarice spominju se, među ostalim, i na popisu poginulih mornara u Prvom svjetskom ratu, među kojima je na ratnom brodu *Sant Istvan* pred Pulom 1918. godine poginuo naš mještani Luka Šarić, pok. Ante. U svim dosadašnjim državnim zajednicama Dalmatinci su činili većinu vojne mornarice, a tako je sve do današnjih dana. O pomorcima Podstrane malo se zna, a i malo se pisalo o tim ljudima koji su život preživjeli s „kruhom sa sedam kora“. To je zaista bio život od mora, na moru i za more. Pomorci 20. stoljeća koji su tukli naš Jadran i svjetske oceane, godinama noseći glavu u torbi, bili su Milivoj Perišić, kapetani duge plovidbe Petar Čičerić, Ante Tomasović,

Jerko Bakota, Željko Banovac, braća Tonći i Senko Kaštelančić. U obitelji Kaštelančić mnogi su bili pomorci: Tonći, Senko, Mario, Ivica, Alen i Marin, a vjerojatno će se ovaj niz nastaviti i ubuduće. Još je tu dosta pomoraca mlađe generacije i onih koji su plovili, neki duže, a neki kraće vrijeme, i tako se nastavili baviti tim zanimanjem koje je od davnina zastupljeno u našem mjestu. Šteta što kod nas ne postoji klub pomoraca u kojem bi se vodila evidencija o našim pomorcima, gdje bi se oni družili, pričali o svojim putešestvijima i evocirali svoje uspomene te bili logistika mladim pomorcima. Moj sugovornik Mario Jakulj, koji je obišao svijet kao kormilar, drži da klub pomoraca u Hrvatskoj ne može egzistirati na način na koji takvi klubovi egzistiraju u svijetu jer naš mentalitet ne dopušta takvo civilizacijsko ponašanje. Na žalost, ni pomorci nemaju ideja ni interesa da učine nešto smisljeno, korisno i časno što bi prezentirali javnosti, ni oni sami ne drže do svojeg zvanja, koje se u svijetu itekako cijeni.

Spomen posjeda Gojsalići u Podstrani 1409.

Piše: *Mate Gojsalić*

Ovaj rad posvećujem prvom članu i, uz don Franu Bulića, jednom od utemeljitelja hrvatskog društva za istraživanje domaće povijesti „Bihać“, kanoniku don Juri Gojsaliću (1835. – 1917.).

PRIČASNOM GOSPODINU KANONIKU DON JURJU GOJSALIĆU

**PRIGODOM NJEGOVOG USTOLIČENJA
ZA ŽUPNIKA VELOG VAROŠA U SPLITU
DNE 26. STUDENOGA 1893.**

*IMENJAČE, PLEMENJAČE,
KAKO DANAS MOJA VILA,
OVOM ZGODOM PIRA TVOGA
NE BI TEBE POZDRAVILA?*

*TI SE BROJIŠ MEGJU PRVA
ODABRANA SVIETLA LICA,
ŠTO NAM RESE NAŠU BIVŠU
KNEŽEVINU OD POLJICA!*

*IZ TOPRAGA GOSPODSKOGA,
SIV-SOKOLE, TI MI NIČE, ,
I UKAZA VEDRO ČELO
MEGJU BRAĆOM, ZOR-MISNIČE!*

*KLIS, HRVATSKI BEDEM STARI,
ČUO TOGA ZA JUNAKA,
PA ON K SEBI PRIMAMIO
GOJSALIĆA KREMENJAKA.*

*KAO JEDNOM KRUŽIĆ SLAVNI
PROTI TURSKOJ HUDOJ SILI
I TI NAPE SVOJE STRIELO
DA SE BORIŠ ZA DOM MILI!*

*IZBORNIMA NA MEGDANIM
SVEGJER SI MI PRVI BIO,
ODMETNIK BI NAŠEG RODA
PRED DON JUROM OD STRAH MRIO!*

*BOGU SLUŽIT I HRVATSKOJ
SVRHA TI JE UVJEK BILA
DA PRAVICA TVOJA SVEGJER
DUŠMANE JE POBJEDILA*

*TAKAV ZNAČAJ OD ČELIKA
OSVOJIT JE SVAKOG ZNAO;
TEBE ČASTI I POŠTUJE,
KO TE JEDNOM UPOZNAO!*

*KAŠTELA TE RAVNA LANI
ZAŽELIŠE MOJ NEBORE,
I TU RUŽU PRESADIŠE
U PITOME SVOJE DVORE!*

*SPLIT ZIENICA DALMACIJE,
PRAM SEBI TE ZAPAZIO
TE ODAVNA POZNAJUĆI TE
ŠUĆURCU TE UGRABIO.*

*DANAS STUPAŠ KAO PASTIR
OD VAROŠA SPLITSKOG VELA,
A ZA TOBOM GORKO PLAČU
KLIS PONOSNI I KAŠTELA.*

*ČESTITO TI, DIČNI JURJU,
PA, KO GDJE SI DOSAD BIO,
I U SVOJOJ ŽUPI NOVOJ
SLAVNU SPOMEN OSTAVIO!!!*

ZA SE I ZA OSTALE POLJIČANE NASTANJENE U SPLITU – JURAJ KAPIC

Hrvati su se u svoju današnju postojbinu doselili u više plemenskih grupa, pa je shodno tome u početku administrativni i sudski ustroj države morao biti suglasan s načelima plemenske pripadnosti. Hrvatska su plemena u novoj postojbini zauzela stalna sjedišta u određenim granicama, pa se postupno pravno prihvatio pojam teritorijalne pripadnosti umjesto pojma pripadnosti krvnoj, odnosno plemenskoj zajednici¹. Tako je od plemenske zajednice nastala župa, a hrvatska su plemena prilikom osvajanja rimske Dalmacije provela teritorijalnu podjelu onako kako je odgovaralo stanju pojedinih plemenskih zajednica.

Podjela župa provedena je tako da svaka za sebe može tvoriti teritorijalnu zajednicu. Neke su župe bile teritorijalno male, a većina župa imala je svoju tvrđavu, koja je služila i kao sklonište. Bizantski car Konstantin Porfirogenet u prvj polovini 10.

stoljeća spominje u Hrvatskoj do Gvozda jedanaest župa, međutim, sudeći prema arhivskim izvorima, između Neretve i Gvozda bilo ih je više od trideset. Najstarije arhivske izvore svakako imam o Kliškoj ili Podmorskoj župi. Iako Porfirogenet ne spominje župu Poljica, ona je postojala već i u vrijeme hrvatskih narodnih vladara. Dokaz za njezino postojanje jest to što njezine župane nalazimo u potpisima na poveljama i domovnicama hrvatskih kraljeva u 11. stoljeću.

Na prostoru Kliške župe u 9. stoljeću postojala su naselja župni grad Klis, Rižnice, Solin (na Otoku), Majdan, Gajine, Putalj, Lažine i Bihaći, ali prvi lokalitet na prostoru Kliške župe koji spominje povijesni izvor 839. je gospodarski dvor u Podstrani kod Sv. Martina, u posjedu kneza Mislava. Okolica Sv. Martina u Podstrani danas nosi toponim Stupi, gdje su se nalazile zgrade iz antičkog doba, te je Podstrana već tada bila dobro naseljena².

Slika 1. Dio primorske Hrvatske oko Splita za vrijeme kneza Mislava (835. – 845.), te smjerovi širenja splitskih feudalnih posjeda od 9. do 15. st., na teritorij Kliške i Poljičke župe

O povijesti Podstrane pisali su u svojim radovima mnogi, spomenimo ovdje don Danka Vlašića – *Prošlost Podstrane*, don Antu Škobalja – *Obredne gomile*, i prof. Perislava Petrića – *Toponimi Podstrane*. Prof. dr. Mladen Ančić u svoja je dva rada: *Pet dokumenata za povijest istočnojadranskog zaleđa početkom XV. stoljeća*, GADAR BiH 29, Sarajevo 1989, str. 159.–168., i *Registar Splitskog kaptola*, Fontes 20, 2014, str. 213–216, broj :59.422.,

objavio dokument važan za povijest Podstrane za koji povjesničari do tada nisu znali.

Na osnovi zahtjeva koji je 27. 12. 1408. u Imotskom izdao hreceg Splita Hrvoje Vukčić Hrvatinić splitskom kaptolu, u kojem herceg zahtijeva da se utvrde posjedi plemenitog muža Petra Martinova iz Splita, u Primorju između dviju rijeka, splitski kaptol podnosi izvješće hercegu Splita Hrvoju Vukčiću Hrvatiniću o popisu posjeda Petra Martinova u Primorju na dan 3. 5. 1409.

U dokumentu je odmah uočljivo da se radi o posjedima smještenima između rijeke Žrnovnice i Cetine, da se svi popisani posjedi nalaze od Blata uz rijeku Žrnovnicu na zapadu pa do posjeda nešto istočnije od Sv. Martina u Podstrani. Da je isprava pisana na dan sv. Jure, koji se slavio u crkvi na Vrši – Podstrana. Toponim Gornja Vas prvi se put spominje u ovom dokumentu, a na osnovi toponima Donja Vas pretpostavljalo se da postoji, a sada će se moći i urbicirati. Dokument sadrži niz drugih toponima (Blato, Gošan, Becagin potok, Studenac, Gruždolac, Konagna stina, Muntogras, Kotlac, Gradiščina, Dragošin (Dragišin) dolac...), imena osoba (Ivan Ugrinović, Ratko Obad, Nikola Marin, Janko Kukolić, Dujmo Cvitojević, Vukac (Valcac) Ugrinović, Dražac Stipković, Gojak Hranojević, Radac Banić, Marin Midulić, Budislav Modrogusić, Dragiša Pribičević, Radoslav Gojević, Radoslav Pipina, Mihovil Brajković, Goislav Novaković, Ivan Dragošević, Ratko Spudić...), a njegovu cjelovitu analizu ovdje nećemo iznositi.

U ovom radu donosim opis zadnjeg zemljišta u dokumentu, a koje se nalazi nešto istočnije od Sv. Martina u Podstrani, te njegov prijevod, a koji je važan za plemenitu kuću Gojsalić.

Dio dokumenta:

„Item terre posite ad Gradischia que confinat a parte orientis prope Dragohnim

dolac incipiendo a capite montanee vbi est sculptum signum

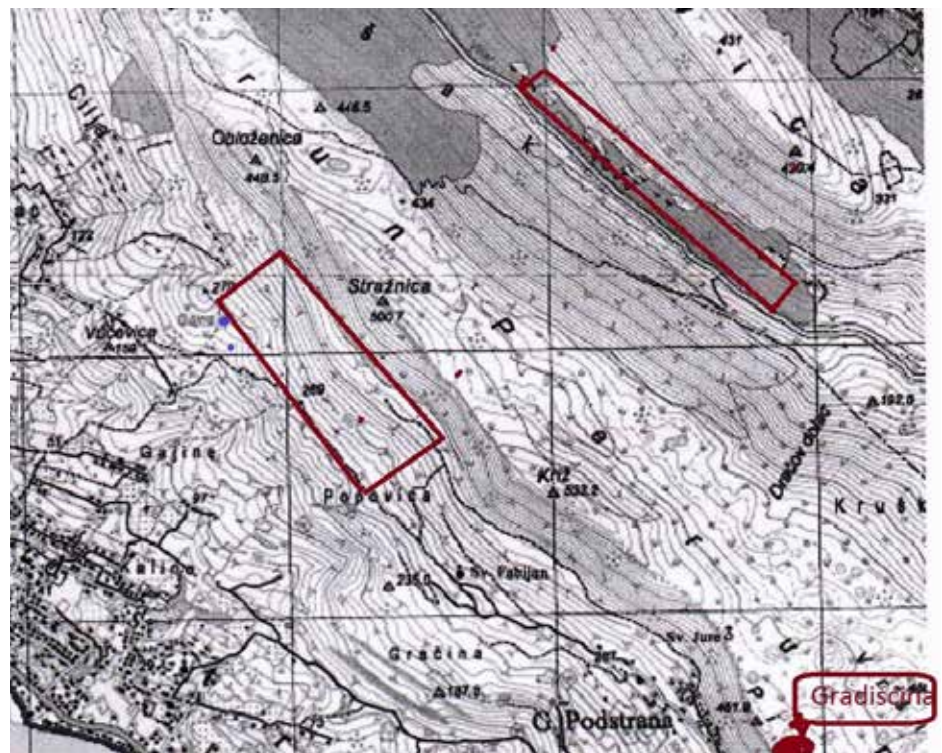
predictum usque ad marem ab aquilone terra heredum Nicole Marini ad pedem magne stine ubi est dictum signum sculptum subtus via, a meridie est mare, ab occidente terra Iadruli Gosulich incipiendo a montanea recto tramite usque ad mare prout stant lapides sculpti et signati suprascripto signo in quinque locis remotis, quam terram Iadruli Gosulich, Volk Paruossius, Matheus et Milossius Scociborich de villa vocata Gatich dixerunt non esse dicti Iadruli Gosulich sed suam esse dixerunt et hodierna die sunt in tenuta ipsius et fuerunt ab inicio et hoc offerunt se mostrare per viros de Policio fidedignos videlicet per Iurai Drasoeuich de Dubraua, Marcum Radoieuich de Sitno, Petar Raticch de Osic, Iurai Stoysich de Gata et Vlatcum Budislaulich de Ostrouica, conuocatis ibi presentibus Radac duornicho, Radoslauo, Micouillo.“

Također zemlje smještene na Gradiški koje od istoka graniče s Dragohnim docem počinjući od vrha planine gdje je uklesan spomenuti znak pa sve do mora, od

sjevera zemlja nasljednika Nikole Marinova do podno Velike stine, gdje je spomenuti znak uklesan pod putem, od juga more, a od zapada zemlja Andrula Gojsalića, počinjući od planine ravno sve do mora, gdje se na pet razmaknutih mjesta nalaze klesani kameni obilježeni gore navedenim znakom, za koju zemlju Jadrula Gojsalića su Vuk Prvosius, Matej i Miloš Skočiborići/Skičibušići iz sela zvanog Gata kazali da nije Jadrula Gojsalića, već su kazali da je njihova, i dandanas su u posjedu iste i bili su od početka, što su ponudili da bude posvjedočeno po vjerodostojnim muževima iz Poljica, naime Jurju Dražoeviću iz Dubrave, Jurju Radojeviću iz Sitna, Petru Ratčiću iz Osiča, Jurju Stojšiću iz Gata i Vlatku Budislavljiću iz Ostrvice, sazvanima pred ovdje prisutnima Radakom Dvornikom, Radoslavom, Mihovilom.³⁴

Gojsalići kao poljički didiči – starenici, a čiji su preci bili narodni vladari, imali su posjede na raznim didičkim zemljama od Bihaća, Ostroga, Solina, Podstrane i Vilara.

Trogirsko i splitsko feudalno kopito, potpomognuto svojim

Slika 2. Didičke zemlje: 1. Vilar (100 metara zapadno od stare crkve sv. Nikole, površine 100m x1500 metara), 2. Podstrana (od izvora Gajine do podno planine i na istok 1000 metara prema crkvi sv. Fabijana).

nadbiskupijama, nije mirovalo dok nije kroz nekoliko stoljeća pregazilo Bihać, Ostrog, Solin i četiri Splitu najbliža i plodna poljička sela, Podstranu, Jesenice, Duće i Srinjine, te ih stavilo u kmetsku ovisnost.

Sredinom 14. stoljeća, najvjerojatnije 1357. ili malo kasnije, iz sastava župe Poljica izuzeto je selo Podgrađe i pripojeno tada zasnovanoj župi Radobilja, te u župi Poljica ostaje osam mosorskih sela. Upravo didiči ovih osam sela pojavljuju se kao vlasnici didičke zemlje u Vilaru, selo Srinjine, jer su oni potomci sinova hrvatskog kralja Miroslava. Ovu zemlju obrađivalo je 60 kmetova, od čega zemlju: Kostanja – 20, Zvečanja – 13, Gata – 2, Čišla – 2, Dubrava – 6, Dolac Gornji, Dolac Donji i Sitno – 17⁴. Druga didička zemlja nalazila se u Podstrani ispod same kamene kose Peruna i obrađivala su je 72 kmeta, a jedan njezin dio pripadao je i potomcima Miroslava.

Zbog neprestanih sukoba sa splitskim feudalcima, rod Gojsalića tješnje se povezuje s Humom i Dubrovnikom u 13. i 14. stoljeću, te se orijentira na trgovinu. Jedan dio kuće iseljava se na Kamenmost pokraj Imotskog te se intenzivno uključuju u trgovanje solju i kožom u Drijevu, a put trgovine odvijao se na relaciji Solin, Klis, Bisko, Čikotina Lađa (Radoslav Tomić na starini Jakova Gojsalića), Ugljani (Valin pod i Valinbunar), Lovreć, Kamenmost i Drijeva. Grad Drijeva bio je najveća luka srednjovjekovne bosanske države, a nalazio se u blizini današnje Gabele na Neretvi, u kojoj su i Gojsalići naišli na plodno polje svojeg rada. Već 1371. kao sudac Humske zemlje javlja se Hatko Gojsalić u ispravi splitskog kaptola u kojoj je opisana parnica koju su braća Nimičići vodili s Božikom Peručićem i svim Vinjanima (selo pokraj Imotskog s istočne strane) oko sela Hripca. U početku su tom sporu nazočili suci Humske zemlje: Grubac Maslović, Nelipče Rupčić i Krasomir od Imotskog. Dok se vodila ova parnica, u Bročnu je održano veliko vijeće Humske zemlje, koje je ovu parnicu dosudilo u korist braće Nimičića,

a presudu su donijeli drugi suci, **Hatko** (najvjerojatnije Vlatko ili Ratko) **Gojsalić** i Grubac Hvalisalić. Nasljednici ove kuće na Nebriževcu su Gojsalići, zvani Matijaševići, 1725⁵. Ženidbenim vezama sredinom 14. stoljeća kuća Gojsalić povezuje se s kućom Kosača, koji su imali posjede i u Drijevu, te postaje još utjecajnije. Pojedine pripadnike roda Gojsalić Dubrovačka Republika prima u svoje građanstvo. Time su oni stjecali pravo na sudsku autonomiju u odnosu na lokalnu vlast, gdje su živjeli i obavljali svoje poslove. Koristili su se i drugim povlasticama, a u prvom redu carinskim. U pravilu su primanje u dubrovačko građanstvo tražili i dobili ljudi iz gornjeg imućnijeg sloja, koji su imali veliki ugled u svojoj sredini. Andrija Gojsalić iz Drijeva primljen je 28. kolovoza 1356. u Malo vijeće za dubrovačkog građanina, polažući vjernost mletačkom duždu i Dubrovačkoj Republici, a 25. svibnja 1397. za građanina Dubrovnik primljen je Vučina (Velim – Vale) Gojsalić iz Drijeva sa svim pravima po ustaljenom slučaju. Veliki vojvoda Sandalj Hranić je 1404. postao gospodar Humske zemlje na lijevoj strani Neretve, a 1410. zagospodario je i trgov Drijeva. Veliki vojvoda Sandalj umro je 15. ožujka 1435., a budući da nije imao potomstva, jedan dio svoje imovine, oko 5000 dukata, ostavio je knezu Dragiši Gojsaliću i njegovu “ostanku po muškom koljenu“. Zasiurno će sav ovaj novac i poznanstva imati utjecaja na to da Poljica postanu turski has i zadrže samoupravu, a posjed Gojsalića u Kostanjama bude istočna granica Poljica. Novi osvajači, ovaj put s istoka, vratili su Gojsaliće i Gojakoviće u najsigurnije gnijezdo za obranu, a to je selo Kostanje i njegova ljut povezana s Mosorom, gdje se 1537., nakon pada Klisa u turske ruke, sklonio i arciopret kliški don Ivan Bocolević.

Dvojba koja se odmah javlja jest je li zemljište u Podstrani pripadalo spomenutom Andriji Gojsaliću koji je 1356. primljen u dubrovačko građanstvo, jer on zasiurno nije bio živ 1409. Sve ovisi o tome

kad je bila posljednja raspodjela zemljišta u Podstrani, u kojoj je Skočibušićima dodijeljen taj posjed, ali najvjerojatnije se radi o unuku. U Kostanju danas postoje tri toponima koja nas podsjećaju na Vukca (Valcac) – Velina – Valu Gojsalića, a to su Valina staza, Valina strana i Valin dvor najstarije kuće Gojsalića, a sve to potvrđuje i nazivlje čestica u katastru. Od pet braće Gojsalića rođenih krajem 16. Stoljeća, jednom je ime Andrija, te u svakom koljenu do danas nalazimo ime Andrija. Smrt Andrijina sina Marka (1868.) zapisana je na strmoj litici u Valinu dvoru (slika 3).

Slika 3.

Ovdje spomenimo poznatu ispravu iz 1468. koja sadrži tijek suđenja u jednoj parnici, u kojoj Nenadići iz Radobilje traže da im Poljičani vrata selo Seoca, koje su oni dali u zalog Kraljićima, i da Kraljići prime novac od njih, na što je knez Stjepan Kostanjic odgovorio da su njegovi pradjedovi kupili Seoca za gotov novac kod njih i da je to bila već prije više od 600 godina njihova pradjedovina. Poljičani su dokazali da Seoca pripadaju njima zakletvom dvanaestorice poljičkih knezova. Među porotnicima u ovoj ispravi spominju se knez Dragiša Gojsalić, Vuk Marković, knez Stjepan Martinov, a parnica se vodila kod vode Šezdan u Kostanju. Možemo uočiti da je ova isprava, kao i ona iz 1409., povezana s vremenom u kojem je živio knez Mislav.

Ujedno ove dvije isprave daju drugačiju sliku o poljičkim didičima nego rad Miroslava

1006. godina, tri puta uklesana na vratima kuće Gojsalića u Valinu dvoru. Uklesane godine bile su zaštićene i nevidljive ispod kreča koji se nanosio na dovratak

Pere u poljičkom zborniku broj 3, *Prilog problemu poljičkih didića*, te iznesenim tvrdnjama da su imena braće Tišimira, Krešimira i Elema nastala prema grčkim nazivima za teren gdje se naseljavaju, i to zid, krš i vodopropustan krš, kao i to da su didići bili koncentrirani ponajviše u Zvečanju i Kostanju, a približavajući se Splitu, bili su sve rjeđi. Pera u svojem radu donosi i popis poljičkih didića, te u Kostanju spominje Markoviće, rečene Miduljeviće (danas Mindoljeviće), što reći nego da su to nasljednici Marina Midulića, spominjanog u navedenoj ispravi iz 1409. u Podstrani, a najstarije zemlje i kuće Gojsalića i Midulića u kostanjskim Revnjima nalaze se zajedno. Prezime Kukolić (Kukoč) javlja se u turskom popisu sela Podgrađa 1535., a kuću tada predstavlja Juriša Kukoja.

U Kostanju postoji pet plemenitih kuća iz kojih se mogao birati knez sela kroz cijelu povijest, a to su kuće Sladoevića, Vladanovića, Gojakovića, Gojsalića i Markovića, te poslije doseljenih kuća Radovčić i Tičinović. Svakako napomenimo ovdje i slučaj iz 1617., gdje Jakov

Gojaković traži dohodak na zemlju od Rakuljića kao pravi didić i gospodar, koji su mu oni uskratili i pokušavši prisvojiti njegovu zemlju. Jakovljević sinovac Nikola Gojaković bio je veliki knez Poljica 1619.⁶ Kraljevske i druge darovnice zemlje splitskoj i trogirskoj nadbiskupiji, njihovo osvajanje prostora Kliške i Poljičke župe (1180. pogibija biskupa Arnira, 13. st. spaljen i razrušen Ostrog, razoreni grobovi itd.), doveli su do iseljavanja didića s ugroženih prostora, a dio njih postaju kmetovi na posjedima splitskih i trogirskih feudalaca. Tišimirovići (Gojakovići, Midulići, Gojsalići, Banovići) i drugi didići po raznim osnovama ostali su bez svojih posjeda u Podstrani, ali brdo Perun naš je vječni spomenik. Navedeni dokumenti govore nam da je predaja o Miroslavićima sve manje legenda, a sve više istina, što potvrđuju kameni zapisi iz Valina dvora (slika 4) i podsjećaju nas na vrijeme osnivanja Poljičke župe.

Svakako treba potražiti u Staroj Podstrani ispod Velike stine i ispod puta uklesani znak koji je razdvajao nekadašnju zemlju Gojsalića od zemlje plemenitog Petra Martinova

iz Splita, a do mora na stalnim stinama postoje još četiri ista znaka. Napomenimo ovdje još jedan detalj vezan uz kuću Gojsalića, a to je da se jedan od trojice plemenite braće Gojsalić koji se spominju 1500. zove Martin, a njegov sin Tomaš Martinović spominje se 1539. godine.

Bilješke:

1. Antun Dabinović, *Hrvatska državna i pravna povijest*, Zagreb, 1940., str. 130 – 131.
2. Lovro Katić, *Naseljenje starohrvatske Podmorske župe, Starohrvatska prosvjeta, serija III., svezak 7*, Zagreb, 1960., str. 159.
3. Preveo Jurica Matijević
4. Juraj Marušić, *Kamen s medašnim oznakama feudalnog posjeda splitske nadbiskupije iz godine 1397. u poljičkom selu Srinjine*, str. 61–67.
5. Alfons Pavić, *Prinosi povijesti Poljica, Priko*, 2003., str. 124.
6. V. Mošin i S. Traljić, *Ćirilске isprave i pisma u Arhivu Jugoslavenske akademije, Starine 46*.

POSljednji VELIKI POLJIČKI KNEZ IVAN ČOVIĆ U RAZDOBLJU OD 1797. DO 1816. GODINE

Literatura:

Kaštelan, don Stipe. 1940. Povijesni ulomci iz bivše slobodne Općine – Republike Poljica. Split: Leonova tiskara.

Pripremila: Hrvatka Čović

„Kad je vojska ratobornoga Napoleona prešla preko Alpa, poče osvajati gradove po Italiji. I kada je osvojila i neke mletačke gradove, poboja se dužd Ludovik Manin, da ne bi osvojila i ostale gradove i Mletke, naredi godine 1796. općem providuru u Dalmaciji Andriji Guerini, da kupi čete koje će poslati na obranu“ (Kaštelan, 1940:107). Ovim rečenicama započinje don Stipe Kaštelan svoju priču o rasulu Poljica, a koja je ujedno i priča o posljednjem velikom poljičkom knezu Ivanu Čoviću.

Budući da nisu bili pozvani, Poljičani sami odlučise pomoći duždu te mu šalju pismo u kojem ističu „da smo s pravni u svakoj Vašoj potrebi i da uzdišemo čas i vrime za priletiti s Vamin prolivati krv i izgubiti naše živote na izgled naših starijih za obranu Vašu i Vašega privedroga pristolja“, riječi su velikog poljičkog kneza Frane Gojsalića (isto, 107).

Poljičani su 3. srpnja 1796. godine ustrojili četu od 300 vojnika te su za vrhovnog vođu izabrali Mateja Kružičevića, dok je njegovim zamjenikom bio Nikola Barbarić. Nakon dolaska u Split, odakle su prebačeni u Mletačku Republiku, providur im nudi nagradu, koju oni odbijaju, a na isti se način i vrhovni vođa odrekao plaće. Tim postupkom htjeli su pokazati da su oni „pritekli u pomoć duždu kao plemici i dobrovoljci“ (isto).

O situaciji u Mlecima velikog kneza Franu Gojsalića izvijestio je Ivan Čović, koji je u to vrijeme bio poljički vojvoda. Pismo je napisao bosančicom, a glasi: „M. P. i časni gne gne i gospodaru. Moj ljubezni pozdrav i poklon vami i svima o vaše mn. p. kuće. Plemeniti gne razumi vašu knjigu i pozdrav knigu koju ste pisali na 10 novembra

i pitate da se mislite da vam ne šaljem odgovor na knige koje ste mi poslali a sada se mi puno mislimo di su zastale da nam nisu došli a o stana našega znamo da želite znati. Evo jesmo u stanju lošu kako nismo došli kako se pristoji i niti smo donili s razlog s kojizim bise branili. I tako jesmo izgubljeni i drugi nami zapovida ovde misto nezdravo. Ima nas veče boni nego zdravi a koji su umrli dajemo znati od naše kumpanije umro je prvi Nikola Stošić a 2 Tadija Sladojević 3 Matij Bogdanović 4 Jozo Bečić. A od Kaćunkove 4 a od primorske 5 a od vrancuzi jesu u taliji i taliju jesu teško strli veče neznamo što može biti. Eto govore da je tamo otišlo da se opet pišu veče neznamo što će biti vaš kako brat knez i vojvoda Ivan Čović želeći vami svako dobro koji ostaje u mleci u kuventu s svetoga vrane vebruara na 7 1797.“ (isto, 107-108).

Treba istaknuti da su se Mlečani, dok su ih svi spremno odlučili braniti, dogovarali o predaji Napoleonu, što su i učinili 12. svibnja 1797. godine, nakon čega su se Poljičani i ostali Dalmatinci vratili svojim kućama.

Posljednji veliki poljički knez Ivan Čović prvi je put izabran za kneza 1803. godine i biran je pet puta (od 1803. do 1807.). U vrijeme njegova vrhovništva Francuzi su pod vodstvom maršala Marmonta doprli i u Dalmaciju, nastojeći sve podvrgnuti pod svoju vlast. Poljičani, naviknuti živjeti po svojim zakonima, pokušali su mirnim pregovorima s Francuzima u Zadru i Splitu zadržati svoju slobodu i život po zakonima poljičkim.

Budući da su Francuzi htjeli nametnuti svoje zakone, Poljičani pod vodstvom Čovića dogovaraju ustanak s Rusima, čije je brodovlje

u to vrijeme bilo upravo u ovim područjima. Važno je spomenuti ruskoga generala Baratinskog, s kojim je knez dogovarao ustanak, te viceadmirala Senjavina, pod čijim su zapovjedništvom 4. lipnja 1807. godine došli admiralski brod, fregata i brig.

*Slika velikog poljičkog kneza Ivana Čovića stigla je s pismom iz Rusije

Iste godine, pruživši otpor Francuzima, Poljičani 12. lipnja bivaju poraženima te Poljica padaju pod vlast Francuza, sela bivaju opustošena i opljačkana, a knez i najbliži mu suradnici bijahu osuđeni na smrt uz zapljenu njihovih imanja zbog dizanja pobune i suradnje s Rusima. Međutim, veliki poljički knez Ivan Čović, kao i brojni Poljičani i Dalmatinci, povukao se nakon pada Poljica na rusko brodovlje te je s njima otplovio u Rusiju, u Sankt Peterburg, gdje je i umro.

Prvi glas od Čovića stigao je 1810. godine, kada on šalje pismo svome sinu Andriji. U pismu veliki

knez Ivan Čović ističe da živi dobro i ima plaću od ruskog cara (na dan po jedan cekin holandski) te da živi s generalom Baratinskim koji je 1807. godine bio u Dalmaciji, iz čega se može zaključiti da je bio

u ruskoj carskoj službi i samim time privilegirana osoba. U pismu poziva svoje sinove da dođu k njemu jer je „narod dobar i milostiv, zemlja bogata“.

Poznato je da je veliki knez

iz Sankt Peterburga kupio kuću u Splitu u izbjeglica koji su u to vrijeme isto bili u Rusiji. Kuća je i dandanas u vlasništvu njegovih potomaka.

Pošljednji veliki knez Ivan Čović stupio je u rusku službu i umro je u Petrogradu. Pri bijegu svome na ruske brodove ponio je po nekima i škrinjicu sa štatutom i poylasticama, koju je svaki veliki knez kod sebe u pohrani držao. Drugi misle, da je škrinjica zaostala bila, a sadržaj njezin da je dospio u razne ruke.

Dobrotom gospodina Stjepana Čovića iz Gata, umuka Andrije a praunuka velikoga kneza Ivana Čovića, dospjeli su piscu ovi vrlo zanimljivi podaci, koji unose svjetlost u dalji život i smrt do sada tminom zavijenog pošljednjeg velikoga kneza.

Najprije priopćujem ovo pismo velikoga kneza Ivana Čovića, pisano u Petrogradu 15. maja 1810. svome sinu Andriji. Isto glasi:

"Draghi Sinko Andria! Od godiscta 1807., od kada za spasit moj xivot, jesam pobighao iz Otaxbine, nizam zavas cuo nikakvogha Glasa, koja stvar cinime puno xalosna, sve zsludu da stojim dobro, kada vas nevidim. Fala Stvoritelju ja stojim dobro, imam dobru plachiu od mogha Cessara Rusiskoga skojombi moghao Boghato xiviti i xivim zajedno s gospodinom Generalom Baratinskim, koji je bio onda u Dalmaciji, skojim jidem zajedno i darxime vessela all i ogorcajemse za mojom Ditzom. Sinovi moji sluscajte svišt Otza Vascega; ja znadem da tamo vi posve xivete siromascno ovdesse stoji dobro, Narod dobar i milostiv, Zemglia Bogatha i mnoghoje gdi reste grozdje, smokva i svaki Frukti, koji se moghu izmisliti a Imperator Premiloserdni kojichienam dati sve setoje od potrebe za xiviti, xivotine Velike i Sitne, xita, zemgliu, kuchiu dinamije ugodno za xiviti, tako ja mislim, da u niednom Kragliestvu nebise tako siskalo, nemislite da ovasu mista pusta i neplodna, a javas utvargivam, da nemoxe niko virovati Boghastvo i Obilnost u svemu, a suvisce dobroti i miloserdie u narodu a navlastito nad Inostrancima, dogieli Covik Inostrani svakiga pomaxe i nemoxe propasti ko sjasprom ko srobom, a od jichia negovorim zaseto moxe dochi dimu dragho i svakiga narani, i u kratko govorechi ovdije misto od ispugndegna ili obsluxejna S. Evangiela i mista blaxena ukojimse xive smirom brez ikakovoga Straja. Dakle Dizo moja akoli ochiete dobro xiviti onda dogite i piscitemi a jachiu postaratise cinitivas dochi ovamo odpiscitemi odma i dajte pismo za Dobri Sello xeni Gospodina Ivana Hoxulicha Nadina Sina pokojnoga Boxa a ona poslatichiega kuda znade, i nepomagnajte datimi odgovor i dati na ruke iste istoj Gospoj zaseto ufam dachie i ona dochi na ove Stranc? — Ostajem vas gliubechi i Garlechi moji sinovi sviuju i vascu Nevistu tojest xenu andriinu, pozdravite moga Bratta i svu gniegovu famigliu i sve moje priateglie i ostajem za vazda vase

Godis. 1810 gr u Sant Petroburghu, 15. maja.

Otax Knez Veliki
Ivan Covich."

Osim ovog pisma, postoji i drugo, u kojem on javlja svome sinu Andriji da može otići u Italiju, u Milano, uzeti novac na banci. Andrija se morao vratiti s putovanja jer se u Trstu pojavila kuga te do novca nikada nitko nije došao.

Knez Ivan Čović umro je 31. prosinca 1816. godine, a posljednju pomast dao mu je svećenik Mihovil Juretinović Ivakić, koji je u to vrijeme isto izbjegao iz Dalmacije (Kaštel Štafilića) u Rusiji na ruskom brodovlju jer je bio među vođama pobune protiv Francuza. Poslije smrti kneza Čovića, svećenik Ivaka donio je kneževu odoru obitelji u Gata, kneževo rodno mjesto. Nažalost, sve to izgorjelo je 1942. godine, kada su Gata spaljena, a ljude su ubili četnici i pripadnici talijanske okupatorske vojske.

ČASNO KROZ ŽIVOT

Piše: Zoran Jurišić

Petar Tomaš, profesor matematike i fizike u mirovini, u ožujku je navršio 90 godina. Rođen je u Krilu Jesenicama, imao je tri sestre i brata, a svoj je život proveo učeći i odgajajući djecu kako bi postali dobri i poštenu ljudi. O svojem životu Petar nam je govorio ovoga proljeća na tribini u našim društvenim prostorijama.

– Školu sam pohađao u Jesenicama. Prvi učitelj bio mi je Zvonimir Šare, koji je jedno vrijeme bio učitelj i u Podstrani. Potom sam krenuo u gimnaziju u Split, a kako je izbio rat i Split je pripao Italiji, majka me je odvela u Zagreb da nastavim školu. Upisao sam se u IV. klasičnu gimnaziju u Zagrebu. Majka mi je našla stan kod jedne žene i otišla je, rekla da će redovito plaćati stan, no više je nisam vidio. Kako moja stanodavka nije dobivala novac za stanarinu, nakon nekog vremena rekla mi je da napustim stan. Lutao sam Zagrebom ne znajući ni kud ću ni što ću. Ali nisam lutao samo ja, bilo je i drugih mojih vršnjaka, đaka, pogotovo onih koji su izbjegli iz područja koja su Talijani okupirali ili pred partizanima. Tadašnja vlada, kojoj je ministar za prosvjetu bio Mile Budak, dao je nalog svojim službenicima da djecu s ulica smjeste na sigurno. Tako sam zajedno s tridesetak đaka došao u Srijemske Karlovce, gdje sam nastavio školovanje u gimnaziji. Bilo nas je iz Splita, Omiša, Klisa, neki su bili u gimnaziji, neki su upisali učiteljsku školu. U Srijemskim Karlovcima živjeli su zajedno Srbi i Hrvati i nije bilo nikakvih sukoba. Profesori su nam bili Srbi koji su tu živjeli, a bilo je i Hrvata i Nijemaca. Naš jedini zadatak bilo je učiti. Bilo je mirno i svi su se međusobno poštovali. Recimo, odlazio sam u pravoslavnu crkvu, jedan profesor Srbin zvao me je kući, njegova kći bila je moja vršnjakinja. Tu sam bio tri godine, do 1944.

Kad ste saznali da vam majka više nije živa?

Petar Tomaš i Zoran Jurišić - tribina u Podstrani

– Dugo nisam znao što je bilo s mojom majkom. Sa mnom je bio jedan učenik iz Omiša, Mario Pešić. Njegova mu je obitelj pisala i on mi je kazao da su moju majku ubili partizani. Naravno da me je to pogodilo, majka je majka. Dugo me je progonilo zašto su je ubili, jer bila je dobra i svakome je pomagala. Prije rata završila je tečaj za babicu i pomagala je ženama da rode. Kad je ona postala primalja, u mojem i susjednim selima više ni djeca ni roditelje nisu umirali pri porodu.

Škola u Srijemskim Karlovcima bila je gimnazija, ali pri vojsci. Trebali ste nakon završetka biti časnik hrvatske vojske. No, to se nije ostvarilo?

– Mi smo kao školanci nosili vojnu odoru, imali smo tjelovježbu, ali nismo imali puške. Njemačka je gubila rat, a s njom i NDH. Kad je ruska vojska ušla u Beograd, mi smo napustili Srijem. Moram reći da su u Srijemskim Karlovcima živjeli zajedno Srbi i Hrvati, otprilike bilo ih je pola – pola, i nije bilo nikakvih sukoba. Kad smo se mi 1944. vratili u Zagreb, naše kolege Srbe, đake, mobilizirali su partizani. Neki su bili zarobljeni i sreli smo ih u Zagrebu u proljeće 1945., a neke smo susreli kad smo se vraćali s križnog puta. Bili su partizanski časnici i spasili su nas da nas partizani ne ubiju. Odvojili

su našu grupu u Sloveniji i poslali je vlakom prema Zagrebu.

Kako je izgledao vaš križni put? Istina, o njemu bi se moglo razgovarati satima, no recite ono najvažnije u kratkim crtama.

– Grupa nas đaka okupila se ispred kazališta u Zagrebu i išlo se organizirano, jednako kao i vojska, civili. Ostalo mi je u sjećanju kao sedamnaestogodišnjaku kako sam, kad smo došli na granicu Slovenije, vidio jednu ženu s malom djecom u naručju kako ljubi zemlju i plače: „Izgubili smo domovinu.“ Meni je to bio čudno, kako to gubimo, kako se domovina može izgubiti. No, bila je u pravu, u to sam se ubrzo uvjerio. U Sloveniji su nas zarobili bugarski vojnici. Bili su korektni i nikoga nisu ubijali i mučili. Naprotiv. No, ubrzo su nas preuzeli jugoslavenski partizani, evo samo nekoliko detalja. Kad smo, vraćajući se u koloni, bili u Dravogradu, jedan me je partizan, moj vršnjak, htio baciti s mosta u Dravu. Hrvati smo se, no razdvojio nas je bugarski vojnik. Drugi put su me htjeli strijeljati, opet su me Bugari spasili. Kad su nas preuzeli naši partizani od Dravograda do Maribora, bilo je strašno, da vam sad ne pričam. Isto tako od Zagreba do Bjelovara. Jedne su nas večeri odvojili i plegli nas u polje, a počela je strašna oluja. Legao sam u jarak i

probudio sam se jer mi je voda došla do vrata. Poslije sam saznao da nas je grupa Crnogoraca čekala u šumi da nas pobije, ali ih je kiša zaustavila. Moj križni put trajao je do Bjelovara. U Bjelovaru nam je narod pomagao, davali su nam hranu i to nas je održalo u životu. Kada su prozivali zarobljenike iz bjelovarskog kraja, prijavio sam se i ja. Kazao sam da u Dalmaciji nemam nikoga, a da imam sestru koja se udala i živi u selu Skucani pokraj Bjelovara. Pitali su me gdje sam bio za vrijeme rata, pokazao sam đaćku knjižicu i tako su me pustili. Spasio sam se daljnje muke.

Spomenuli smo ubojstvo majke, ali nismo spomenuli ubojstvo oca.

– Ja sam 1943. za Božić došao kući na praznike. Mojem su ocu partizani rekli da je majka živa i da je kao medicinska sestra negdje u Bosni. On je tražio da mu kažu gdje je, ali mu je komandant mosorskih partizana Tadija Mihanović kazao da ona više nije živa. Nakon toga je po selu govorio da su mu partizani ubili ženu, a oni to nisu podnosili. Drugog veljače 1944. partizani su odveli mojeg oca i ubili ga. Malo nakon toga moja sestra Barica dobila je pismo u kojem je pisalo: „Tomaš Barici. Tvoj otac je odveden iz sela za neko vrijeme samo zato da se zapriječi špijunaža u selu. Ali njegova sudbina ovisi najviše o tvome ponašanju i tvoje sestre. Vaše držanje do sada je veoma slabo, a ako se nastavi mi ćemo vašeg oca predati na suđenje. Dakle, njegova sudbina je u vašim rukama. Potpis i pečat. Datum 17. 2. 1944. Komanda mjesta Poljica.“ A on je već bio mrtav. Znam točno tko je naredio i tko je izvršio ubojstvo. Saznao sam to kad sam bio profesor u Žrnovnici. Njegov sin bio je moj đak, i kada je odrastao i čuo da je njegov otac ubio mojeg oca, sukobio se s njim i otišao je raditi u Njemačku. Ubojica moga oca pokajao se nakon nekoliko godina, za pokoru je na golim koljenima obilazio oko crkve u Žrnovnici moleći se za oprost grijeha.

(Imena su poznata, ali ovdje nisu navedena.)

Kako ste se odlučili krenuti u

prosvjetne vode?

– Grupa nas đaka koji smo preživjeli križni put, a potom maturirali, odlučili smo se za prosvjetu. Željeli smo mladim generacijama dati širinu odgoja, da ne budu posve indoktrinirani komunizmom. Nekoliko mojih kolega profesora zbog toga je stradalo, dvojica su ubijena, a mi ostali bili smo pod stalnom komunističkom prismotrom. Mi smo još kao studenti kazali: nikakva mržnja, nikakva osveta, to je naš narod i trebamo raditi za svoj narod. S ljubavlju sam radio svoj posao, učio i odgajao djecu pomažući im i usmjeravajući ih da iziđu na pravi put, pa i djecu roditelja koji su mi ubili oca i majku. Kada mi je majčin ubojica, kojem sam učio kćer, htio zahvaliti, kazao sam mu da ne treba zahvaliti meni, nego mojoj majci koja me je odgojila tako da nikoga ne mrzim.

Koje je bilo vaše prvo radno mjesto?

– Nekoliko godina nakon rata nisu mi dopuštali da se školujem. Rekli su mi da će se radije boriti sa mnom kao s radnikom nego kao s intelektualcem. Nešto sam radio u firmi *Polet* u Splitu, no kako sam bio dobar radnik, jedan mi je poslovođa dao preporuku da nastavim školovanje. Postao sam nastavnik matematike i fizike. Moje prvo radno mjesto bilo je na Šolti, gdje smo radili supruga i ja. Bilo je jako puno djece, iz različitih obitelji, pa i onih čije su roditelji pobili partizani. Oni su bili proganjani. Partijaši su za te učenike tražili da ih srušim, no ja sam se tome suprotstavljao. Prisiljavao sam djecu da uče, i kad su imali dobre ocjene, ni partijaši nisu mogli prijeći preko toga.

Osim prosvjetnim radom, bavio sam se i organizacijom nastave. Sjećam se jednog slučaja na Šolti, u Savjetu za prosvjetu, kad sam predložio prosvjetni plan rada, sekretar iz Splita izvadio je pištolj i naredio: „Ovo ćete slušati, a ne zakone.“ Tada sam izvadio državni Zakon o prosvjeti i kazao da ja samo slušam ono što taj zakon donosi, jer ako poštujem zakon, onda poštujem i državu. Na to će on: „Ne, zakon je

pisan samo radi vanjskog svijeta, a vi ćete slušati Partiju.“ I to je uvijek bilo tako – slušati ćete Partiju. Uto se pokazalo radno mjesto u Žrnovnici, gdje sam radio devet godina. Ali Partija se i tu miješala u sve, pa i u nastavu. Čak su i neki moji kolege govorili: „On ne može raditi u prosvjeti jer opravdava one koje idu u crkvu.“ Recimo, dođe partijski nalog da jedna učenica mora pasti godinu. A ona osmašica, ima sve odlične ocjene. Opet sam se suprotstavio i kazao: „Ako vam zakon ne valja, pišite odgovornima da promijene zakone. Ja nisam službenik Partije, već službenik države.“ No, pritisak je bio velik pa sam morao napustiti Žrnovnicu, i posao i stan, iz kojeg sam izbačen. Pogotovo jer su tu živjeli oni koji su naredili da se ubiju moji roditelji i oni koji su ih ubili. Došao sam u Split, bez stana i posla, i javio sam se na natječaj u školu na Skalicama.

Dakle, primili su vas?

– Da. Svuda gdje sam radio, čovjek mi je bio na prvom mjestu. I unatoč tome što sam imao sukoba s partijskim dogmaticima, svuda gdje sam radio ostavio sam iza sebe lijepe tragove. Recimo, u Žrnovnici sam kao školski direktor gradio stanove za učitelje, tri stana za šest nastavnika, dva dječja vrtića, kabinet za tehnički odgoj, uspio sam popraviti i dograditi školu. Sve su to znali u prosvjetnim službama, tako da sam imao najbolje karakteristike od svih koji su se natjecali. Tada sam se posvetio matematici i fizici i odgoju djece. Odbio sam i ponuđeno mjesto savjetnika za matematiku, jer sam znao da će se u sve opet uplesti politika. Odgojio sam generacije i generacije dobrih učenika koji su postali dobri ljudi, a mnogi od njih postali su intelektualci, umjetnici i društveni radnici. Moji su učenici osvajali brojne nagrade na državnim i općinskim natjecanjima.

Kazali ste da vam je kao osnova pedagoškog rada poslužila jedna stara knjiga organizacije nastave u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Kad danas usporedite sve ove reforme koje su bile loše i uništile su brojne učenike, što predlažete, kakav

bi trebao biti odgojno-obrazovni program?

– Najvažnije od svega je naučiti učenika da uči. Da ne buba predmete, nego da razmišlja. Potaknuti u njemu kreativnost, jer znanje se uči i zaboravlja, ali onaj tko zna razmišljati uvijek će naći način da riješi problem. Jasno, osnovno znanje mora postojati, ali uz njega je jednako važno razvijanje ideja i sposobnosti kod učenika. Inače, školstvo će od djece stvoriti kalup, a svako je dijete različito po svojim sposobnostima. Tako sam radio u svojoj karijeri: dijete mora razumjeti problem, izvesti zaključak i riješiti problem.

Postavio bih vam još jedno

a ne, recimo, povijesti ili nekog društvenog predmeta. Ja sam znao zašto se to radi, ali bih odgovorio: „Ja znam matematiku i fiziku. Ja o politici ne znam. Ako znaš matematiku, onda možemo razgovarati, a ja o politici ne znam.“ Uvijek sam se toga držao, jer moja je politika bila duboka. Jedan mi je svećenik rekao da bolje predajem vjeronauk nego on. Bilo je onih koji su me na silu htjeli uvući u političke vode, pa bi rekli da znaju matematiku. Ja bih im onda postavio pitanje: „Što je to broj?“ Onda bi oni zastali, jer odgovor na to pitanje nije jednostavan. Kako ne bi znali odgovor, tako bi ta priča o politici završavala. Ali ni jedan dan nisam legao u krevet da ne bi razmislio o

me o mojoj školi i ja sam kazao: „Naša je škola eksperimentalna. Mi ispred sebe imamo djecu, a ne političare. Djecu iz različitih obitelji, različitog odgoja, ali mi im dajemo smisao čovjeka, ne smisao politike, nego čovjeka.“ I time sam im začepio usta, te su me moji kolege, a bilo nas je pedesetak, ostavili na miru. A kada je došla Hrvatska, bilo je nekoliko nastavnika Srba. Ja sam im rekao: „Ovo je hrvatska država, mi druge nemamo. Nas ne zanima tko je koje vjere ili nacije. Ako ćete poštovati tu državu, onda vas mogu maltretirati jedino preko mene mrtva. Ali ako ćete se buniti ili pucati, a tada je u Splitu bilo pucanja iz zgrada i snajperista, onda da ste mi brat, ne

Milan Delić i Petar Tomaš, usprkos mukama Križnog puta još su vitalni devedesetogodišnjaci

pitanje. Mi stariji koji smo živjeli u Jugoslaviji još se sjećamo latentnog straha koji je uvijek bio prisutan u svakome. Strah da se ne kaže nešto pogrešno pred nekim tko bi te mogao optužiti, reći nešto na pogrešnom mjestu. Uvijek strah, da si se bojao i misliti. Kako ste se vi nosili s time?

– Morao si znati da si uvijek bio prosvjetni radnik. Ne samo dok si u razredu, nego i u krevetu dok si spavao. Morao si voditi računa o sebi i o svojem položaju. Mene su često prisiljavali da govorim o politici. No, ja sam to uvijek izbjegavao. Sreća je da sam bio profesor matematike,

tome što sam i s kim sam što govorio. To je bio stalni pritisak. Ali što se tiče rada s djecom, tu se nikoga nisam bojao.

Još jedno pitanje za kraj. Kakav je bio položaj hrvatskog prosvjetnog radnika kada se pojavila Deklaracija o hrvatskom književnom jeziku?

– Ja sam tada radio u Splitu. U mnogim školama nastali su brojni sukobi. U školi gdje sam radio pokušao sam smanjiti taj sukob jer su svakoga za koga su posumnjali da ima ikakve veze s Maticom hrvatskom doslovce pokušali uništiti. Kad je došao red na mene, pitali su

mogu vas štititi.“ Oni su prihvatili hrvatsku državu i nije bilo nikakvih problema.

Profesor Tomaš bio je dugogodišnji predsjednik Udruge domovinske vojske 1941. – 1945., pa je prikupio stotine svjedočanstava, bilo domobrana, ustaša ili partizana. Sudjelovao je u pronalaženju posmrtnih ostataka poginulih hrvatskih vojnika i civila iz brojnih jama. Njegov je unuk speleolog. Ponašao je majčine kosti i pokopao ih, ali očeve kosti još nije pronašao.

Posvetio je život istini i domovini i mislim da se više od toga ni ne može postići.

TRISTOTA GODIŠNJICA OSLOBAĐANJA IMOTSKOG OD TURSKE VLASTI

Povijest Imotskog i Imotske krajine do 1718. godine i uloga franjevaca u njegovu oslobađanju

Piše: Dragutin Koštro

UVOD

Kad je u pitanju povijest Imotskog i njegove okolice, potrebno je naglasiti da ima vrlo malo historiografskih znanstvenih radova o toj temi. Stoga je od presudne važnosti 1989. godina, kada je objavljen zbornik radova *Čuvari baštine* sa simpozija u prigodi 250. obljetnice prijenosa franjevačkog samostana u grad Imotski. Služeći se upravo materijalima s tog simpozija, možemo ipak stvoriti određeni povijesni presjek Imotskog, s posebnim osvrtom na franjevce koji su tu djelovali.

PRAPOVIJESNO RAZDOBLJE

U prapovijesnom razdoblju Imotskog i Imotske krajine na tom su prostoru prebivala razna ilirska plemena, Delmati, Ardijejci, Plerejci i Daorsi. Delmati su u trećem stoljeću zauzeli kraj od Cetine do Krke, što znači da je pod njihovom vlašću bila i Imotska krajina. Oko godine 156. pr. Kr. rimski konzul Mark Marcije Figul, a godinu dana kasnije i Kornelije Scipio Nazik napali su i nakon teških borbi osvojili ovo područje. Imotska krajina je, dakle, bila poprište borbi Ilira i Rimljana, te je konačno potpala pod rimsku vlast.

RIMSKO RAZDOBLJE

Prema istraženim povijesnim izvorima iz rimskog razdoblja možemo zaključiti da su postojala dva veća središta: Novae – Rus – Novae, današnji Runovići, i Billubium, čiji lokalitet još nije utvrđen. Također je nepoznato gdje se nalazilo rimsko naselje Emotha ili Ematha, odnosno Emanio. Prema Anti Ujeviću (*Imotska krajina*, Split, 1954. g.) rimska Imotha nalazila se u bližoj okolici Imotskog, i to od Borka do Glavine jer su tu pronađeni arheološki nalazi iz rimskog razdoblja, kao što je određeni mozaik, brončana statua Venere i ponešto novca iz tog razdoblja. Međutim,

to pitanje tek treba historiografski i znanstveno istražiti. No, zasigurno možemo ustvrditi da je glavna rimska cesta išla iz Salonae preko rijeke Cetine na municipij Novae, što bi odgovaralo današnjem Runoviću. Također je važno napomenuti da je fra Ivan Tonković pod gomilom Dikovačom i na oranici Bublin, u današnjim Zmijavcima, pronašao ostatke starokršćanske bazilike. Tonković je uz pomoć Frane Bulića rekonstruirao nacrt bazilike s dvije apside, pravokutnog naosa, nartekse i hodnika s grobovima. Iz te bazilike postoji 18 ulomaka s biljnim ukrasima i ljudskim likovima. Bazilika potječe iz 6. stoljeća, kada je Justinijanova rekonkvista omogućila naglo jačanje kršćanstva i njegovu građevinsku djelatnost.

RANI I KASNI SREDNJI VIJEK

Iz srednjovjekovnog razdoblja vrlo je malo povijesnih izvora, te nam tako nepotpune podatke o Imotskom daje bizantski car Konstantin Porfirogenet (10. stoljeće) koji u svojem djelu *De administrando imperio* spominje određenu hrvatsku župu Imota. Najvjerojatnije je ta županija obuhvaćala područje današnje Imotske krajine i protezala se između Livanjske županije na sjeveru, Primorske na jugozapadu, Cetine na zapadu i Huma na istoku. Po svemu sudeći, Imotski tada još nije bio grad, nego castrum – utvrda župana.

Hrvatsko-ugarski kralj Ljudevit Anžuvinski dao je 1372. područje Huma od Neretve do Cetine s kastrumima Novim i Imotskim Ivanišu Nelipiću, poznatom hrvatskom velikašu koji je vladao srednjim tokom rijeke Krke. Ostaje otvoreno historiografsko pitanje jesu li franjevci došli u Imotsku krajinu baš za vrijeme Nelipića i jesu li stvarno ovi velikaši zaista vladali Imotskim. Presudno je za Imotsku krajinu bilo to da se nije stvorio domaći feudalni sloj, nego se ovom prostoru nameću

moćni plemićki rodovi koji ne potječu iz Imotskog.

Imotska utvrda bila je 1400. godine pod vlašću moćnog bosanskog velikaša Hrvoja Vukčića Hrvatinića, koji je jedno vrijeme u njoj boravio. Nakon njegove smrti, za područja Imotskog bore se hrvatski velikaši Nelipići i moćni bosanski velikaš Sandalj Hranić. Po svemu sudeći, Sandalj Hranić bio je poražen, i to od Matka Talovca koji naslijedio baštinu Nelipića, a saveznici su mu bili braća Jurjević, Vuk Vukičević te Juraj Vojsalić. Međutim, borbe za Imotski ponovno se nastavljaju, i to između bosanskih velikaša Vlatkovići i Kosače.

Ovi međusobni sukobi bosanskih i hrvatskih velikaša iskorištavaju Osmanlije, šireći pomalo svoju vlast. Konačno u prvoj polovini 15. stoljeća Imotski je pod vlašću hercega Stjepana Vukčića Kosače. Tako najstariji povijesni nalaz o popravku imotske utvrde datira upravo 1430. godine, kada su njome vladali velikaši Kosače. Upravo oni prepuštaju imotsku utvrdu 1463. godine Mletačkoj Republici vidjevši da je ne mogu sami obraniti od Osmanlija.

TURSKO RAZDOBLJE

Do sada nije točno utvrđeno kada je Imotska krajina pala pod vlast Osmanlija. Prema nekim turskim ispravama makarskog samostana, Imotski je već 1503. godine priznavao tursku vlast, no prema H. Krešljanoviću, to je bilo 1519. godine. Dakle, Imotska krajina je pripadala Fočanskom ili Drinskom sanžakatu, a zatim Mostarskom, međutim, osnutkom Bosanskog pašaluka 1580. godine potpala je pod njegovu vlast. Imotski je bio središte nahije s vojvodom, a tvrđavom je upravljao dizdar („čuvar tvrđave“). Godine 1562. osnovan je u Imotskom kadiluk, tako su pod imotskim kadijom bile nahije Duvno, Buško blato, Ljubuški, Posušje, Gorska župa,

Zaostrog i Primorje. Nova vlast je obnovila i proširila imotsku tvrđavu, tako da je nadozidana Topana (što znači ljevaonica topova na turskom jeziku), što spominje putopisac E. Čelebi. Turska posada u imotskoj tvrđavi Topani imala je 49 vojnika, što bi značilo da je imotska tvrđava bila veća od onih u Ljubuškom, Sinju, Trilju, Vrgorcu ili Kninu, čija je tvrđava, primjerice, imala posadu od 38 vojnika. Pod turskom vlašću Imotski se razvio u značajnu kasabu (turski naziv za grad) te je postojao pazarni dan kada su trgovci iz cijele Hercegovine, Bosne i Dalmacije dolazili u Imotski. Jačanju trgovačkih aktivnosti posebno je pridonijela splitska skela izgrađena krajem 16. stoljeća, kada je Split postao glavna osmanska luka na Jadranu. Unatoč tome što su Turci itekako utjecali na to da Imotski postane važan trgovački grad, narod Imotske krajine vrlo je teško podnosio tursku vlast. Tako možemo ustvrditi da je relativno malo stanovništva prešlo na islam, većinom je narod bježao prema mletačkoj Dalmaciji ili bi se pojedinci odmetnuli u hajduke, koji su stvarali velike probleme Turcima. Premda su Turci vladali Imotskom krajinom 224 godine, izgleda da nisu uhvatili dubljeg korijena u narodu, najvjerojatnije zbog franjevaca, koji su čuvali i budili katoličku svijest kod stanovništva. Također je važno naglasiti da je u blizini Imotskog bila Mletačka Republika, kamo se moglo pobjeći. Stanovništvo Imotske krajine naročito je stradalo tijekom Kandijskog rata (Kandija ili Kreta) koji je izbio 1645. godine između Turskog (Osmanskog) Carstva i Mletačke Republike, a trajao je do 1669. godine. Za vrijeme Bečkog rata (1683. – 1699.), kada su Mletačka Republika i Austrija sklopile savez protiv Turskog Carstva, jedan dio Imotske krajine (Proložac, Vinjani, Runovići, Zagvozd i Župa) čak se privremeno oslobodio od Turaka, međutim, Karlovačkim mirom 1699. godine Mlečani su ova naselja opet prepustili Turcima. Zanimljivo je da su tijekom ovih ratova hajduci (odmetnici od turske vlasti) hvatali i domaće ljude te su ih prodavali Mlečanima kao roblje. Zato su se

Turci osvećivali pljačkajući lokalno stanovništvo Imotske krajine, a naročito su stradali franjevački samostani, koje bi Turci redovito opljačkali i zapalili. Dakle, Imotska krajina se tijekom turskog razdoblja našla na poprištu borbi između Turaka i Mlečana, koji su neprekidno vodili ratove. Tako je Mletačka Republika

slobodu kretanja po Osmanskom Carstvu, te su te dokumente jako puno plaćali (npr., dokument veličine 16,3 x 11,5 cm platili su dva zlatna cekina). Na temelju turskih spisa možemo zaključiti da je 1562. godine u Kamenmostu postojalo franjevačko prebivalište s crkvom i stambenom kućom za redovnike u mjestu

Spomenik franjevcima u Imotskom

osvojeni teritorij dalmatinskog zaleđa smatrala svojom stečevinom, šireći svoj utjecaj sve do granice linea Grimani, samo dvadesetak kilometra od Imotskog. Ta osvajanja potvrđena su Karlovačkim mirom 1699. godine, a osvojeni teritorij Mlečani su nazvali Acquistonuovo.

ULOGA FRANJEVACA U OSLOBADANJU IMOTSKOG

Do sada nije znanstveno utvrđeno kad su franjevci došli u Imotsku krajinu. Na temelju turskih spisa iz samostana Zaostrog, Omiš, Živogošće i Makarska, možemo zaključiti da se u njih 108 spominje Imotski. Ovi „imotski spisi“ dospjeli su u ove primorske samostane tako što su ih tu prenijeli imotski fratri koji su bježali od Turaka. Zanimljivo je da su ovi vrlo vrijedni povijesni izvori za Imotsku krajinu i sam Imotski ostali u ovim samostanima do danas. Franjevci su u prvom redu ove spise nabavljali da bi sebe i svoj narod zaštitili od turskog nasilja, tako su im razni fermani, hatišerifi, berati na temelju šerijata omogućavali

Radočiću. Tako narodna predaja o dolasku franjevaca u Imotsku krajinu kaže: „Evo ti što historije kažu, kako su naši stariji čuli: bio odmah po Porodenju Isusovu manastir kod Svetog Luke blizu Kamenmosta, pa ga prinilo na Vrliku, s Vrlike na školjić.“ Dakle, najstariji franjevački samostan za koji imamo podatke je onaj u Kamenmostu iz 1562. godine, a također iz turskih spisa zaključujemo da su franjevci već 1606. godine boravili na otočiću Prološkog blata koji su fratri zvali „školjić“.

Najvažnija povijesna osoba za franjevce i cijeli narod Imotske krajine u ovom razdoblju zasigurno je bio fra Stjepan Vrljić. O njegovoj biografiji nemamo puno podataka, možemo samo pretpostaviti da se rodio oko 1677. u Vrhgori (današnji Sovići), te da je preminuo u Imotskom 13. prosinca 1742. godine. Fra Stjepan je bio župnik u Gorici sve do 1713. godine, a onda iste godine postaje gvardijan imotskog samostana na otočiću Prološkog blata. To je bilo vrijeme Mletačko-turskog rata (1714.

– 1718.), kad je fra Stjepan Vrljić poveo svoje fratre i narod Imotske krajine prema Primorju. Njemu je najvažnije bilo spasiti imotski narod od turske odmazde jer je znao da će Mletačka Republika pobijediti Osmansko Carstvo, koje je primjetno slabjelo u 18. stoljeću. Velika je zasluga fra Stjepana Vrljića što su vrlo vrijedni dokumenti i umjetnine iz samostana na Prološkom blatu preneseni u novi samostan koji će ovaj vrijedni svećenik ponovno podignuti u Omišu. Potrebno je naglasiti da taj novi samostan koji su sagradili imotski fratri u Omišu nije smatran omiškim samostanom, nego imotskim, koji je tu samo premješten. U novi samostan u Omišu imotski su se fratri uselili točno dvije godine, dva mjeseca i devetnaest dana nakon početka radova 13. srpnja 1716. godine pjevajući *Te Deum*, kako u svojoj kronici bilježi fra Stjepan. Iz Omiša fra Stjepan, osim što radi na osnivanju i gradnji samostana, pastorizira vjernike koji su se zbog siromaštva i turskih obećanja vratili u Imotsku krajinu. Prema tome, fra Stjepanov život bio je usko povezan uz posljednje etape „životnog puta“ imotskog samostana, s kojim je usko povezana sudbina naroda cijele Imotske krajine. S obzirom na to da je narod bio prepušten sam sebi u to teško vrijeme turske okupacije, fra Stjepan Vrljić imao je određenu ulogu narodnog vođe cijele Imotske krajine koja je tada obuhvaćala i dio današnje Hercegovine (Gorica, Sovići, Vir, Zagorje, Roško Polje, Posuški, Vinjani). Dolaskom u Omiš ovaj neumorni svećenik shvaća da se pokazala povijesna prilika oslobađanja Imotskog i Imotske krajine od Turaka. Preko kneza Despotovića fra Stjepan dolazi do mletačkoga generala Ema, kojega nagovara da krene na Imotski. U pripremama za oslobađanje Imotskog, fratri su prikupljali vojsku predvođeni neumornim Vrljićem, koji će dobiti priznanje od samog Mocinega (generalni providur Dalmacije), koji kaže za njega da se „živo zauzimao u tom pothvatu, navlastito u onom što je na spasenje kršćanskih duša spadalo“.

OSLOBADANJE IMOTSKOG

Najveću diplomatsku aktivnost za početak oslobađanja Imotskog od Turaka poduzeli su fra Stjepan Vrljić i bogati trgovci Šoić iz Mostara. Najvjerojatnije je fra Stjepan nagovarao Mlečane na ovaj pothvat nudeći im bogato Imotsko polje, a braća Šoić čak su obećala Mlečanima platiti sav trošak kad su u pitanju topovi, koji su bili prijeko potrebni. Tako sam generalni providur Alojzije Mocenigo III. spominje u svojim memoarima kako je upravo topove bilo najteže prebaciti po vrlo lošim tadašnjim putovima. Kada je Mocenigo sve dobro organizirao spriječivši pojačanje Turcima iz okolnih krajeva, zapovjedio je generalu Emu i serzent-majoru Rizzu da otpočnu napad na Imotski. Opsjedanje tvrđave u Imotskom i napadi na nju počeli su 27. srpnja 1717. godine. U prvom napadu u tvrđavi su se zapalile barutane te je poginulo 27 Turaka, međutim, turska posada junački se branila. Velikom su hrabrošću Imočani i Sinjani, predvođeni mletačkim časnicima, navaljivali na tvrđavu te su uspjeli provaliti na prvi bedem imotske tvrđave. Nakon pada prvog bedema Turci sepovukoše u drugite se šilavo branili pucajući iz pušaka i bacajući kamenje na osvajače. Međutim, kada su Turci saznali da mletački lagumari (mineri) potkopavaju samo podnožje tvrđave, odlučili su se na pregovore. Pregovori su završili 1. kolovoza, te je konačno 2. kolovoza 1717. godine Imotski oslobođen od Turaka. Operacijama u osvajanju Imotskog rukovodili su general Emo i sarzent-major topništva Rizzo. Njima uz bok istaknuli su se knez Mate Šoić, kasnije prvi kolonel (gradonačelnik) Imotskog, franjevci fra Stjepan Vrljić i fra Lovro Štitović, te serdar (zapovjednik) Stjepan Vučković. Zauzimanjem Imotskog i njegove krajine, Mlečani su ime Dalmacije protegnuli i na ove krajeve koje su nazvali Aquistinovissimi. Tako im je pripala sva Dalmacija do granice Imotski – Vrgorac – Metković, što je priznato mirom u Požarevcu 21. srpnja 1718. godine. Zbog kasnijih izmjena te granice oko Trebinja, dio pravoslavnog stanovništva s tog

područja premješten je po dopuštenju samog providura Alojzija Mocinega u Imotsku krajinu. Tako je kaluđer Vasilije doveo oko 180 pravoslavnih obitelji, najviše oko Krivodola, a kako su se doselili s crnogorske granice, nazvaše svoj zaselak Crnogorci. Međutim, katoličko stanovništvo u Hercegovini očekivalo je da će Mletačka Republika nakon osvajanja Imotskog osloboditi i Hercegovinu. Nažalost, to se nije dogodilo zbog diplomatske aktivnosti Mlečana i Turaka, koji su podijelili nekoć jedinstveno Imotsko polje. Onaj dio nekoć jedinstvenog Imotskog polja koji je ostao pod Turcima dobio je naziv Bekija, što znači ostatak. Tako se u nekim povijesnim dokumentima spominje mjernik Cavrović kojega su, po svemu sudeći, Turci podmitili pri utvrđivanju granice. Zsigurno je bilo i takvih pojava, što ne možemo zanemariti, no ipak su Mletačka Republika i Osmansko Carstvo stvarali granice kakve su odgovarale njihovim interesima. Tako je isti hrvatski narod Imotske krajine do danas ostao podijeljen granicom koja je očito nepravedno utvrđena.

ZAKLJUČAK

Na kraju ću ipak istaknuti lik i djelo ključne osobe imotske povijesti iz razdoblja Turaka, a to je fra Stjepan Vrljić, kojega je u onim teškim i sudbonosnim vremenima sam Bog postavio da upravlja sudbinom cijele Imotske krajine. Upravo vođen ljubavlju prema Bogu, svome narodu i sv. Franji, uspio je nadvladati sve teškoće i uspješno voditi narod za vrijeme teške turske okupacije. Na njegov život i djelo podsjeća i spomen-ploča u imotskom samostanu koju je 1964. godine postavio fra Vjeko Vrčić.

Zsigurno je 2. kolovoza (Gospa od Andela) 1717. godine najvažniji datum u cjelokupnoj povijesti Imotskog i Imotske krajine. Tako će se ove godine svečano obilježiti 300 godina od oslobađanja Imotskog i Imotske krajine od Turaka.

Korištena literatura:

Čuvari baštine, Imotski, 1989.

POVIJESNA ULOGA HRVATSKE ŽENE

Piše: Danica Bartulović

Laskamo sebi da smo napredovali, da je naš evolucijski pomak golem. No temeljitijim sagledavanjem stvarnosti jasno je da ćemo morati voditi još mnoge bitke kako bi naše ljudsko društvo bilo homogeno, pravednije i nadišlo sve one loše vjekovne navike o koje se spoticemo. U ovom tekstu ukratko bih se osvrnula na položaj hrvatske žene u prošlosti, kao i u suvremenom društvu. Iako u današnje vrijeme postoje brojne udruge za zaštitu tobožnjih ženskih prava, te su udruge većim dijelom krivo usmjerene, nemaju snagu, strategiju ni mudrost da bi znatnije pomogle ženama. Nevjerojatno je da je u svim zemljama svijeta, svim društvenim slojevima, nasilje nad ženama, zlostavljanje, iskorištavanje žena na nezamislivo brutalne načine, u velikom porastu. Ako uzmemo ženu kao biće i definiramo je s mitološkog, religioznog, filozofskog, kulturološkog, socijalnog i ostalih stajališta, dobit ćemo sliku bića koje je vrlo osebujno, po svojim prirodnim karakteristikama i osobinama. Obdareno mnogim posebnostima. Izvukla sam nekoliko rečenica iz knjige koju sam davno dobila od cijenjenog autora na dar. To je knjiga Ivana Cvitanovića *Žena, zaručnica i majka*. Poželjno bi bilo da svatko pročita tu knjigu (može se cijela naći na internetu) i izdvojila sam tek nekoliko kratkih rečenica. Autor kaže: „Žena je čovjeku darovana kao san. Žena je biće sa svim pravima, ljepotom, osobnošću. Žena je muškarcu darovana kao ogledalo u kojem će muškarac naći sebe. Žena je muškarcu darovana kao čudo. On će u ženi naći svoju dušu.“

U epu o Gilgamešu, gdje Duh Nebeski stvara muškarca koji je snažan, robustan, neukrotiv, Duh Nebeski stvara mu ženu da ga pripitomi i oplemeni.

Ivan Pavao II. piše da su

muškarac i žena slični Bogu, ako su razumni i slobodni. Oni koji se ljube u istini otajstva božanskog života.

I na kraju, ako uzmemo biblijske tekstove koji opisuju žene, možemo čitati da je ljudski rod nastao po muškarcu i ženi. Po zlim ženama i muškarcima dolazi do otpada od istinske vjere i širenja zla, a po hrabrim i mudrim ženama i muškarcima dolazi svako dobro.

Spomenik Mili Gojsalić

Po ženama koje su nevjerojatnom inteligencijom i hrabrošću spašavale svoj narod (Judita, Sara...), te po Blaženoj Djevici Mariji, po čijoj nam čistoći i bezgrešnosti na svijet dolazi Spasitelj. Time možemo donekle zaokružiti sliku žene što se Božje objave tiče. Ako se osvrnemo na stare grčke, rimske i nešto modernije filozofe, one koji su u stoljećima iza nas, naići ćemo na filozofe koji će nas ponekad iznenaditi svojim doista čudnim i krutim stavovima o ženama i ulozi žena u društvu. No, žene su istinski borci, preživjele su i nadživjele sve moguće torture. Imaju jaku genetsku strukturu i golemo životno iskustvo. Uspiju se provući i kroz iglene uši. Budući da su nezamjenjive, i to im

daje prednost da se dokažu.

Moglo bi se pisati unedogled o tome kako pojedine kulture i religije opisuju ženu, no iz ovih nekoliko primjera čini se da se može izvući zajednički zaključak kako je žena darovana muškarcu kao dragocjenost i u međusobnom dopunjavanju njih dvoje tvore cjelinu. Neki autori tvrde, upravo zbog duhovne snage, mudrosti, kao i zamamne strukture tijela, žena nosi u sebi bogatstvo i svojim izgledom neodoljivo privlači, te da su joj stoga nasilno stavljeni okovi i da je prezrena, kako bi joj se umanjio značaj i držala se pod kontrolom. Ima još zemlja u kojoj kad se žensko dijete rodi, ne upisuje se u knjige rođenih. Kad umre, ne upisuje se u knjige umrlih.

Što se tiče odnosa prema ženama u Hrvatskoj, od 2013., otkad se vodi evidencija o nasilju u obiteljima, bilježi se godišnje od 11.500 do 17.500 prijavljenih slučajeva zlostavljanja, od čega na zlostavljanje žena otpada između 60 posto i 70 posto. Broj slučajeva zlostavljanja i nasilja mnogo je veći jer se tek trećina slučajeva prijavljuje, u nekim sredinama i manje. Godišnje smrtno strada od 25 do 45 žena. Počevši od onih ruralnih seoskih sredina koje se drže starih običaja, gdje je žena tradicionalno podređena i omalovažena, pa do onih intelektualnih krugova i elita koji su vrlo obrazovani i često vrlo bogati, nema nikakve razlike što se tiče nasilja i zlostavljanja žena. Čak su načini zlostavljanja u elitama perfidniji, podliji. Kao da je u nekim muškarcima i danas prisutan onaj nagon da ženu treba čušnuti, osloviti je pogrdnim imenom, gurnuti je u stranu da ne bi dizala glavu i da bi znala tko joj je gazda. U našim ruralnim sredinama žene su stup obitelji. U gradovima se to manje zapaža, iako su u raznim poslovima i društvenim aktivnostima velika snaga i veliki je dio odgovornosti i društvenih poslova upravo na njima.

U prosvjeti, zdravstvu, bankarstvu, proizvodnji hrane, umjetnosti, policiji, vojsci... Traktorima oru polja, voze automobile, civilne i ratne zrakoplove. Zapravo nema resora u kojem se nisu pokazale i dokazale zavidan stupanj znanja, stručnosti, izdržljivosti. Uza sve to, nisu prestale radati i odgajati djecu, kuhati, glačati. Ujutro žure stići na posao, a prije toga odrade cijeli niz poslova. Dok odraduju svoj profesionalni posao, sve isplaniraju, usput kupe kućne potrepštine, pokupe djecu iz jaslica i vrtića, stižu kući i nastavljaju s cijelim nizom obveza. Ručak se kuha, rublje stavlja u perilicu i na sušilo, poslije ručka se pegla. Još treba djecu izvesti u šetnju ili im pregledati školsku zadaću, pomoći im, pripremiti za sutra odjeću i obuću. Otići na roditeljski sastanak.

Ovesti ih ortodontu, na neku sportsku aktivnost, u dodatnu školu. Ponekad okupiti rodbinu na ručak. Otići u posjet nekom bolesnom. Otići u crkvu. Pripremiti sve za blagdane. Obdržavati običaje. Biti moderna i svestrana, kulturno izgrađena i osviještena. Lijepo obučena, njegovana i dotjerana. Strpljiva i podnositi ako joj i sjekire padaju po glavi. Snaga i izdržljivost žena može se mjeriti s najvećim ljudskim podvizima. Nema nevolje na ovom svijetu koja nije stizala ženski rod. Nema jada koji ih nije satirao. Više su tereta nosile i podnosile nego tegleće živine. Kad nije bilo škola ni pismenosti, usmenim načinom svoju su djecu poučavale ljudskosti, učile čestitom životu. Molile za njih i žrtvovala se do maksimuma. Uz to, one su očuvale našu lijepu tradiciju. Koliko su djece rodile,

bolesnih odnjegovale, tkala istkale, izvezle, isplele, ispjevale, umijesile tijesta, ispekale kruha i raznih peciva, uskopale, zasadile sadnica, posijale, odnjegovale cvijeća, uzele, samljele na žrvnju... nitko ne bi mogao izračunati. Stvarajući tradiciju, sačuvale su naše zajedništvo. Svaka je svoj individualni dar uklapala u zajedničko dobro. Zajedništvo daje snagu, a kad imate tradiciju i zajedništvo, imate ime. Osjećate ponos. Poštuju vas. Stoga neprijatelji naši i izdajice baš udaraju po toj našoj tradiciji. Po ženama, nastojeći ih lišiti njihove ženske osobnosti i dostojanstva. Uz ovakve žene, uz koje stoje časni, odani i hrabri muškarci, Bog može računati na produžetak ljudske vrste. Može i naša Hrvatska dići glavu i napredovati.

ŠTO JE KORUPCIJA I KAKO SE BORITI PROTIV TOG VELIKOG ZLA

Piše: Ines Bošković Sorić

Kroz život sam morala rješavati niz egzistencijalnih problema i pri tome sam nailazila na nesavladive prepreke. Još u djetinjstvu čula sam od starijih da je sve to zbog korupcije i još tada sam željela doznati što je to. Malo sam doznala jer je sama riječ „korupcija“ bila tabu tema, a još uvijek je tako, kao da se radi o nečemu što ne treba znati i što nije ni osobito važno, osobito za djecu i mlade.

Napokon sam zaključila da je korupcija moralna i duhovna pokvarenost, potpuno zanemarivanje časti i dostojanstva. To je nuđenje i primanje novca da bi se ispunile neke osobne želje, dužnosti ili da bi se postupalo protivno savjesti, pravdi i moralu.

Korupcijom se također smatra svaki oblik zlouporabe ovlasti radi osobne ili skupne koristi, bilo da se radi o privatnom ili javnom sektoru. Korumpiranom

se smatra svaka osoba koja nekoj drugoj osobi pogoduje u ostvarivanju njezinih ciljeva radi svojeg osobnog društvenog ili materijalnog probitka.

Nadalje, osjećam da je potrebno opisati kako se korupcija direktno odrazila na moj život.

Prvi doticaj s korupcijom, kad sam shvatila što je to, bio je prilikom mojeg zapošljavanja. Diplomirala sam na Pravnom fakultetu u Splitu u 23. godini života, 1982. Budući da korupcija nije pojava najnovijeg datuma, i tada se znao ilegalan cjenik za svako radno mjesto, bez obzira na marljivost, stručnost i sposobnosti, a u ta olovna vremena sve je to bilo uz dodatak moralno-političke odgovornosti. Za zapošljavanje su trebale najmanje karakteristike Saveza socijalističke omladine. S obzirom na navedene okolnosti, morala sam se grčevito boriti za posao i tada mi je postalo jasno

kako se jedino može doći do radnog mjesta – što je za mene bilo nemoguće. Postala sam frustrirana i ogorčena. Stalno sam razmišljala o tome kako su mnogi neredovito polagali ispite, struka ih nikako nije zanimala, a na brzinu su se uhljebili. Sve to na štetu svih, jer loš rad pojedinca koči razvoj čitavog društva i još više potiče negativnu selekciju koja sve nas skupo košta.

Nažalost, to se kod nas do danas nije promijenilo. Na taj način zakočeno je napredovanje darovitih, vrijednih i kreativnih mladih ljudi i napredak društva u kojem živimo. Normalno je da je mnogima koji bi mogli znatno pridonijeti rješavanju teškoća u našem društvu, nakon što to shvate, jedino rješenje otići ondje gdje će se cijeniti njihov rad i znanje, a mnoga područja naše domovine i dalje će sustavno propadati.

Energetsko samoizlječenje

Priradio: Zoran Jurišić

U društvenim prostorijama u Strožancu 7. veljače ove godine imali smo priliku nazočiti zanimljivom predavanju koje je održao Damir Šturman iz Rovinja. On se godinama bavi alternativnim načinima liječenja, pa i najtežih bolesti, te je održao zanimljivo predavanje o svojem pogledu na čovjeka, bolest i zdravlje. Donosimo najzanimljivije dijelove tog predavanja.

– Sretan sam što vam večeras mogu predstaviti akademiju zdravlja, metodologiju koja kaže da možemo aktivirati i održavati zdravlje samoiscjeljenjem. Taj postupak nazvao sam „Damir metoda“. O čemu je tu riječ? U vremenu moje bake, kad biste nekoga pitali kako je, odgovor bi bio „nisam dobro sa zdravljem“, ili „dobro je, samo kad bi bilo više zdravlja“. Kad danas nekoga pitamo kako je, odgovor je „boli me ovdje, boli me ovo ili ono“.

Kad danas pitamo liječnike od čega dolaze raznorazne bolesti, odgovor je da je to stres. Pitao sam liječnike da mi odgovore što je to stres i nitko mi nije znao reći što je to: ili je tlak, ili je štitnjača, ili ovo ili ono. Ako je tako – riješi štitnjaču i više neće biti stresa. No, to nije tako.

Ako vas budu pitali kako ste, umjesto da odgovorite „dobro sam“, recite „zdrav sam“. A ako niste zdravi, recite „nezdrav sam“. Nemojte reći „bolestan sam“. U čemu je razlika? Razlika je u našem umu. Razlika je kad kažete da ste zdravi, pa ste malo manje zdravi. To znači da si zdrav, ali imaš malo manje zdravlja nego prije.

Prvi korak u procesu samoiscjeljenja je uvođenje sklada u organizam, odnosno treba spoznati život u skladu s Bogom. Da bismo mogli krenuti u taj proces, moramo se osloboditi onoga što nas sputava u skladu, a to je laž. Sama laž je negacija Boga. Mnogi kažu da nema Boga, ali to kažu samo zato da bi mogli lagati. Jer laž je negacija Boga, negacija sklada između tijela i duha, a onda lako dolaze bolesti. No, čovjek ne mora biti bolestan u svojem životu.

Da bi proces samoizlječenja mogao funkcionirati, potrebno je proći nekoliko faza. Prva je spoznaja

Sudionici tribine

istine, jer jedino ćete preko istine pronaći nešto što zovemo mir. Gdje možete naći mir? Ja svoj mir pronalazim na posebnim duhovnim mjestima, recimo u Međugorju. I od tada javno govorim da je to to, jer sam dao zavjet i to činim, objašnjavajući i učeći. Recimo, meditativnim stanjem i dahom primjetno je kanaliziranje energije u tijelu. Različite religije to različito tumače, no bit je da se na čovjeka osobno spušta Duh Sveti ili božanska energija. Poznat je fenomen „spuštanja energije na zemlju“.

Drugo što je važno je dah, odnosno kako dišemo. Osim kisika, koji opskrbljuje naš mozak, disanje donosi i duh koji mi prihvaćamo. Jer svi smo u jednome, u duhu smo jedno. Potrebna nam je hrana i za tijelo i za dušu. Jer dok si nezdrav, ni tijelo ni duh ne mogu pravilno funkcionirati. Ali budi malo zdrav i traži još više, dobit ćeš i jedno i drugo.

Prvo što možete napraviti za sebe jest svjesno disati. Kad svjesno dišete, doći ćete u mir. I tada se događa čudo koje ti kaže da te Bog navodi – jednostavno unutar sebe znaš što trebaš učiniti. To je bit. Svoje samoizlječenje možete naći samo u svojem srcu. Tu se nalazi ono čudo koje tražimo. Ali ako to i jest čudo, imamo li mi pravo ne tražiti to čudo? Ja smatram da je naša dužnost to tražiti. Za to nam trebaju čista srca. Mi bez Boga ne možemo živjeti. Bolest ponekad i nije loša, jer bolestan čovjek traži odgovore na smisao života. Traži spoznaju Boga. Ali zašto bi čovjek u međuvremenu patio? I je li bolest čovjeku potrebna ili može bez nje? Ja mislim da može.

Znamo da postoji materija, a u materiji postoji energija. To je ključno za sve nas. Ako vam kažem da postoje led, voda i para, vama je to jasno. I led i voda i para imaju kemijsku oznaku H₂O, jedina je razlika između tih stanja udaljenost atoma u molekulama. A ljudsko tijelo ima oko 70 posto vode u sebi. Kad imate bolest u tijelu, što trebate učiniti da biste je se riješili? Povećati toplinu tijela. Kako? Ljubavlju, a to je Bog. A kako Bog djeluje na zemlji? Preko energije koja se zove Kristova energija. Ako zagrijemo tijelo tom energijom, tijelo samo reagira na stanje. To je model kako djeluje samoizlječenje.

Mi imamo savršeni krug u svijetu, i duhovni i tjelesni. Ako smo mi dio Stvoritelja, a On je sve, onda sam i ja dio njega. On je sve, a ja sam samo u jednom dijelu. Istina, ne znamo sve, jer samo Bog zna sve. Na čovjeku je da sam prepozna Božju mudrost kroz svoje tijelo. To vam nitko ne može dati, to morate sami učiniti. Pouzdajte se u sebe i u energiju koju nam je Bog dao.

Postoji cijeli niz tehnika, načina da se poboljša vaša senzibilnost, spoznaja i zdravlje, ali večeras mi je bio cilj da se upoznamo i da vam kažem: Da. Ovo funkcionira. Mi svoje zdravlje možemo dobiti besplatno jer Bog ništa ne naplaćuje.

On sve poklanja, a na nama je da taj poklon uzmemo ili ne uzmemo. Nama na volju.

Sve čitatelje koje ova problematika više zanima mogu se informirati preko e-mail adrese damir.metoda@gmail.com.

TEŠKI METALI U PODSTRANI

Piše: Josip Žaper

Ekološka udruga *Eko-Sita* iz Podstrane obavila je 2015. godine uzorkovanje i analizu sedimenta procjednih oborinskih potoka na teške metale, te je dobila grube, preliminarne rezultate o zdravstvenom stanju okoliša.

Dakle, teški se metali (TM) u nativnom biotopu nalaze u malim ili izrazito malim koncentracijama, a jedino ih antropogenom aktivnošću unosimo u okoliš u povećanoj koncentraciji, gdje se nakupljaju u tlu i organizmima. Upravo zbog malog udjela u okolišu i hrani, životinje nisu uspostavile direktan način eliminacije iz organizma, pa se oni akumuliraju u tkivima tijekom života, da bi u kasnijoj životnoj dobi bili etiologija mnogim tegobama. Dakako, postoje i akutne intoksikacije, ali one su znatno rjeđe incidencije.

Budući da se TM akumuliraju u tkivima životinja s povećanjem kod svakog sljedećeg potrošača, oni su kod čovjeka, koji je na kraju brojnih hranidbenih lanaca, akumulirani u najvećim koncentracijama, gdje uzrokuju patološke procese i tegobne bolesti.

U ovom ispitivanju koristila se standardna atomska apsorpcijska spektrofotometrijska analiza na sljedeće TM:

- ⁸²Pb - olovo
- ⁸⁰Hg - živa
- ⁴⁸Cd - kadmij
- ³³As - arsen
- ²⁴Cr - krom

te su dobiveni sljedeći ukupni rezultati za areal Podstrane:

Ukupne vrijednosti				
Od:	Do:	Element:	Prosjek:	MDK:
[ppm]	[ppm]		[ppm]	[ppm]
<4	35,7	Pb	7	50
<0,5	2,14	Hg	1	1,5
<0,5	0	Cd	0	2
2,34	3,9	As	3	20
43,8	150	Cr	94	50
Cd<Hg<As<Pb<Cr				

Iz općih rezultata analize potrebno je naglasiti da potok koji se proteže od Težačkog puta 9 do ulice Banica 2 ima najveću koncentraciju TM, te se u njemu mogu očekivati i drugi polutanti. Osim povišene koncentracije olova, koncentracija kroma je iznad maksimalno dopuštene koncentracije (MDK) za poljoprivredno zemljište od 50 ppm, te je detektirana u koncentraciji od 150 ppm. Također je u potoku određena koncentracija žive od 2.14 ppm, odnosno iznad MDK poljoprivrednog zemljišta od 1.50 ppm.

Općenito, na gotovo svim lokacijama krom je bio iznad MDK za poljoprivredno zemljište, dok je arsen bio sveprisutan u minornim količinama od 2.34 do 3.90 ppm, daleko ispod MDK.

Svi ovi polutanti se s oborinskim vodama slijevaju u more, te se koncentriraju u marinskim organizmima, od kojih neki ulaze u hranidbeni lanac čovjeka. Stoga je nužno efikasnije separirati otpadne vode domaćinstava i kućne radinosti od slijeva oborinskih voda. Također treba voditi računa o zbrinjavanju istrošenih baterija u prodavaonicama gdje su kupljene, jer sadržavaju izrazito visoke količine olova, nikla, kadmija i žive, a i mineralna motorna ulja treba

Plaža H. Lav s starim žalom oblutaka

predavati u ovlaštene mehaničarske radionice. Tako ćemo znatno umanjiti poluciju okoliša teškim metalima.

Dakle, vodeći se našim nalazima, teški metali zastupljeni su na biotopu Podstrane u tehnički prihvatljivim omjerima za antropogene aktivnosti današnjice, pa stoga samo uvjetno mogu predstavljati rizik za čovjeka.

ZA PITKU VODU

Priredio: Dražen Vlašić

Organizacijski odbor domoljuba *Za pitku vodu* organizirao je edukacijsko ekološko predavanje, odnosno okrugli stol uglednih znanstvenika, 11. svibnja 2017. godine u dvorani Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu, Zrinsko-frankopanska 19.

Na tribini su sudjelovali sljedeći predavači: prof. dr. sc. Stanko Uršić, prof. dr. sc. Igor Ljubenković, prof. dr. sc. Juraj Kamenjarin, dr. sc. Tonči Rađa, dr. sc. Žarko Kotur, Eduard Dumančić, dipl. ing., Vinko Grgurević, dipl. ing., Neven Medak, dipl. ing., dekan fra Luka Delić. Mg, sc, Mislav Cvitković i dr.

Ekološka pitanja u Republici Hrvatskoj izazivaju veliku zabrinutost, sustavno se provodi kršenje Zakona, pravilnika i odredbi Ustava Republike Hrvatske, interesne skupine pokušavaju održati postojeće i uspostaviti nove, vrlo štetne projekte. Unatoč tome, često gotovo nitko ne reagira i postavlja se opravdano pitanje zašto je to tako.

Hrvatski narod smatra da se protiv Republike Hrvatske i hrvatskog naroda provodi specijalni rat

Od Domovinskog rata do danas razni dušmani uz pomoć hrvatskih izdajica pljačkaju i na sve načine uništavaju krvlju obranenu i žrtvama stvorenu, te 888 godina čekanu domovinu Hrvatsku. Dobili smo rat uz žrtve, ali svakim danom u svakoj perspektivi sve više gubimo u miru, a naša mladost, pritisnuta neimaštinom i bez ikakve perspektive, masovno se iseljava u inozemstvo. Metode raznih dušmana (kako ih drugačije nazvati) da unište hrvatski narod i katoličku vjeru istovjetne su kao nakon 1945. godine, samo je primijenjen mudriji način – ne ubijaju nas fizički, nego materijalno, demografski, specijalnim ratom dovode u pitanje naš opstanak, kao i krvlju natopljenju državu Hrvatsku.

Sada namjeravaju izgraditi plinsku termoelektranu na Peručkom jezeru, što su podržavale prethodne

vlade, ali i pojedinci iz trenutne vlasti u Republici Hrvatskoj, iako bi to dokazano po znanstvenicima struke izazvalo:

- zagrijavanje Peručkog jezera i cetinskog sliva
- stvorilo bi 280.000 litara otpadnih voda dnevno
- stvorilo bi 2.400.000 kg ispušnih plinova po satu
- zagadilo bi bazen pitke vode koji se nalazi ispod cijele Dalmacije i Hercegovine.

To bi značilo ekološku katastrofu za Dalmaciju i Hrvatsku. Poznata je činjenica da područje od Istre do

netko upitati zašto to čine. Evo zašto: politički veleizdajice i kriminalne interesne skupine prvo namjeravaju oprati milijarde eura na izgradnji dokazanog zagađivača plinske termoelektrane, koje se inače svugdje u svijetu zatvaraju jer su nerentabilne i zagađuju okoliš, a potom žele svima nama po visokim cijenama prodavati našu pitku vodu. Uz to, po provjerenim informacijama iz više izvora, dušmani žele prvo stvoriti „spaljenu zemlju“ u Dalmaciji, iseliti hrvatski narod, potom za 10, 15 ili 30 godina reći da je izgrađena plinska termoelektrana (na čemu su oprali milijarde sumnjivih eura) nerentabilna i da je zatvaraju, ali s obzirom na to

Dubrovnika, pa i cijela Hercegovina, prostorno leži na ogromnom bazenu vode, po čemu je Hrvatska četvrta po količini pitke vode u Europi, što je naše „zlatno“ i moralo bi biti zaštićeno Ustavom. Taj bazen pitke vode u cijelosti je povezan sa slivnim vodama, što znači da bismo izgradnjom plinske termoelektrane izgubili pitku vodu, zatrovali ljude, životinje, biljke, ostali bez zdrave hrane, uništili turizam kao ključnu granu razvoja Republike Hrvatske. Cijela Dalmacija napaja se iz pritoka navedenog bazena pitke vode. Sada će

da je područje na kojem se nalazi sada „njihovo“ vlasništvo, da će nastaviti crpiti pitku vodu i ponovno je nama prodavati po visokim cijenama, dok će na već iseljeno područje naseliti „svoje“ ljude. Takav pakleni plan možda opravdava činjenice zašto se do sada u Republici Hrvatskoj nisu donosili zakon o kršu, zakon o zaštiti pitke vode, zakon o pravu svakog rođenog na pitku vodu, zakon koji će štititi cijelu Hrvatsku kao ekološko dobro.

Ovo je grafički prikaz vodenih slivova Hrvatske, autor slike izostavio

je prikazati da se bazen pitke vode, osim ispod cijele Dalmacije, nalazi i ispod cijele Hercegovine, nego je povukao samo liniju, vjerojatno zbog usađenog straha Hrvata da ne smijemo komentirati ništa što prelazi „trenutne“ granice Republike Hrvatske. Dok se ovdje radi o zajedničkom interesu da zaštitimo pitku vodu i sve što ide uz to na prostoru gdje živi hrvatski narod.

Osim toga, nerazumne glave namjeravaju izgraditi regionalni deponij otpada Lećevica, sve to uz javnu potporu pojedinaca iz trenutne vlasti u Republici Hrvatskoj, bez ikakvih znanstvenih i praktičnih rješenja, što bi dokazano izazvalo:

- Zagađivanje podzemnih rezervoara pitke vode, a time rijeka Jadr, Krke, te niza drugih rijeka i pritoka s čijih se izvora napaja cijela Dalmacija;
- Trovanje stanovništva, turista, biljaka, životinja, uništilo bi turizam i život hrvatskog naroda;
- Sve to namjerava se graditi zastarjelom i zakonom zabranjenom tehnologijom.

Ovo su činjenice, jer namjerava se otpad sa splitskog deponija Karepovac uz dodatne troškove samo premjestiti na uzvišenu površinu deponija Lećevica, kako bi se postiglo zagađenje bazena pitke vode, trovanje stanovništva,

uništavanje svega živog u Dalmaciji. Dok su u isto vrijeme znanstvenici dizali glas za sve navedeno, nitko ih nije čuo zbog blokade javnih medija, čiji su vlasnici produžena ruka iste kriminalne skupine i političkih izdajica. Dolazile su ponude da se problemi s otpadom riješe po uzoru na Njemačku i Austriju, što bi stajalo šesnaest puta manje nego izgradnja deponija Lećevica, koje je bez ikakvog rješenja i ekološka bomba, ali takve dobronamjerne su otjerali iz Hrvatske jer se njihova ponuda kosi s namjerama kriminalnih skupina i političkih veleizdajica. Prilikom izrade programa i studija za deponij Lećevica i namjerom izgradnje plinske termoelektre na Perući kršene su odredbe Zakona RH, te Pravilnika i odredbe Ustava RH. Stoga su podnesene kaznene prijave, koje skupljaju prašinu po ladicama Državnog odvjetništva. Tražili smo elaborirane programe (koji bi morali biti javni) za projekte Lećevica i Peruća od Županije splitsko-dalmatinske i nikakav odgovor nismo dobili, što dokazuje da se nešto opasno skriva.

POGLEDAJTE!

Ustav RH, članak 52. glasi:

More, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i zemljište,

šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnoga, povijesnoga, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju njezinu osobitu zaštitu.

Ustav RH, članak 70. glasi:

Svatko ima pravo na zdrav život. Država osigurava uvjete za zdrav okoliš. Svatko je dužan, u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti, osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša.

Nitko ne poštuje ove odredbe Ustava RH, pa ni pojedini predstavnici vlasti RH koji javno zagovaraju izgradnju deponija Lećevica tvrdeći da je to uspjeh Vlade RH, unatoč činjenici da su prekršene odredbe Zakona RH i Ustava RH. Krivotvorena je dokumentacija, podnesene su kaznene prijave i u Dalmaciji se stvara ekološka bomba.

Osim navedenog, u Republici Hrvatskoj postoje još deseci ekoloških bombi koje se planiraju i provode s namjerom da se u svakoj perspektivi specijalnim ratom uništi krvlju stečena domovina Hrvatska, o čemu su na prosvjednom skupu s dokazima prozborili najpoznatiji znanstvenici.

RJEŠENJE POSTOJI

Piše: Zoran Jurišić

I dok je za Peručko jezero rješenje jednostavno – ne dopustiti izgradnju bilo kakvog gospodarskog objekta koji će uništiti najveću strategijsku zalihu pitke vode u Hrvatskoj, na problemu odlagališta smeća u Lećevici lome se koplja, istina najviše kod onih koji o problemu znaju najmanje – kod naših političara. No, prof. dr. sc. Stanko Uršić, fizikalni kemičar i glavni predavač na ovom skupu, ima rješenje za ovaj problem. A ono je, kao i većina rješenja u životu – jednostavno. Sam je pred auditorijem naglasio da svoje rješenje nudi besplatno

prof. dr. sc. Stanko Uršić

svakom gradu ili općini, tj. poklanja ga Republici Hrvatskoj. Evo njegova rješenja, koje za *Reviju* prenosimo u najkraćim crtama:

- Prvo i osnovno, odlagalište smeća u Lećevici je nepotrebno, jer smeće se uopće ne smije stvarati. Kad se smeće stvori, više pomoći nema, to je isto kao da ste ubili čovjeka. Možete se kajati, odležati u zatvoru, ali mrtvaca ne možete oživiti.

Dakle, jedino rješenje problema daje ekološka znanost, i to rješenje mora biti cjelovito. Prije nego što krenemo u objašnjenje, moramo znati što je otpad, a što je smeće. Otpad su ostaci tvari i stvari u

komunalnom životu. Smeće je kad to sve pomiješate zajedno. Kad to pomiješate, napravili ste zločin, jer više ni na kakav način nema povratka. Obrnuto, ako od otpada ne napravite smeće, svakim segmentom možete gospodariti. Svaki segment otpada daje se vratiti u ponovnu uporabu. Nema ničega što trebate baciti, jer se sve vraća u ponovnu uporabu. Glavni ključ zove se odvojeno prikupljanje i obrada otpada. Obrada može biti ili recikliranje ili neka druga prerada. Jer tehnološki je sve rješivo, 97 posto otpada rješivo je u kratkom periodu i uz niske troškove, tako da je ukupna bilanca pozitivna. Sustav je samoodrživ i otvara nova radna mjesta (za grad Split 200 novih radnih mjesta).

- Sustav je cjelovit i logičan, ali moraju biti ispunjene sve postavke zasnovane na ekološkoj znanosti i uvidima. Ako jedan parametar nije ispoštovan, sve pada. Prvo, mora biti u javnom vlasništvu, zato što su u tom sustavu svi ljudi, sve obitelji, svi korisnici. Ne možete, zbog ekološke zadanosti sustava, bez iznimnih rizika dati jednom privatniku da vlada gradom, to nije tvrtka koja nudi proizvod, a tko će ga kupiti, stvar je tržišta. Opće dobro ne može biti roba na tržištu, ni skupini ljudi. Grad vlada sam sobom, javna firma je gradska firma o kojoj odlučuju građani, a u nadzorni odbor trebaju birati časne ljude. Dobar primjer koji to osvjetljuje jest slučaj privatnog biznisa s glomaznim otpadom u

Zagrebu, gdje su u tri posljednje godine bila tri katastrofalna, iznimno toksična požara koji su onečistili zrak u cijelom gradu, a u istoj tvrtki u četiri druga grada u Hrvatskoj bilo ih je još sedam.

- Ovakav, fundamentalno ekološki sustav traži individualiziranu odgovornost svih sudionika. I drugo, mora racionalno uključiti sve resurse. Sve što već postoji, a može biti ugrađeno, mora biti ugrađeno u sustav, da se ne rasipa narodni novac. Postoje tri podsustava koji funkcioniraju povezano i paralelno. Prvi je odvojeno prikupljanje otpada i to je temeljni uvjet. Drugi je sustav prikupljanja i distribucije, i treći je sustav individualizirane odgovornosti.

- Prvi, sustav odvojenog prikupljanja funkcionira tako da korisnik dobije ugovor, uz ugovor ide osobna magnetska kartica. Vi s njom možete u svakom trgovačkom lancu besplatno podići raznobojne vrećice. Čim se kartica provuče, vaši su podaci u centralnom kompjutoru. Nakon toga vi u kući stavljate biootpad u vreću za biootpad, papir u vreću za papir, plastiku i staklo u vreću za plastiku i staklo, sve odvojite. A zatim sve vreće, osim one s biootpadom, koji se odvozi svakodnevno, stavljate zajedno u kontejnere u spremištu. Ostale vrste otpada (osim biootpada) odvoze se (to je transportni sustav) u sustav oporabe i distribucije prema potrebi, kad se kontejneri napune. Taj se sustav pak sastoji

od sortirnog centra, ondje se vreće automatski razdvajaju po bojama, a osim što su različite boje, također su osmerostruko barkodirane. Taj barkod je pridružen vašem broju u kompjutoru (magnetskoj korisničkoj kartici), tako da se na sortirnoj liniji trenutačno identificira korisnika. Kad se otvori vreća na sortirnoj liniji, provjerava se je li u njoj ono što po ugovoru treba biti. Primjerice, ako je u vreći za papir još i krepana mačka, za to kao korisnik snosite naknadu za počinjenu štetu u sustavu jer ste potpisali ugovor koji vas na obvezuje.

- Sustav za biokompostiranje je poseban sustav, i on nije obvezujući, jer korisnik može i sam stvarati vlastiti kompost ako za to ima mogućnosti. Ako ne može, onda ga odvaja u posebnu vreću. Sve ovo prikupljanje otpada odražava se na iznos naknade korisničkog računa, tako da korisnici mogu imati i manje troškove naknade, ovisno o količini prikupljenog otpada (broja predanih vreća s otpadom). Ovakvim sustavom sami korisnici u svakom trenutku mogu znati koliko su otpada predali i, shodno tome, koliki će biti iznos na računu za naknadu. Nema prijave, plaćate samo ono što ste predali. No, ovakvim bi prikupljanjem i država imala koristi jer bi prikupila sirovine koje inače uvozi (papir, 100.000 tona godišnje, plastiku, 180.000 tona godišnje, i slično). Napokon, vreće se nakon odvajanja otpada peru i recikliraju, tako da se na minimum svodi potreba za novim materijalom.

- Treći dio (sustav oporabe i distribucije) ima razvojni centar za gospodarenje otpadom i to je posebno važan segment ovog projekta jer omogućuje unapređenje uporabe dobivenih sekundarnih sirovina, te distributivni centar u kojem se sirovine/proizvodi (rezultat djelatnosti razvojnog centra) prodaje vanjskim klijentima. Za ovakve pogone nije potreban veći prostor od onoga koji je već sada u uporabi u gradovima. On može biti, primjerice, sada dio (saniranog) Karepovca, a ostali prostor, u doglednom vremenu, tijekom kojeg bi se iz smeća na Karepovcu izdvojio i (energetski) koristio metan do stabilizacije saniranog smetišta, ostao bi gradski prostor za bilo koje gradske potrebe.

Sudionici tribine Za pitku vodu

Prvi ekološki OPG u Podstrani

Piše: Zoran Jurišić

Stipe Brajičić aktivni je društveni radnik i dobitnik Općinske nagrade za društvenu djelatnost za 2002. godinu. Mještanima je poznat po brojnim volonterskim aktivnostima u posljednjih dvadesetak i više godina, ali povod ovom razgovoru bio je pomalo drugačije prirode. Stipe je prije dvadesetak godina kupio oko 5000 četvornih metara poljoprivredne zemlje u Gornjoj Podstrani i od tada na svojoj farmi na ekološki način uzgaja životinje i biljke. No, to nije sve...

Izgleda da ste vi pionir u svemu dobrome što se događa u Podstrani, pa i u ekologiji?

– Čini mi se da je moja ljubav prema Podstrani svakim danom sve veća i veća. Što sam stariji, sve više pronalazim sreću i zadovoljstvo u malim stvarima i svakom novom danu koji pokuca na moja vrata.

Otkud uopće ideja za ekološku farmu kad se danas ništa ne može uzgojiti bez kemikalija i otrova?

– Kad sam kupio zemlju, najprije sam posadio masline, iz hobija. Onda jednu vočku, pa drugu, treću, sve one biljne vrste za koje ne trebaju kemijski preparati: višnje, trešnje, šljive, japanske jabuke, dunje. Dunje su tako dobre da bih od njih mogao proizvoditi vlastiti džem, pakirati ga i prodavati turistima. Zatim, imam dva stabla stare sorte žrnovačke jabuke, dakle sve ono što ne treba polijevati.

Kako masline ne treba polijevati? Pa tu je mušica, paunovo oko, svrdlaš, nema čega nema.

– Sve masline koje sam posadio potomci su starih maslina koje su nekada tu rasle, pa su izgorjele u požaru. Kad su nanovo pustile mladice, ja sam ih presadio. Tu spadaju stare oblice, lastovke i levantinke. Sadio sam ja i neke talijanske sorte kao oprašivače, ali ni jedna nije opstala. Očito su naše stare sorte genetski izdržljive na sve bolesti. Istina, polijevam ih, ali

Stipe Brajičić

jedino prirodnim preparatom koji dobivam od koprive. To je lijek protiv svih insekata.

Vidim da tu ima i životinjskog svijeta?

– Da, tu su kokoši, tuke, patke, zečevi, faraonke. Patke sam dobio, ali nisam znao da im na jesen treba podrezati krila, pa su odletjele. Jedino je ostao patak, jer je bio predebeo pa nije mogao odletjeti.

Ima li štete od sokola ili lisice?

– Nema. Sokol ne može doći jer su krošnje maslina široke, osim toga, čim faraonke osjete bilo kakvu opasnost, počnu grakati, a onda se sve ostale životinje skrivaju pod krošnje. Ni lisica nije napravila štetu jer tu je pas, labrador.

Što dalje?

– Do sada je sve što sam proizveo bilo za prijatelje i rodbinu. Uzgojio sam 54 pivca, sad ih je 11, a ostat će jedan ili dva. A i kokošja jaja dijelim prijateljima.

Vi ste uložili puno osobnog rada u obnovu podstranskih crkava. Možete li nas podsjetiti na to?

– Sudjelovao sam u renoviranju crkava svetog Ante i svetog Roka, crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije, i to krova te zapadnog oltara koji se urušio zbog podvodnih voda. Nekoliko mjeseci radio sam na saniranju crkve svetog Jure na Vršini.

Kako je to bilo?

– To zapišite, jer me srce boli. Dobili smo dva rezervoara za vodu i helikopteri su ih donijeli pokraj crkve, uza sav ostali materijal. Uspjeli smo ih napuniti vatrogasnim cijevima i pumpom. No, nisu prošla tri dana i netko je ispustio vodu i ukrao rezervoare. Ma zamisli ti to. No, to me nije pokolebalo, obnovili smo crkvu, uredili je iznutra i izvana. U crkvi smo pronašli i jedno pismo iz 1461. godine. Nekome je volonterski rad gubljenje vremena, ali meni je taj rad i trud doslovno duhovno obogaćenje. Recimo, izgradnja križnog puta, to je posebna priča. Radilo se godinama, dio po dio. A kad su završene postaje, trebalo je učvrstiti križ. Napravili smo postolje, ali helikopter nikako nije mogao pogoditi mjesto. Moj prijatelj Mate Babić i ja napravili smo dodatnu skelu od šest metara i učvrstili je na rubu provalije. Nekako smo uspjeli podići križ hidrauličnim dizalicama, učvrstiti križ i na kraju ga povezati sajlama zbog vjetra. Dva i pol mjeseca života. Rada i života. Poslije su se svi htjeli slikati kraj križa.

Spomenuli ste don Petra kao veliku potporu.

– Don Petar Dukić bio mi je potpora u svemu, a i danas smo prijatelji. Čujemo se i posjećujem ga, premda više nije svećenik u Podstrani. Uvijek je znao što napraviti jer često se pojavljivalo nešto nepredviđeno, na primjer, našli smo kosti i lubanje u suhozidinama. Na Vršini je bilo groblje. Odmah smo obavijestili Zavod za zaštitu spomeničke baštine, a i ravnatelj Radoslav Bužančić je doktorirao na crkvi sv. Ante pa nam je priskakao u pomoć kad god bismo ga nazvali. Onda, ostvarili smo jednu ideju s našom osnovnom školom, koju je ravnateljica Matija Šitum rado podržala. Zvala se „Škola u prirodi“ – školska djeca dolazila su na Vršinu i sadila su cvijeće, lavandu i smilje, a razredi su se natjecali tko će zaliti

i uzgojiti bolji busen. Organizirali smo i igre šesnaest osnovnih škola iz Splita i okolice. To su bile stare igre iz moga djetinjstva, pa sve do utrka karetima. Djeca su uživala. To je bilo 2002. godine.

Rođeni ste u Podstrani, a onda vas je životni put odveo u Slavoniju, Borovo i Vukovar. Tu ste završili dva razreda, a bili ste član Pastoralnog vijeća kad je stara škola prodana. Zašto je prodana?

– Tadašnji župnik Ante Vrbatović dobio je nalog da se škola proda. Pastoralno vijeće nije odlučivalo o tome. Na jutarnjoj je misi najavio prodaju, na večernjoj je kazao da je škola prodana. Kad sam ga pitao zašto, samo je kazao: „Moralo se. Politička odluka.“ Tu su školu gradili naši preci svojim marom. Jedan se kamen klesao jedan dan. Ona bolja faca išla je u vanjski zid, lošija u unutarnji. Mi smo svi bili ljuti, a i dandanas smo. Kerum je to kupio, renovirao, pokušao je nešto iskemijati, ali je Restauratorski

zavod zabranio bilo kakve inovacije i sada zjapi prazna.

Šteta, jer Podstrana vapi za muzejom i galerijom. I sam sam predlagao da Općina otkupi staru školu i uredi muzej u kojem bi bili eksponati povezani sa staroslavenskom mitologijom i mitom o kralju Arturu, te na katu galerija Kaštelančić, no nisam uspio. Nije bilo velike političke volje.

To je izvrsna ideja. Ali najgore je ovako kako je sad, ruševina koja propada.

Kako Općina podržava te ideje o obnovi života u selu?

– Moram reći da su svi načelnici do sada podržavali obnovu, svaki na svoj način, ali ja više nemam snage. Sada to mora inicirati netko mlađi. Ja sam uvijek pri ruci, ali više ne mogu biti pokretač. Danas više ideja imaju doseljenici nego naši starosjedioci. Ipak, polako se kreće, nekad je ovdje živjelo šezdesetak ljudi, a sad ih je oko 180. Osim toga, tu je autobusna linija za selo. Postoji i strategija

razvoja Stare Podstrane, mislim da je to ispravnije nego Gornja Podstrana. Napravljena je za Marija Tomasovića i po njoj je istočni dio sela namijenjen zdravstvenom razvoju, a zapadni je stambeni, elitni. Čak je bilo i ozbiljnih interesenata za izgradnju novih objekata, i jedan od načelnika tu je okupio šezdesetak ljudi koji imaju zemlju za prodaju, ali zapelo je na infrastrukturi: vodi i putevima, kanalizaciji. Kako nije bilo infrastrukture, investitori su odustali i projekt su prebacili u Makarsku. Tamo su izgradili cijelo naselje.

Znači, sada ste u mirovini i uživate u svojoj oazi?

– Da. Zvao me je načelnik kako bi mi rekao da postoji ideja o zadrugarstvu u Podstrani, ali ja sam se jednom opekao, s novom Poljičankom, pa pušem i na hladno. Istina, to je dobra ideja, i treba gurati poljoprivredu kroz zdravu hranu i ljekovito bilje, ali za nju trebaju mlađi ljudi. Meni je ovo što sam imam dovoljno.

ZLATNO ULJE ŽELJKA KARAMANA

Piše: Dražen Vlašić

Naš sumještatinin Željko Karaman ostvario je zavidan uspjeh sa svojim maslinovim uljem na jubilarnim 20. susretima maslinara *Oleum Olivarum*, održanim 11. ožujka 2017. godine u Krasici pod pokroviteljstvom Istarske županije, Grada Buje, Turističke zajednice Grada Buja i Pučkog otvorenog učilišta Buje. *Oleum olivarumu* jedan je od naših najstarijih sajmovi maslinova ulja. Bilo je prezentirano 170 uzoraka ekstra djevičanskih maslinovih ulja s područja Istre, Dalmacije, Slovenskog primorja i Italije, a ulje Željka Karamana ušlo je među 10 najboljih.

Višesortno ulje Viviana Antolovića iz Perojaka od Grožnjana proglašeno je šampionom 20. *Oleum olivaruma*. Iza Antolovića najbolji su: Vesna Makek (Rovinj), Ulja Komarija Cerovlje, OPG Drage Bulića (Vodnjan), OPG Bruna Flege (Pazin), Franko Červar (Novigrad), Miroslav Mikić (Motovun), Željko Karaman (Podstrana), OPG Borisa Galića (Zagreb) i Edo Pincin Montizel (Završje).

Ukupno je dodijeljeno 47 zlatnih medalja, 66 srebrnih i 24 brončane, dok je 18 ulja ocijenjeno da su ekstra kakvoće, ali nisu im dodijeljene nagrade.

Hod za život

Piše: Nives Matijevića

Svačije je postojanje plod stvaralačke ljubavi Oca, njegove djelotvorne želje, njegove riječi koja potiče rađanje. Otac je izvor života. On svakoga čovjeka doziva imenom. Čovjek dolazi u život zato što je ljubljen, zamišljen i željen od dobre Volje koja mu je dala prednost pred nepostojanjem, koja ga je ljubila još prije nego što on bijaše, koja ga je upoznala prije nego što je oblikovan u majčinoj utrobi, posvetila prije nego što dođe na svijet.

Čovjek je stvoren na sliku Božju, primio je život kao dar i pozvan je darivati život. Poziv na život je tajna, tajna osobite naklonosti i potpune darovanosti.

U toj perspektivi pozivanja u život jedno se mora isključiti: da čovjek smatra postojanje kao nešto samo po sebi razumljivo, nužno, slučajno. Koliko god nama izgledalo da može biti „slučajnih“ i neplaniranih života, svi su oni dozvani i zaštićeni ljubavlju Oca. Možda ne izgleda lako u današnjoj kulturi iskustiti divljenje pred darom života. Dok je lakše shvatiti smisao darovana života, života koji obiluje dobroćinstvom prema drugima, potrebna je, međutim, zrelija svijest, određena duhovna formacija, da se shvati da je život svakog čovjeka, u svakome slučaju i prije bilo kojeg izbora, primljena ljubav i već skriva plan poziva.

Hod za život mirni je prosvjed kojim se diljem svijeta promiče život. Svrha mu je slaviti vrednotu života, nepovredivu vrijednost ljudskoga postojanja, i širiti istinu o životu podsjećajući na najveće kršenje ljudskih prava našega doba – ozakonjeni izazvani pobačaj (pobačaj na zahtjev ili, kako se zakukuljeno službeno zove na hrvatskom, „prekid trudnoće zbog socijalnih indikacija“).

Hod za život održava se u mnogim gradovima svijeta jednom godišnje, a onaj u glavnim gradovima obično

se naziva *Nacionalnim hodom za život*. Na njemu se okupljaju ljudi različitih vjeroispovijesti, pa i oni koji nisu vjernici, ali poštuju svetost, nepovredivost ili nedodirljivost ljudskoga života. Stoga to nije religijski skup, nego građansko okupljanje koje u nekim krajevima svijeta ima i sastavnicu ekumenskoga i međureligijskoga dijaloga ili suradnje.

Prvi je takav hod održalo 20 tisuća zagovornika života 22. siječnja 1974. u Washingtonu, na prvu obljetnicu zloglasne presude Roe protiv Wadea kojom je ozakonjen pobačaj u Sjedinjenim Američkim Državama.

Prvi *Hod za život* u Hrvatskoj održan je 21. svibnja 2016. u Zagrebu uz sudjelovanje više od 15 tisuća ljudi. Pod geslom „Za život, obitelj i Hrvatsku“ hodalo se od Trga kralja Tomislava do Trga bana Jelačića. Hod je organizirala građanska inicijativa „Hod za život“, koju čine brojni pokreti, udruge, molitvene zajednice te brojne obitelji i pojedinci. Svi su oni ovim miroljubivim hodom željeli izraziti optimizam i svratiti pozornost na dostojanstvo i vrijednost svakog ljudskog života od začeca do prirodne smrti, te potrebu da država konkretnim društvenim i ekonomskim mjerama podupire djecu, žene i muškarce koji žele biti roditelji, omogućujući svima onima koji vole i žele djecu da ih i imaju.

Uz Zagrepčane, na *Hodu za*

život sudjelovali su i stanovnici drugih hrvatskih gradova koji su autobusima te privatnim prijevozom stigli iz svih dijelova Hrvatske: Dubrovnika, Rijeke, Zadra, Siska, Vodica, Karlovca, Osijeka, Vukovara, Slavonskog Broda, Varaždina, Ogulina, Splita, Šibenika...

Nakon prošlogodišnjeg uspjeha zagrebačkog *Hoda za život*, ove se godine identičnoj manifestaciji pridružuje i grad Split. Za život će se u Zagrebu hodati od Trga dr. Franje Tuđmana, Ilicom do Trga bana Jelačića, a u Splitu od crkve Gospe od Zdravlja do Rive s ciljem: svratiti pozornost na znanstvene činjenice koje izvan svake sumnje potvrđuju da život čovjeka započinje začecem, podsjetiti na dostojanstvo ljudskog života od začeca do prirodne smrti, izraziti očekivanje da se pomogne ženama koje zbog ekonomskih razloga ili pritiska okoline razmišljaju o pobačaju (što 75 posto žena navodi kao razlog za pobačaj), izraziti očekivanje da država konkretnim ekonomskim i društvenim mjerama pomogne onim bračnim parovima koji žele djecu da ih i imaju, te inzistirati na zaštiti prava žene da učinkovito usklađuje svoj obiteljski i poslovni život.

Zaštita ljudskog života od neizmjerne je važnosti, stoga izdvojimo dio svojeg vremena za volontiranje i aktivno sudjelovanje u obrani budućnosti.

“Krist - nada naša”

„Usidrite svoje brige u Kristu, to sidro drži“

Piše: Kristina Zubić

Rijeke mladih krenule su prema Vukovaru ove subote, pa tako i naši mladi iz Strožanca. Jutro je bilo obilježeno obilaskom Đakova i Osijeka, posjetili smo katedrale i poslušali predavanje o povijesti njihova nastanka. U popodnevним satima krenuli smo prema župi sv. Vendelina u Jarmini, malome selu pokraj Vinkovaca, gdje nas je srdačno primio župnik don Ivan Bešlić. Nakon razmještanja po obiteljima, koje su nam predivnim gostoprimstvom otvorile vrata svojih domova, slijedila je sveta misa koju je predvodio naš don Ante, a misno slavlje i klanjanje pjesmom animirali su naši mladi. Poslije mise slijedio je zabavni program uz razne igrice, pjesmu, upoznavanje i ples. U nedjelju ujutro krenuli smo prema vukovarskom groblju, odakle smo raspjevanih glasnica u hodu išli do dvorca Eltz, gdje se održavalo svečano misno slavlje s više od 30.000 sudionika. Ispunjeni Božjom riječju i prekrasnom

propovijedi, kratko smo razgledali grad, a zatim je došlo vrijeme za povratak svojim kućama. Pjesma i veselje pratili su nas na putu koji je trajao desetak sati.

Bilo nam je zadovoljstvo sudjelovati na desetom jubilarnom Susretu katoličke mladeži u gradu heroju, gradu velikog srca, gradu stradanja, patnje, boli, ali i nade, nade da dobro uvijek

pobjeđuje, i onda kada mislimo da je sve gotovo. Žao nam je što takvo iskustvo, sreću, radost i zajedništvo niste i vi osjetili, ali bili ste u našim mislima i molitvama. Ne budite tužni jer ćete svoju priliku za popravni imati 2020. godine u Zagrebu na 11. susretu Hrvatske katoličke mladeži. Hvala gradu heroju, hvala Jarmini, hvala Slavoniji do nekog drugog puta.

Očinstvo i majčinstvo: dva lica roditeljskog poslanja

Piše: Nives Matijević

Splitsko-makarski nadbiskup mons. dr. Marin Barišić, domaćin Trećeg nacionalnog susreta hrvatskih katoličkih obitelji koji će se održati 2018. godine u Solinu pod geslom „Očinstvo i majčinstvo: dva lica roditeljskog poslanja“, s početkom nove crkvene godine uputio je proglas svim vjernicima svoje nadbiskupije. Uočavajući krizu identiteta koja nije mimoišla ni očeve, u proglasu je istaknuto da će prva godina pripreme biti posvećena očinstvu, a u drugoj će se naglasak staviti na majčinstvo.

„Jedino onoga dana kada se odvojiš od njega ili ga napustiš u potrazi za svojim vlastitim domom, jedino tada možeš uistinu izmjeriti njegovu veličanstvenost. I konačno je cijeniti na pravi i potpun način.“ (Margaret Truman o ocu)

Znamo da se u Crkvi slavi Majčin dan, no manje je poznato da se slavi i Dan očeva. Očev dan je u čast oca i slavi očinstvo i utjecaj očeva u društvu. Većina se slaže – ništa ne ispunjava toliko kao biti otac svojoj djeci i ništa ne donosi toliko radosti, ponosa i osjećaja postignuća.

Najstariji zapis na kojem se spominje Dan očeva datira još iz vremena starog Babilona. Pronađena je pločica na kojoj je dječak Elmesu napisao čestitku svojem ocu, i to prije više od 4000 godina! Elmesu je u toj poruci svojem ocu poželio dobro zdravlje i dug život. Ne znamo što se poslije dogodilo s Elmesom i njegovim ocem, ali znamo da se običaj obilježavanja Dana očeva održao do danas.

Prvi je Dan očeva održan još daleke 1908. u SAD-u nakon velike rudarske katastrofe u kojoj je poginulo više od 250 očeva. Grace Golden Clayton, koja je u toj

katastrofi ostala bez oca, zamolila je lokalnog pastora Roberta Thomasa da održi misu za sve njih. Ubrzo se taj dan počeo obilježavati i u drugim gradovima Sjedinjenih Američkih Država i nije trebalo dugo da se proširi na cijeli svijet. Ali ne slavi ga svaka zemlja na isti dan. U većini zemalja Dan očeva obilježava se treće nedjelje u lipnju. U Hrvatskoj, Italiji i Lihtenštajnu Dan očeva se slavi 19. ožujka, na blagdan sv. Josipa. Naime, sv. Josip je prema rimokatoličkoj vjeroispovijesti zaštitnik obitelji i pravi primjer brižnoga i voljenoga oca. Evanđelje ga opisuje kao „pravednoga muža“, koji je uzor otvorenosti Bogu i vjere u Boga. Štuje se posebno kao zaštitnik cijele Crkve i svake obitelji. Patron je očeva, muževa te svih zanatlija i radnika. Vrijedno je spomenuti da ga je Hrvatski sabor prije više od tri stoljeća (1687.) proglasio zaštitnikom Hrvatske.

„Svrha Majčina dana jest probuditi uspavanu ljubav i zahvalnost prema ženama koje su nas rodile. Dokinuti otuđivanje obitelji. Učiniti nas boljom djecom približavajući nas srcima naših dobrih majki. Dati majkama do znanja da ih cijenimo iako to često ne pokazujemo. Ako niste kod kuće, pišite majci, recite joj nekoliko lijepih riječi, pohvala i recite joj da je volite. Majčina je ljubav nova svaki dan. Bog blagoslovio naše vjerne i dobre majke.“ (Anna Jarvis)

Druga je nedjelja u svibnju već tradicionalno posvećena majkama. Majčin dan kroz povijest se u različitim oblicima obilježavao u mnogim zemljama diljem svijeta, ali je status blagdana prvi put dobio u Sjedinjenim Američkim Državama. Danas se slavi u više od 50 zemalja u svijetu. Postoji izreka „Jedina ljubav bez mita je

ona majčina“. Unatoč mnogim razmiricama i buntovništvu koje prema njima iskazujemo, većina nas reći će „majka je majka“ ili „mama je nezamjenjiva“.

Anna Jarvis je početkom 20. stoljeća prva uspjela inaugurirati Spomendan svih majki u Graftonu, malom gradu u Zapadnoj Virginiji. Taj je dan trebao ljude podsjetiti na njezinu majku Ann Reeves Jarvis, koja se, zajedno sa svojom djecom, borila za emancipaciju žena, a umrla je druge nedjelje u svibnju. Američki je Kongres 1914. Majčin dan proglasio državnim blagdanom, kao „javni izričaj ljubavi i poštovanja prema majkama SAD-a“. Proslavu je za vrijeme Drugog svjetskog rata u Europu prenijela organizacija *Armija spasa* preko svojih vojnika razasutih po europskim bojišnicama. Mnoge su zemlje i prije toga na sličan način odavale neku počast majkama. U Velikoj je Britaniji tako poznata proslava Majčine nedjelje u proljeće, kao dan zahvalnosti Majci Božjoj, a prigodno se svim majkama predaju različiti pokloni.

O povijesti obilježavanja Majčina dana piše Juraj Kolarić u svojoj knjizi *Majčin dan u povijesti i tradiciji hrvatskog naroda*. Prvu proslavu Majčina dana u Hrvatskoj nagovijestio je 15. svibnja 1927. *Katolički list*, no nema podataka o tome gdje je i kako proslava održana. Poznato je da je brigu o proslavi preuzela *Hrvatska katolička ženska sveza*, i to tako da su svi članovi na taj dan prikazali svetu misu za svoju majku, a u svim su se crkvama trebale održati propovijedi na temu majke, kao i predavanja u društvima i školama. Od tada proslava postaje tradicionalna, a obilježava se druge nedjelje u svibnju. Za vrijeme Nezavisne države Hrvatske Majčin

dan pretvorio se u proslavu Tjedna majke i djeteta, no s prestankom postojanja NDH ukinuti su i svi propisi i uvedene prakse.

Za obnovu proslave Majčina dana u novijoj hrvatskoj povijesti najzaslužnija je Družba *Braća hrvatskoga zmaja*. Kao najznačajnija hrvatska ustanova utemeljena sa svrhom da čuva hrvatsku kulturnu baštinu i njeguje uspomenu na velike ljude i događaje iz hrvatske prošlosti, odlučili su u

Hrvatsku ponovno uvesti proslavu Majčina dana, sjećajući se svih majki koje su u Domovinskom ratu dale svoje živote za slobodu Hrvatske i podnijele najveći teret: žrtvujući na oltaru domovine svoje sinove i kćeri. Spomen-područje Hrvatskoj majci uredili su na Velikoerpenjskom brijegu iznad Tuheljskih Toplica, gdje se nalazi i grob majke autora hrvatske himne Justine Mihanović Petropoljske. Do danas se u župi Velika Erpenja

Majčin dan obilježava svečanom cjelodnevnom proslavom, a od 2000. u obilježavanju posebno sudjeluje i Društvo *Hrvatska žena*.

Ova dva dana prilika su da još jednom zahvalimo našim dobrim očevima i majkama za sve što su učinili i čine za nas. Dan očeva i Majčin dan trebali bismo, baš kao i Dan djeteta, Dan obitelji ili Međunarodni dan smijeha, obilježavati jednom, ali slaviti svakog dana u godini.

ŠKOLSKI RADOVI

HAIKU POEZIJA

*Veseli vrabac
razigrano cvrkuće na
golim granama*

Dea Žunić 4.e

*Did na šufitu
s lulom u ruci
ublake vata.*

Klara Sokanović 4.e

*U šumi, meka
i razigrana srna za
bistrom vodom trči.*

Ana Vrbatović 4.e

*Ponistra škripi,
bura čempres cipa
-zatvaram škure.*

Klara Sokanović 4.e

*Mali brodići
plove po razigranom
i plavom moru*

Marta Čović 4.e

*Kiša pada i
sve je svojim kišnim
suzama zalila.*

Klara Sokanović 4.e

Pano 3.e

Pano 4.a

Zimska slika

*Došla je bijela zima,
hladna i mrzla svima.*

*Vidi, posvuda pada kiša,
u rupu je potjerala malog miša.*

*Svuda se pahulje traže.
Vjetar će! – prognoza kaže.*

*Još jedna zima je prošla bez snijega,
samo se malo zabjelo na vrhu
brijega.*

Marta Mendeš 4.c

JESEN

U sivom ogrtaču od magle i haljini od žute kukuruzne svile, jesen je polako i nečujno ušetala u moj život. Zagrlila me je svojim zlatnim rukama i prošaputala: „Promijenit ću sve oko tebe. To mi je zadatak“. Jesen je nastavila tiho govoriti, a ja sam pažljivo slušala njene riječi. Rekla je da će prirodu ogrnuti sivim ogrtačem, a ispod ogrtača drveće obući u narančastu i zlatnu odjeću. Zeleno lišće obojit će u žutu i narančastu boju, a preko uvele trave stavit će veliki šareni tepih. Kišni oblaci su prekrili nebo i sakrili sunce. Drveće kao da je spavalo sa spuštenim granama dok mu je vjetar skidao odjeću.

Jesen uskoro završava i tada će sva ova idila nestati.

Klara Sokanović 4.e

POTOČIĆ

*Potočić teče kroz zelenu travu
što nimalo ne smeta malom mravu.
Kroz poljsko cvijeće
što se ljutit neće, kroz mahovinu meku
i mračnu dubinu neku.
Uvijek kad ga gledam pomislim:
„ On juri jer sigurno negdje žuri.“
Ah, i tako on juri dok sunce sja
a veselo za njim trčim ja.*

Kristina Kljenak, 4. b

PRIČA ŠAREN OG SNJEGOVIĆA

Bio jedan snjegović, šaren, ali jako tužan. Živio je u parku i gledao stabla i djecu.

Imao je kapicu, šal, ruke napravljene od grančica stabala, dugmad, oči i usta, a nedostajala mu je samo mrkva na mjestu nosa. Zbog te je mrkve bio jako tužan. Djeca su ga zbog toga ismijavala i često mu se podrugljivo obraćala. A sve zbog toga što je bio snjegović bez nosa.

U susjedstvu su se doselila neka nova djeca koja su snjegovića došla posjetiti u park. Već se rastužio, jer je mislio da će mu se i oni rugati i da to više neće moći podnijeti. Upravo suprotno, djeca su sa sobom ponijela mrkvu i stavila mu je na mjesto nosa.

Snjegović je postao jako veseo i sretan. Zajedno su se igrali, pričali i izrađivali nove prijatelje snjegoviće. Nakon nekoliko dana, cijeli je park bio pun snjegovića. Sada se više nitko nikome ne ruga i svi se zajedno igraju.

Laura Penava 3.d

Razgovor između kišobrana i vjetra

1. KIŠOBRAN: Zdravo vjetro!

VJETAR: Zdravo i tebi kišobranke!

2. KIŠOBRAN: Kamo ideš vjetro?

VJETAR: Što vas to zanima?

1. KIŠOBRAN: Dobro, dobro, smiri se. Što si tako ljut?

2. KIŠOBRAN: Jesi li jutros ustao na lijevu nogu?

VJETAR: Ne, nego sam saznao da je već zima, a ja još nisam zapuhao.

1. KIŠOBRAN: Pa što te to brine?

VJETAR: Zato što je mjesec studeni. Pa valjda bih onda trebao biti studen.

2. KIŠOBRAN: Pa što? Može biti malo i toplih dana.

VJETAR: A zašto mu je onda ime studeni.

1. KIŠOBRAN: Zato što je hladan.

2. KIŠOBRAN: Ali tko ga hladi?

VJETAR: E, tu ja nastupam!

Fiiiiiijuuuuu!

Antea Božiković, 2.d

U proljeće

*Proljeće se budi, budi se cvijeće
Čim proljeću zazvoni budilica, sve se budi.
Vraćaju se ptice selice.
Cijela je šuma vesela, održavaju se velike zabave.
Cijela je šuma pozvana. Svi su veseli.
A proljeće je počasni gost.
Potok Matko svojom brzinom stvara glazbu.*

Andrija Jurić, 3.e

Zeleno proljeće

*Zeleno se proljeće budi iz dugog zimskog sna
duga nebom šara u nekoliko boja
dječji smijeh ori cijelim svijetom.
Raznobojno cvijeće cvate
životinje trčkaraju po gustim šumama,
a selice pjevaju u povratku s juga.
Djeca im se vesele i one im veselo cvrkuću pod vedrim
nebom,
bez ijednog oblaka.*

Josip Bakota, 3.e

Pano 1.c

PROLJETNA PRIČA JEDNOG LISTA

Bio sam u mračnoj sobici. U pupoljku. Odjednom sam ugledao malo svjetla izvana. Za nekoliko sati pupoljak se otvorio. Napokon sam izašao na slobodu! Postao sam pravi list! Zatim sam čuo neki duboki glasić. Dozivao me. Uplašio sam se, ali nisam mogao izdržati i ne okrenuti se oko sebe. Kad sam se okrenuo, ugledao sam stablo. Tvrdilo je da je moja mama. Stajao sam na njoj i nisam se mogao pomaknuti. Jako sam se uplašio i nisam vjerovao stablu... Ali, kad sam je malo bolje pogledao, nije izgledala strašno. Zapravo, samo mi je htjela zaželjeti dobrodošlicu. Tada mi je bilo jasnije. Počeli smo razgovarati. Pričao sam joj kako mi je bilo dosadno dok sam bio u pupoljku i kako sam se jako uplašio nje... Ubrzo je pala noć. To je bila moja prva noć vani. Nisam mogao zaspati. Rekao sam to mami. Ona mi je otpjevala uspavanku. Tada mi je bilo puno bolje. Sutradan je ona pričala o sebi. Kad je pogledam, bila je puno veća od mene. Imala je jako duge ruke i puno prstiju. Ja sam stajao na jednom. Svaki dan smo imali drugu temu za razgovor. Ja sam rastao i rastao. Prolazili su sati, dani, mjeseci... pa i godine. Prošle su četiri godine. Za jedan list to je jako dugo. Već sam ostario, ali sam svejedno još uvijek imao mamu i bio veseo. Gledao sam starije listove oko sebe. Bili su sasvim žuti! Mislio sam: „Što ako postanem takav?“ Jako sam se bojao. Pitao sam mamu hoću li postati tako star i žut, ali je ona hinila da me ne čuje. Već sam znao da mi ne želi reći jer sam već sasvim bio žut. Počeo sam se sušiti. Moja prekrasna boja je nestala. Moja stabljica, koja me povezivala s mamom, je oslabjela.

Došao je onaj trenutak kad je bilo vrijeme da otpadnem. Pao sam na žuto tlo. Tada je sve završilo.

Ema Tomić

U jesen

U jesen,
svi beru zreli kesten.
Na stablima se sjaje zreli plodovi,
a na lozama vise predivni grozdovi.

Vjetar grane njiše,
otpada nam lišće.
Naša ulica je tiša,
jer vani pada kiša.

Katina Roščić 4.B

SEDMI I OSMI RAZREDI (M) OŠ STROŽANAC PRVACI NA NATJECANJU U KOŠARCI SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Piše: Enes Buljan

U Dugopolju je 14. ožujka 2017. u sportskoj dvorani Osnovne škole *Dugopolje* održano županijsko natjecanje u košarci za učenike sedmih i osmih razreda osnovnih škola.

Igralo se tvrdo i borbeno polufinale između učenika OŠ *Strožanac* i OŠ *Petra Perice* iz Makarske. Utakmica je bila neizvjesna prve dvije četvrtine, a u trećoj četvrtini dečki iz OŠ *Strožanac* uvjerljivo su povelili i sve su bolje igrali.

Rezultat je na kraju utakmice bio 49:33 za učenike iz Podstrane. Bila je to zaslužena pobjeda i osiguran plasman u finale natjecanja.

U finalu su se sastali OŠ *Strožanac* i OŠ *Lučac* iz Splita.

Finalna utakmica bila je dostojna svoga naziva i pobjednik je odlučen tek u zadnjoj četvrtini, u kojoj su sretniji i spretniji bili učenici OŠ *Strožanac*. Pobijedili

Međuzupanijsko natjecanje, 2017. 2.mjesto (13), 7. i 8. razred

su rezultatom 48:41 te su donijeli pehar za prvo mjesto u Podstranu.

Turnir je bio izuzetno zanimljiv, kompetitivan i pun sportskog žara mladih košarkaša.

Popis učenika OŠ *Strožanac* koji su sudjelovali na županijskom

natjecanju u košarci za sedme i osme razrede i treniraju u sklopu ŠSD-a *Mislav*.

1. Ivan Vuletić 8. b
2. Mario Jovanović 8. b
3. Branimir Živaljić 8. d
4. Tomislav Mihael Buljan 8. b
5. Filip Ćurković 8. e
6. Luka Šimić 8. a
7. Ante Šarić 8. c
8. Stipe Jelić 8. c
9. Josip Balić 7. a
10. Branimir Knezović 7. a
11. Nikola Vitlić 6. d
12. Bruno Kohout 8. a
13. Ivan Matković 8. e
14. Mislav Zovak 7. c
15. Ante Polić 6. e

1.mjesto županija košarka 7.,8.raz..2016,2017

Dobar vjetar u jedrima

Piše: Nikola Aljinović

Jedriličarski klub *Podstrana* žestoko kreće i u ovu 2017. godinu. Već početkom lipnja organizirat ćemo u Podstrani regatu Hrvatskog kupa u jedrenju na dasci, u disciplini slalom, na kojoj naš član Ante Berlengi kreće u obranu prošlogodišnjeg naslova ukupnog pobjednika na ovom natjecanju. Uz Antu, na startu će se naći još 12 klupskih surfera, od kojih neki prvi put sudjeluju na značajnim natjecanjima. Ove godine pridružila nam se i mlada 14-godišnja Lara Bulić, kojoj je ovo prva natjecateljska sezona, tako da uz Katarinu Pelivan imamo još jednu curu koja će ove godine braniti boje našega kluba. To je prva od osam regata Hrvatskog kupa koje će se održati ove godine, a klub, uz tu prvu, organizira i osmu, posljednju regatu u 2017., koja je na rasporedu u studenom.

Naše najbolje članove pratimo i, koliko možemo, financijski im pomažemo na nekoliko inozemnih regata u Austriji i Italiji, pokrivajući dio njihovih troškova kotizacije i smještaja.

Na blagdan sv. Ante planiramo organizirati regatu na daskama

za veslanje (SUP) i *fun* regatu u malim optimistima za seniore. Cijeli dan bit ćemo otvoreni i za sve goste i prijatelje kluba, i kome god to bude zanimljivo, moći će se i sam okušati u jedrenju, veslanju... na svemu što imamo u klubu. Naravno, uz stručan savjet naših instruktora i trenera. Planirana je i obilna zakuska uz *cool* muziku našeg DJ-a.

U kolovozu smo, treću godinu u nizu, suorganizatori *EuroCupa* u Bolu, gdje se očekuje dolazak pedesetak najboljih europskih jedriličara u disciplini slalom.

Kako smo ove godine kupili i novo sigurnosno plovilo (gumenjak), sigurnost je sada na

vrlo visokoj razini, tako da ćemo ovog ljeta biti u mogućnosti održavati treninge u svim vremenskim uvjetima.

Školu jedrenja na dasci organizirat ćemo tijekom cijelog ljeta, a vikendima ćemo organizirati i „treninge na prognozu“, odnosno izletničke treninge izvan Podstrane, naravno, ovisno o vremenskim uvjetima. Treninge će voditi instruktori jedrenja na dasci u suradnji s našim iskusnijim jedriličarima.

Sve obavijesti o školi jedrenja i treninzima promptno objavljujemo na našoj web-stranici i na Facebooku.

Jedriličarski klub *Strožanac*

Piše: *Dubravko Jelić*

Jedriličarski klub *Strožanac* osnovan je 2012. godine u krugu entuzijasta i ljubitelja mora, članova Društva sportskih ribolovaca *Strožanac*. Danas klub ima 50-ak članova koji su okupljeni oko jedne želje – prikupljanje novih znanja o jedrenju i prenošenje svojeg znanja na mlade, a sve s motom da se u životu jedriti mora.

U dosadašnjem radu klub je proveo brojne edukacije, promocije i organizirao sportska natjecanja, primjerice povezivanje općina prijatelja pomorskim putevima, organizirao je klupske regate *Strožanac Open*, promovirao jedriličarski sport i klasu optimist u lokalnim osnovnim školama, educirao članove kluba u suradnji s Državnim hidrometeorološkim zavodom Split i Crvenim križem Hrvatske, organizirao je Malu školu regatnih pravila s istaknutim jedriličarom Tomom Bašićem, promovirao radio-navođene jedrilice u suradnji s Hrvatskim jedriličarskim savezom, te organizirao brojne druge aktivnosti i događanja u klubu.

Klub posjeduje jednu od najbržih jedrilica na Jadranu, Core 40, koja je proslavila klub na raznim sportskim natjecanjima te je osvojila brojne pehare i pozicionirala općinu Podstranu u sam vrh regionalnog jedriličarstva.

Ipak, željeli bismo istaknuti najvažniji cilj kluba, a to je rad s najmlađim i mladim naraštajima, koje želimo približiti moru, zdravom životu, sportskim aktivnostima te u njima razviti želju za očuvanjem tradicije i suživotom s morem.

Jedriličarski klub *Strožanac* je u suradnji s kineziologinjom i instruktoricom sportova na vodi Josipom Cikatić pokrenuo

malu školu jedrenja za djecu u klasama optimist i laser. Ovom prilikom također pozivamo sve zainteresirane roditelje i djecu od sedam do 15 godina na upis u ljetnu školu jedrenja u klasi optimist i laser.

U tu svrhu JK *Strožanac* posjeduje osam optimista, dva lasera, kao i nekoliko jedrilica drugih olimpijskih klasa, te dva radna glisera.

Optimist je prepoznat diljem svijeta kao najbolja klasa za uvođenje djece u jedrenje. To je jedna od najpopularnijih

jedriličarskim juniorom Jurom Hajdukom.

Pogled u budućnost

JK *Strožanac* započeo je razvoj projekta *Internacionalni jedriličarski inkubator*, namijenjen ne samo lokalnoj sredini, nego i povezivanju inozemnih jedriličarskih klubova i jedriličara koji bi tijekom cijele godine dolazili ovdje kako bi se usavršavali, trenirali i natjecali se.

U tu svrhu potrebna je velika sportska infrastruktura, na kojoj klub planira svoj razvoj u

jedrilica na svijetu, čvrste i lagane konstrukcije, savršeno izrađena za razvoj dječje motorike i vizualne koordinacije.

Laser je također jedna od najpopularnijih jedriličarskih klasa za mlade, no vrlo je zahtjevan za jedrenje jer iziskuje maksimalnu fizičku i tehničko-taktičnu pripremu. Zbog toga na laser prelaze mladi koji su već usavršili jedrenje u klasi optimist.

Natjecanja nakon završene škole jedrenja postaju sve zanimljivija i djeci i mladima iz cijeloga svijeta koji sudjeluju na nacionalnim i svjetskim regatama.

JK *Strožanac* već je sudjelovao na nekoliko ovogodišnjih nacionalnih i internacionalnih natjecanja u klasi laser s

budućnosti, kao i pozicioniranje općine Podstrana, a s njom i cijele Hrvatske, u sam vrh svjetskih jedriličarskih centara.

Kao predsjednik kluba, zajedno s Upravom kluba, ovom prigodom želim zahvaliti svima koji su dosada podupirali rast i razvoj našega kluba, a istaknuli bismo lokalnu upravu na čelu s Mladenom Bartulovićem, Zajednicu sportskih udruga općine Podstrana, Antu Polića, Društvo sportskih ribolovaca *Strožanac*, Hrvatski jedriličarski savez, kao i sve članove i ostale drage prijatelje kluba.

Pridružite nam se u našoj viziji, poručuju iz JK *Strožanac*!

TRIDESET SLOVA PIŠU VJEKOVIMA

SELO MOJE DVA PEDLJA OD SPLITA
PODSTRANO STARA U PERUNU ZAKOPANA
U ZVONIKU URA TUČE PA ZOVE DICU NA RANU MISU.
SVETI FABJAN, SVETI ANTE, SVETI JURE
DIDI SU TVOJI IZ GOMIL - ZABOJA KRV SADAŠNJU TVOJU KOPALI
PO KAMENJU - VLAKA - MASLIN - LOZ ZNOJA RUKU U MAŠKLINU
OBRAĐENOG RAJA.
ZELENA TRAVA KAMENU U BRNISTRI SE SMIJALA - A RAŠČIKA
U VRTU SUNCU SE RADOVALA.
OVCA JE MIRNO PASLA I MURA JE TEKLA.
OTAC TVOJ - DIČJIM NOGAN SPUSTI SE NA ŽAL DA
NAPRAVI DOLI RAJ.
NAJEDAN PUT GORI - VRIJEME JE STALO I SVE JE PALO
SVECI I POPI U PEDLJU ZEMLJE SU NESTALI.
MOTIKA STAROST ZAKOPALA - MLADOST NEGDI OTPUTOVALA
NE ZNAŠ NAĆ VIŠE DI JE TVOJE.
OD SITE DO MURE JASTREB PROĆ ZNA.
UMRLI SU U GRAJI PUTI I MEJE SU PALE,
A MOTIKE U RUŠEVINI ZARĐALE.
VRIJEME JE KO KAMEN, LAKO PADA, A TEŠKO SE DIŽE.
GDJE JE TVOJ ROD - DANAS, KAD SUSID SUSIDA U MISLIMA
KAMENOM TUČE I ZA DŽEPE VUČE
NIKO NIKOG NE PREPOZNAJE, OD MATERE I OCA NIŠTA
ZA TEBE PUNO NE OSTAJE.
NE UBIJ KOST U GROBU DIDA TVOG, BEZ KORIJENA NI
MASLINA NE RASTE.
VRAĆANJE SUTRA DITE JE TVOJE, NE DAJ DIVLJINI DA
U MOZGU RASTE - DILA GOVORE.
NE GLEDAJ SEBE U ZASEBNOSTI I RAZLIKAMA,
DI SE NE DAJE, TU NIČEGA NEMA, U SVAĐAMA I VRIME
NAS OSTAVLJA. NE DOZVOLI DA DRUGI NIMA, JER
SIROMAH ČEŠ BIT - U DUHU.
UPALI, NARODE, SVE ŠTERIKE U SVOM SRCU, NEK SE VIDI.
VRATI SE, SINE, KAMENU ZIPKE, KROVA I UGASI POŽAR
U SVEMU ŠTO BOLI.
SATARI GRAJE, NEK MASLINA I VIŠNJA S LOZOM SKUPA RASTE
KOPAJ KOST, KRV I ZNOJ DIDA SVOG I STAVI SVAKI KAMEN
NA SVOJE MISTO
NEK PUTI STARINE IZAĐU
NEK OVCA MIRNO PASE, NEK SVAKI OD NAS BUDE
PASTIR I SVOG I TUĐEG, BEZ SPORA I OGRADA.
PODSTRANO STARA, NEK RADOST PATNIKA BUDE
NAŠE SKLONIŠTE, NEK SVAKA DUŠA UĐE U RAJ.
U SKRUŠENJU BOŽJEM NAĆI ČEŠ SVOJ DAR.
SVETI ANTE, MOLI ZA NAS!

PODSTRANA, 2. 1. 2012.

ZEMIRA RUŽIĆ